

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

2012

Mgr. PETRA ŠKAŘUPOVÁ

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Prostředky nahrazující vazbu v trestním řízení

The means of custody substitution in criminal proceeding

Konzultant: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Petra Škařupová

2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma „Prostředky nahrazující vazbu v trestním řízení“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila všechny prameny, z nichž jsem pro svoji práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 28. 9. 2012

Mgr. Petra Škařupová

PODĚKOVÁNÍ

Velmi ráda bych poděkovala prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., vedoucímu mé rigorózní práce, za jeho cenné rady, odborné konzultace a náměty, které mě během jejího zpracování poskytnul.

V Praze, dne 28. 9. 2012

Mgr. Petra Škařupová

Obsah

Seznam použitých zkratk právních předpisů.....	3
1. Vymezení pojmu vazby, její postavení a účel v trestním právu procesním.....	4
1.1 Obecně k vazbě jako zajišťovacímu opatření proti osobě	4
1.2 Podmínky pro vazební omezení osobní svobody.....	8
1.3 Proces rozhodování o vazbě.....	10
1.3.1 Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení	10
1.3.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stadiu řízení před soudem.....	11
1.3.3 Vyrozměnění o vzetí do vazby a délka trvání vazby	12
1.3.4 Opravný prostředek proti rozhodnutí o vazbě.....	14
2. Historický vývoj právní úpravy prostředků nahrazující vazbu	18
2.1 Etapa od roku 1873 do roku 1918	18
2.1.1 Zákon č. 119/1873 ř. z.	18
2.2 Etapa od roku 1918 do roku 1950.....	20
2.2.1 Trestní řád č. 319/1948 Sb.	21
2.3 Etapa od roku 1950 do roku 1989	22
2.3.1 Trestní řád č. 87/1950 Sb.	22
2.3.2 Trestní řád č. 64/1956 Sb.	22
2.3.3 Trestní řád č. 141/1961 Sb.	23
2.4 Novely trestního řádu č. 141/1961 Sb.....	24
2.4.1 Novela č. 57/1965 Sb.	24
2.4.2 Novela č. 178/1990 Sb.	25
2.4.3 Novela č. 558/1991 Sb.	26
2.4.4 Novela č. 292/1993 Sb.	27
2.4.5 Novela č. 265/2001 Sb.	27
2.4.6 Novela č. 197/2010 Sb.	29
2.4.7 Novela č. 181/2011 Sb.	29
3. Právní úprava prostředků náhrady vazby de lege lata.....	31
3.1 Záruka	35
3.1.1 Záruka zájmového sdružení občanů.....	35
3.1.2 Záruka důvěryhodné osoby	37
3.1.3 Obsahové náležitosti záruky	39
3.1.4 Přijetí záruky za další chování obviněného.....	40
3.1.5 Hodnocení institutu záruky jako možného prostředku nahrazující vazbu	43
3.2 Písemný slib obviněného.....	44
3.2.1 Náležitosti a forma slibu	44
3.2.2 Rozhodování o nahrazení vazby písemným slibem.....	45
3.2.3 Hodnocení institutu písemného slibu jako možného prostředku nahrazující vazbu	47
3.3 Dohled probačního úředníka	47
3.3.1 Předmět dohledu a jeho účel	48
3.3.2 Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka jako zvláštní případ dohledu	49

3.3.3 Metodika postupu Probační a mediační služby ČR v oblasti nahrazení vazby dohledem probačního úředníka.....	51
3.3.3.1 Průběh činnosti před rozhodnutím o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka.....	51
3.3.3.2 Činnost následující po rozhodnutí o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka.....	53
3.3.4 Hodnocení institutu dohledu probačního úředníka jako možné prostředku náhrady vazby	54
3.4 Peněžitá záruka.....	56
3.4.1 Zákonná omezení pro použití peněžitě záruky.....	56
3.4.2 Podmínky přijetí peněžitě záruky a způsob rozhodování o jejím přijetí či nepřijetí	58
3.4.3 Zrušení nebo změna výše peněžitě záruky.....	66
3.4.4 Případnutí peněžitě záruky státu	69
3.4.5 Hodnocení institutu peněžitě záruky jako možného prostředku náhrady vazby	71
4. Nahrazení vazby mladistvého zákonnými instituty	74
4.1 Právní úprava vazby mladistvých	74
4.2 Specifika vazby mladistvého a jeho zadržení	75
4.3 Možnosti nahrazení vazby mladistvého	79
4.3.1 Dohled probačního úředníka	80
4.3.2 Umístění mladistvého v péči důvěryhodné osoby	83
5. Srovnání se zahraniční právní úpravou	87
5.1 Spolková republika Německo	87
5.1.1 Vymezení institutu vazby.....	87
5.1.2 Odložení výkonu zatýkacího rozkazu	89
5.2 Slovenská republika	92
5.2.1 Vymezení institutu vazby.....	93
5.2.2 Prostředky nahrazující vazbu v trestním řízení.....	95
6. Alternativy náhrady vazby z pohledu nové podoby trestního práva procesního	102
6.1 Předběžná opatření	102
6.2 Elektronické sledování	103
6.3 Navrhované změny současné právní úpravy prostředků náhrady vazby	106
7. Poznatky z výzkumu využívání alternativ za vazbu mezi odborníky	108
8. Závěr a úvahy de lege ferenda	111
9. Seznam použité literatury.....	115
10. Summary	122
ABSTRAKT.....	123
KLÍČOVÁ SLOVA	124

Seznam použitých zkratk právních předpisů

Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Pakt	Zákon č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
PMS	Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č.2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů
TrP	Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 306/2009 Sb.
StPO	Strafprozeßordnung, Nr. 631/1975, německý trestní řád
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Zákon č. 209/1992 Sb., Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

1. Vymezení pojmu vazby, její postavení a účel v trestním právu procesním

1.1 Obecně k vazbě jako zajišťovacímu opatření proti osobě

Vazba je institutem trestního práva procesního a představuje nejzávažnější zajišťovací opatření v rámci trestního řízení. Jednotnou a ustálenou definici vazby bychom v knihách trestního práva procesního hledali jen stěží. Každá z existujících definic vždy zdůrazňuje jeden z aspektů vazby, který její autor považuje za podstatný a stojící za zmínku. „Za vymezení, které je možno i dnes pokládat za nejvýstižnější (jež zahrnuje všechny momenty vazby), je definice V. Mandáka¹, podle které vazba je institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařit nebo ztěžovat objasnění věci nepřípustným působením na prameny důkazů nebo konečně pokračovat v trestné činnosti.“² Tato definice nejen že charakterizuje vazbu z hlediska její podstaty a funkce, kterou představuje dočasná ztráta osobní svobody a zajištění osoby pro účely přítomnosti obviněného na úkonech trestního řízení, ale také zachovává pozitivně právní úpravu důvodů vazby.

Stěžejní pramen českého trestního řízení stejně jako trestního práva hmotného představují zákony a mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika ve smyslu čl. 10 Úvázána a jež tvoří dle téhož ustanovení součást právního řádu. Případný rozpor mezinárodní smlouvy a zákona řeší tzv. aplikační přednost mezinárodní smlouvy mající za následek její prioritní použití. Hlavní zákonná úprava vazby je obsažena v právním předpisu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), (dále také „TrŘ“), která je velmi úzce spojena s ustanovením upravující základní práva a svobody, jež jsou zakotvena v čl. 8 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Podle čl. 8 odst. 1 Listiny je osobní svoboda zaručena a podle odst. 2 téhož článku nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven osobní svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Čl. 8 odst. 5 Listiny tato ustanovení doplňuje o předpoklady vzetí do vazby, kterými jsou existence zákonného důvodu vazby, doby

---

¹ Srov. MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, str. 65-66

² RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 369

stanovené zákonem a rozhodnutí soudu, na jehož základě se obviněný do vazby umísťuje.³

Dalším z důležitých dokumentů upravující institut vazby je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod⁴ (dále jen „Úmluva“), která se pro Českou republiku stala závaznou dne 1. 1. 1993 a dále Mezinárodní pakt o občanských a politických právech⁵ (dále jen „Pakt“), který byl Českou republikou ratifikován dne 23. 3. 1976. *„Ačkoliv Pakt i Úmluva vycházejí ze stejného základu, ze Všeobecné deklarace lidských práv, a při tvorbě Úmluvy se přihlíželo k návrhu Paktu, existují mezi nimi početné rozdíly. Pakt zaručuje více práv zejména v trestněprávní oblasti, ne vždy je však právo obsažené v obou smlouvách lépe garantováno Paktem.“*⁶ Tyto dva dokumenty jsou hojně využívány především v rámci aplikační praxe Evropského soudu pro lidská práva. Oproti dobám minulým, kdy trestání bylo chápáno jako jeden z atributů národní suverenity, je význam Úmluvy a judikatury Evropského soudu pro lidská práva důležitý při vytváření reforem trestního práva v dotčených zemích, avšak s respektováním právních, sociálních a kulturních odlišností daných zemí⁷. Úmluva ve svém čl. 5 odst. 1 písm. a) až f) taxativně uvádí důvody, za jejich existence je možné konkrétní osobu zbavit její svobody. Osobní svobody je možné zbavit pouze, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem a za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit osobě ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání.⁸ Soulad s čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy musí být zachován i v případě zajištění podmínek v trestním řízení pro osobu, která daného jedince přistihla při páčání trestné činnosti. Čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy upravuje podmínky pro jiné zbavení osobní svobody nezletilého, jehož svobodu lze omezit pro účely výchovného dohledu nebo předvedení před příslušný orgán. Dle názoru Evropské komise pro lidská práva je ustanovení čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy ve vztahu speciálním k ustanovení čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy. Dle Repíka⁹, jenž vyjadřuje nesouhlas k tomuto postoji, se čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy vztahuje na jiné omezení osobní svobody, tedy na omezení osobní svobody v jiném než v trestním řízení. Čl. 6 Úmluvy zakotvuje právo na

³ ZEMAN, P. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: Zpráva z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, str. 115

⁴ Zákon č. 209/1992 Sb.

⁵ Zákon č. 120/1976 Sb.

⁶ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, str. 14

⁷ REPÍK, B., *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*, Praha: Orac, 2002, str. 5

⁸ Viz. čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy

⁹ REPÍK, B., *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*, Praha: Orac, 2002, str. 218

spravedlivý proces, tedy že každý má právo na to, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem. Dále tento článek obsahuje zásadu presumpce nevinny a výčet minimálních práv obviněného. Co se týká ustanovení Paktu, tak pro trestní řízení je důležitý čl. 9, jež zakotvuje právo každého jedince na svobodu a osobní bezpečnost, zákaz svévolného zatčení nebo zadržení, zákaz zbavení osobní svobody vyjma případů zákonem stanovených, právo být v době zatčení seznámen z důvody takového postupu a povinnost okamžité informovanosti zatčeného o obviněních mu kladených, právo být neprodleně předveden před soudce nebo jiného úředníka, fakultativnost vazby, právo vazebně omezené osoby na trestní řízení v přiměřené době nebo na propuštění z vazby a konečně právo každého, kdo byl obětí nezákonného zatčení nebo vazby na vymožení náhrady za neoprávněné omezení osobní svobody. V čl. 10 Paktu je kladen důraz na respektování lidskosti a úcty osoby zbavené osobní svobody, která s výjimkou mimořádných okolností musí být oddělena od osob již odsouzených a je nutné s ní zacházet úměrně ke skutečnosti, že o její vině nebylo dosud rozhodnuto. Co se týká obviněných osob mladistvých, tyto jsou odděleny od dospělých a je nutné je co možná nejdříve postavit před soud. Čl. 11 Paktu stanovuje zákaz uvěznění pouze pro neschopnost dostát svému smluvnímu závazku a čl. 14 Paktu rovnost osob před soudem, zásadu veřejnosti před soudem, zásadu presumpce nevinny a v odst. 3 minimální záruky obviněného.

Zákonná ustanovení, jež zpřesňují stěžejní úpravu této rigorózní práce, nalezneme v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, (dále jen „TrZ“), jež nahradil zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Tato rekonstrukce, na jejímž výsledku se podílela po dobu několika let řada odborníků trestního práva, byla důsledkem zastaralé úpravy a reagovala na požadavek jejího zefektivnění jako celku v závislosti na poměry panující v soudobé společnosti.

Další významný pramen představuje zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (dále také „ZSVM“). Vztah tohoto zákonu vůči trestnímu řádu je vztahem zvláštním, tedy vztahem speciálním. Nestanoví-li tedy zákon o soudnictví ve věcech mládeže jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, ustanovení trestního řádu (§ 1 odst. 3 ZSVM).

Právní normou, která rovněž v návaznosti na trestní řád nachází své uplatnění v oblasti vazby, resp. zpravidla v otázce jejího nahrazení, je zákon č. 257/2000 Sb., o

Probační a mediační službě, zejména jeho ust. § 2 odst. 1, § 4 odst. 1, 2 písm. a), c), odst. 8 a § 5 odst. 5.

Vazba je ve stádiu trestního stíhání vždy opatřením fakultativním a subsidiárním, které je nutno uplatnit v souladu se zásadou přiměřenosti a zdrženlivost, tedy že vždy by mělo být užito takové opatření, které nejlépe dosáhne účelu trestního řízení, avšak nebude současně nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod osoby, vůči níž je uplatňováno, a bude šetřena její osobnost v mezích daných povahou příslušného omezení. Tento princip není v platném trestním řádu výslovně uveden, lze jej však dovozovat z ustanovení § 2 odst. 1 a z § 2 odst. 4 TrŘ věta druhá za středníkem.¹⁰

Účelem vazby je ochrana společnosti i jedinců před pachateli závažné trestné činnosti. Jejím smyslem je zajistit přítomnost osoby obviněného, u něhož je spatřován jeden z vazebních důvodů uvedených v § 67 TrŘ. Vazba tvoří součást systému přípustných zajišťovacích trestněprocesních prostředků a jako taková představuje dle čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy nejzávažnější procesní zásah do osobní svobody obviněného a reprezentuje zcela krajní řešení, tzv. ultima ratio. Nutno zdůraznit, že vazba nenaplňuje pojmové znaky trestu a rovněž jí není vysloven žádný předběžný závěr o vině, který by měl za následek porušení zásady presumpce nevinu uvedené v § 40 odst. 2 Listiny a § 2 odst. 2 TrŘ. Navzdory skutečnosti, že prostředí vazební věznice bezesporu ubírá na osobní svobodě obviněného, je třeba institut vazby odlišovat od výkonu trestu odnětí svobody, jehož předpokladem je existence odsuzujícího rozsudku. „Přes některé vnější shody je třeba mezi vazbou a trestem odnětí svobody vést ostrý předěl daný jejich zcela rozdílným účelem. Především je třeba si uvědomit, že u vazby jde vždy jen o opatření procesní povahy, která nikterak nepředikuje vinu, ale má pouze zajistit osobu obviněného před riziky, jež by zde byla z hlediska účelu teprve probíhajícího trestního řízení, kdyby obviněný zůstal na svobodě. Nejde tedy o trest, ten může soud uložit teprve po tom, co trestní řízení skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem.“¹¹ S osobou umístěnou ve vazbě musí být zacházeno s ohledem na zachování její lidské důstojnosti, použití jakékoliv formy fyzického či psychického nátlaku je rovněž zakázáno.

Institut vazby představuje složitou součást trestního řízení, jejíž podoba doznává s každou novelou trestního řádu náležitých změn. Tyto úpravy si kladou především za

¹⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 310

¹¹ MANDÁK, V. Vazba není trest. *Bulletin advokacie*. 1996, 9, str. 17

cíl snížit počet osob umístěných ve vazbě prostřednictvím různých alternativ nespojených s omezením osobní svobody. Otázky týkající se institutu vazby představují nadále jednu z nejdiskutovanějších oblastí trestního práva procesního nejen v odborných kruzích, ale i u laické veřejnosti, která získává informace týkající se této problematiky především prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků. Důvodem je již zmíněná skutečnost, že vazba představuje nejzávažnější zásah do osobní svobody jedince požívající ústavněprávní ochrany. Kritické názory týkající se institutu vazby nic nemění na faktu, že je vazba stále zařazována jako prostředek důležitý k ochraně společnosti, jehož nahrazení popř. zrušení si lze jen těžko představit.

„Institut procesní vazby v trestním řízení patřil vždy a patří i v současnosti k nejspornějším problémům trestního procesu. Svědčí o tom nejen aplikační praxe, která vyvolává v řadě otázek rozdílnost názorů, ale i rozpaky legislativy. Téměř každá novela zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) se v posledních letech dotkla ustanovení o vazbě včetně náhrady vazby mírnějšími prostředky. Otázky vazby patří v současnosti mezi nejspornější a nejdiskutovanější.“¹² Není tomu tak pouze na území České republiky, ale rovněž problémy spojené s institutem vazby řeší i vyspělé země Evropské unie. Za tímto účelem byla v rámci Rady Evropy zřízena speciální komise pod názvem „Committee Of Experts on remand in custody and its implications for the management of penal institutions (PC-DP)“, jež si klade za cíl vyhledání ožehavých problémů v oblasti vazby a navrhování jejich řešení.

1.2 Podmínky pro vazební omezení osobní svobody

Právní úprava vazby je obsažena v hlavě čtvrté, oddílu prvním, ustanovení § 67 TrŘ, kde jsou taxativně vymezeny důvody pro vzetí obviněného do vazby. Osobou obviněnou s odkazem na § 68 odst. 1 TrŘ je ta, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, jinými slovy osoba, které bylo včas a řádně doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání.¹³

„Vzetí obviněného do vazby je přípustné, pouze pokud jsou splněny podmínky uvedené v trestním řádu. Tyto podmínky jsou v § 67 TrŘ stanoveny tak, že obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže:

- 1. z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava,*

¹² PAVEL, V. *Důvody vazby z pohledu orgánů činných v trestním řízení*. Právní rádce. 1997, 11, str. 45

¹³ Náhradní doručení usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 62 a 63 TrŘ ve smyslu platné judikatury nedostačuje.

- a) *že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest (tzv. vazba útěková),*
  - b) *že bude působit na soud dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (tzv. vazba koluzní¹⁴), nebo*
  - c) *že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykonává trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil (tzv. vazba předstižná); a*
2. *dosud nezjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný; a*
  3. *s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.*¹⁵

Pro uplatnění výše uvedených důvodů je tedy nutné, aby soud došel k závěru, že s odkazem na zjištěné okolnosti skutku obviněný tento s největší pravděpodobností spáchal a že tento skutek naplňuje všechny znaky trestného činu, pro něž je důvodnost trestního stíhání oprávněná. Současně s tímto je nezbytné vyloučit možnost použití jiného zajišťovacího prostředku a tím jasně stanovit, že neexistuje jiná možnost než vazba.

V návaznosti na výše uvedené je dále nutné brát v potaz podmínku uvedenou v § 68 odst. 2 TrŘ, dle které nelze vzít do vazby obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, u něhož zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro nedbalostní trestný čin, u něhož tato hranice nepřevyšuje tři léta. Výjimku z výše uvedeného tvoří ustanovení § 68 odst. 3 TrŘ, v případě jestliže obviněný:

- a) uprchl nebo se skrýval;
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej převést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení;

---

¹⁴ Srov. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15.2.1968 sp.zn. 5To 11/68, dle kterého důvodem koluzní vazby nemůže být okolnost, že obviněný popírá trestnou činnost, z níž je obviněn nebo obžalován, nebo že odmítá vypovídat. Vazby nesmí být nikdy zneužito k tomu, aby obviněný byl přinucován k výpovědi nebo k doznání.

¹⁵ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 11

- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit;
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání; nebo
- e) již opakoval trestnou činnost, pro níž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

V poslední řadě je nezbytné dodat, že trestní řád připouští v případě podmínek vazby výše uvedených další dvě výjimky, a to pro případ vazby vydávací dle § 400b TrŘ a v případě uznávání a výkonu cizozemských rozhodnutí dle § 454 TrŘ.

1.3 Proces rozhodování o vazbě

Vydání rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby přísluší soudu a v přípravném řízení je vydáváno na návrh státního zástupce, jenž není oprávněn rozhodnout o vzetí osoby do vazby samostatně. Rovněž je státní zástupce omezen tím, že v případě, kdy nevyhoví žádosti o propuštění obviněného z vazby, je ve lhůtě do pěti pracovních dnů povinen věc předložit soudu. Tuto povinnost zákon státnímu zástupci předepisuje i v případě, kdy se jedná o délku koluzní vazby, za předpokladu, že uplynou-li již tři měsíce a je-li prokazatelně zjištěno, že obviněný působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností významných pro trestní stíhání.¹⁶ Zákonnou povinností soudu je rovněž rozhodnout v případě rozšíření vazebních důvodů a při podání stížnosti obviněné osoby proti vazebnímu rozhodnutí učiněné státním zástupcem.

1.3.1 Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení

*„V přípravném řízení nemůže soudce rozhodnout o vazbě bez návrhu státního zástupce. Toto ustanovení je promítnutím zásady obžalovací do stádia přípravného řízení.“*¹⁷ Návrh na vzetí obviněného do vazby je zpravidla podáván vůči osobě obviněné nebo podezřelé, případně vůči osobě, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté.¹⁸

Státní zástupce je před podáním návrhu na vzetí obviněného do vazby povinen prověřit veškeré skutečnosti podmiňující vzetí obviněného do vazby s odkazem na

¹⁶ Viz. § 73b 1 TrŘ

¹⁷ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: Komentář*. 6. dopl. a prep. vyd. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 488

¹⁸ Viz. ust. § 76 odst. 2 TrŘ, dle kterého může osobní svobodu takového osoby omezit prakticky kdokoli, pokud je to nutné ke zjištění totožnosti osoby, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů.

důvodnost vazby dle § 67 písm. a), b) a c) TrŘ, stejně jako veškeré okolnosti, jež vzetí obviněného do vazby vylučují či snižují. Na takovéto přezkoumání má státní zástupce stanovenou lhůtu 48 hodin, po jejímž vypršení či kdykoliv během ní musí rozhodnout o vydání návrhu na vzetí obviněného do vazby, případně na základě opatřených důkazů a výslechu zadržené osoby tuto propustí na svobodu. Rozhodne-li státní zástupce o důvodnosti umístění obviněného do vazby, předá tuto osobu společně s dosud získaným důkazním materiálem a návrhem na vzetí obviněného do vazby soudu. Státní zástupce zpravidla nepodává návrh na vzetí obviněného do vazby na základě svého návrhu, ale na základě návrhu policejního orgánu. Pouze v případě, kdy státní zástupce podá návrh na vzetí obviněného do vazby z vlastní iniciativy, informuje o této skutečnosti policejní orgán.

Další lhůtu, a to konkrétně 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby, stanovuje trestní řád soudu na to, aby rozhodnul, zda bere obviněného do vazby dle § 68 odst. 1 TrŘ nebo jej propouští na svobodu dle § 77 odst. 2 TrŘ. Důsledkem překročení této zákonné lhůty je vždy vydání rozhodnutí obviněného o jeho propuštění na svobodu.¹⁹ Soud dále propustí obviněného i za předpokladu nedodržení lhůty 48 hodin od zadržení obviněného, ve které musí být předán soudu k výslechu.

Shledá-li soud u obviněného důvody vazby, vydá o tomto usnesení, v jehož odůvodnění musí být jasně uvedeno z jakého trestného činu na základě usnesení o zahájení trestního stíhání je obviněný trestně stíhán včetně uvedení skutečností, z nichž soud při svém rozhodnutí vycházel. Pro účely této rigorózní práce je soudce mimo jiné rovněž povinen odůvodnit „z jakých důvodů nepřijal záruku, slib, nabídku dohledu nebo peněžitou záruku, jestliže byly nabídnuty před rozhodnutím o vzetí do vazby; u mladistvého pak skutečnosti nezbytné pro zjištění, zda účelu vazby nebylo možné dosáhnout jinak.“²⁰

1.3.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stadiu řízení před soudem

„Obsahové náležitosti rozhodnutí o vzetí obžalovaného (obviněného) do vazby v řízení před soudem jsou obdobné, jako v přípravném řízení (s jistými odchylkami,

¹⁹ Dále srov. R 34/1994. Soudce rozhodující k návrhu státního zástupce o vazbě zadržené osoby musí respektovat lhůtu 24 hodin, a není povinen vázat se na možnost obhájce zúčastnit se výslechu zadržného. Jeho povinností je, pokud o to zadržaná osoba požádala, toliko obhájce vyrozumět, je-li dosažitelný. Tato povinnost je splněna, vyrozumí-li vhodným způsobem advokátní kancelář obhájce.

²⁰ Srov. Růžička, M., Zezulová, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 455

*kteří se týkají převážně toho, že vzetí do vazby tu nepředchází většinou zadržení nebo zatčení).*²¹

Účast státního zástupce v řízení před soudem není pro rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nutná, jelikož jeho role je zastoupena senátem, vyjma ustanovení § 69 odst. 6 TrŘ, kdy v řízení před soudem rozhoduje o vazbě zatčeného soudce. Pro případ zjednodušeného řízení²² a trestných činů, pro které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, rozhoduje o vazbě samosoudce.

1.3.3 Vyrozumění o vzetí do vazby a délka trvání vazby

Je-li vydáno rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby, je orgán činný v trestním řízení, tedy v přípravném řízení soudce či v řízení před soudem předseda senátu nebo samosoudce, povinen tuto skutečnost oznámit některému z rodinných příslušníků obviněného a rovněž jeho zaměstnavateli. Okamžik počátku této informační povinnosti je vázán s oznámením obviněného o vzetí jeho osoby do vazby, nikoliv až po právní moci tohoto rozhodnutí. V případě uvalení vazby na příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je dále nutností informovat jeho náčelníka či velitele. Jedná-li se o cizího státního příslušníka, podává se tato informace rovněž konzulárnímu úřadu státu, jehož je obviněný příslušníkem. O vzetí obviněného do vazby je dále s odkazem na ust. § 70a TrŘ informována věznice a poškozený nebo svědek, jenž podal žádost dle ust. § 44a) TrŘ. Poškozený nebo svědek je však informován pouze o skutečnosti, že obviněný byl z vazby propuštěn nebo z této uprchl, a to v den, kdy k tomuto došlo.

Nepřeje-li si obviněný podání takovéto zprávy svým blízkým, případně jiným osobám, orgán činný v trestním řízení je povinen tuto žádost obviněného respektovat. Odmítnout provedení takového oznámení nemůže mladistvý, u něhož je zákonem tato povinnost stanovena vůči jeho rodinnému příslušníkovi.²³

Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby ještě trvají nebo se nezměnily.²⁴ Přesáhne-li vazba v přípravném řízení tři měsíce²⁵, je státní zástupce povinen do pěti pracovních dnů rozhodnout o jejím dalším

²¹ Srov. Růžička, M., Zezulová, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 456

²² Viz. § 314b odst. 1 až 3, § 314c odst. 1 a § 314d odst. 2 TrŘ

²³ Srov. § 46 odst. 2 ZSVM, jež stanovuje, kdo je v případě zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby mladistvého povinen být o této skutečnosti informován.

²⁴ Viz. § 72 odst. 1 TrŘ

²⁵ Dle § 72a odst. 4 TrŘ se lhůta trvání vazby počítá ode dne, kdy došlo k zatčení nebo zadržení obviněného.

trvání. Proti ponechání obviněného ve vazbě nebo jeho propuštění na svobodu, je tento oprávněn podat stížnost. Rozhodne-li státní zástupce o ponechání obviněného ve vazbě, počíná běžet lhůta tří měsíců, ve které musí být přezkoumány důvody vazby. Státní zástupce je povinen v této době opět rozhodnout, zda obviněného ponechá ve vazbě nebo tento bude propuštěn. Takto může státní zástupce o ponechání obviněného rozhodnout i opakovaně, avšak za předpokladu dodržení ustanovení § 72a odst. 1 TrŘ, dle kterého celková doba vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout:

- a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin²⁶;
- b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin²⁷;
- c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, nejde-li o trestný čin uvedený v písmenu d)²⁸;
- d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze dle trestního zákona uložit výjimečný trest²⁹.

Ustanovení § 72a TrŘ předepisuje limity pro nejdelší přípustnost trvání vazby v rámci přípravného řízení a v řízení před soudem, a to ve vztahu ke všem kategoriím trestných činů uvedených v předchozím odstavci. Na přípravné řízení připadá jedna třetina doby trvání vazby, zbylé dvě třetiny jsou určeny na řízení před soudem. Jinak řečeno vazba v trestním řízení může trvat čtyři, osm, dvanáct a šestnáct měsíců. Co se týká řízení před soudem, tak dvojnásobek toho, co je maximálně stanoveno pro přípravné řízení. Dojde-li k uplynutí těchto lhůt, musí být obviněný propuštěn na svobodu, a to nejpozději v poslední den této lhůty.

V případech že obviněný spáchal více trestných činů a je proti němu vedeno společné řízení zahrnující veškerou jeho trestnou činnost, je maximální trvání vazby stanoveno dle doby vazby trestu nejpřísnějšího. Za situace vyloučení některé věci ze společného řízení a vydání pravomocného rozhodnutí nebo jejího skončení v přípravném řízení, vychází se pro účely stanovení doby vazby z nejdelší přípustné lhůty trvání vazby posouzené s ohledem na ostatní trestné činy, tedy na čin nejpřísnější. V neposlední řadě, dojde-li k přeměně právní kvalifikace trestného činu, jenž byl

²⁶ Srov. § 14 odst. 2 TrZ, dle kterého přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.

²⁷ Srov. § 14 odst. 3 TrZ, dle kterého zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou dle trestního zákona přečiny.

²⁸ Dle § 14 odst. 3 TrZ jsou zvlášť závažnými zločiny úmyslné trestné činy, na něž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně deset let.

²⁹ Výjimečným trestem dle § 54 TrZ se rozumí jednak trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí.

rozhodný pro nejdelší možné trvání vazby obviněného a orgán činný v trestním řízení zároveň vyhodnotí, že již došlo k vyčerpání nebo dokonce k přečerpání doby přípustné pro vazbu vázanou na nově kvalifikovaný skutek, je nutné obviněného neprodleně propustit na svobodu, a to i za předpokladu, že jiný vazební důvod nadále trvá. Dle ustanovení § 72a odst. 3 TrŘ může vazba z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) TrŘ trvat nejdéle tři měsíce a není-li obviněný, který není ve vazbě současně i z jiného důvodu, propuštěn z vazby před uplynutím uvedené lhůty, musí být takto učiněno nejpozději v poslední den tříměsíční lhůty. Zjistí-li se však, že obviněný působil na svědky nebo spoluobviněné, či jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, zůstává tento ve vazbě.

Okolnostmi týkajícími se oblasti rozhodování o trvání a prodlužování³⁰ vazby se opakovaně zabývala judikatura, kdy Ústavní soud i Evropský soud pro lidská práva souhlasně judikují, že organizační problémy na straně státní moci nemohou jít v žádném případě k tíži obviněného. Je povinností státu, aby organizoval své soudnictví ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a nelze případné nedostatky přičítat např. nedostačujícímu stavu personálu. Na druhou stranu ojedinělé přetížení jednotlivých soudů či soudců není problematickým ukazatelem, pokud byla neprodleně přijata opatření pro zlepšení situace. Pokud však se stav přetížení justice nezlepšuje, nelze částečná opatření považovat za dostatečná.³¹

1.3.4 Opravný prostředek proti rozhodnutí o vazbě

V návaznosti na ustanovení § 74 TrŘ má obviněný právo podat stížnost proti rozhodnutí o vazbě.³² Tato možnost je tedy obviněnému přiznána i v případě, kdy byl ponechán na svobodě se současným nepřijetím institutu náhrady vazby a zároveň i pokud byl propuštěn z vazby na svobodu a byl přijat některý z prostředků náhrady vazby. Rozhodnutí o vazbě je rovněž takové, kterým soud nebo státní zástupce přijímá nabízenou záruku v rámci náhrady vazby dříve, než rozhodl o vzetí obviněného do

³⁰ Dle III. ÚS 2198/09 je nutné trvat na požadavku soudu na osobní slyšení vazebně stíhaného i tehdy, pokud sám obviněný ve své stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce výslovně nenavrhne, aby byl soudem vyslechnut.

³¹ HUBÁLKOVÁ, E. *Stručná rukověť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech*, Bulletin Advokacie, Zvláštní číslo/Ríjen 2000, str. 104-105

³² Dále srov. II ÚS 1528/12, dle kterého lze podání v trestních věcech učinit písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálkopisem. Trestní řád přitom nepožaduje doplnění telefaxového podání písemnou formou, jako je tomu v případě ustanovení § 42 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

vazby a také rozhodnutí, na jehož základě peněžitá záruka připadá státu, nebo se mění její výše či se zcela ruší.

Stížnost je vedle osoby obviněného oprávněn podat státní zástupce, a to i proti vůli obviněného, složitel peněžitě záruky a dále i ve prospěch obviněného osoba uvedená v ustanovení § 142 odst. 2 TrŘ ve spojení s § 247 odst. 2 TrŘ, tedy osoby, jež jsou oprávněny ve prospěch obviněného podat odvolání³³. V případě, že je obviněný zbaven nebo omezen na způsobilosti k právním úkonům, může za tohoto i proti jeho vůli a v jeho prospěch podat stížnost zákonný zástupce nebo obhájce.³⁴ Stížnost do usnesení se podává ve lhůtě tří dnů ode dne jeho oznámení.³⁵ Oznamuje-li se usnesení vedle obviněnému i jeho obhájci, běží tato lhůta od oznámení, které nastalo později. Osobám, které jsou oprávněny podat stížnost ve prospěch obviněného, končí lhůta pro její podání stejně jako obviněnému. Nutno zdůraznit, že státnímu zástupci běží tato lhůta samostatně. O podané stížnosti rozhoduje primárně soud nadřazený soudu, který vydal rozhodnutí, proti němuž stížnost směřuje, přičemž tento rozhodne buď o vyhovění žádosti a věc vrátí k projednání zpět soudu prvního stupně, nebo žádost jako nedůvodnou zamítne.

Stížnost má odkladný účinek pouze za předpokladu, že tak zákon výslovně stanoví.³⁶ Tento účinek je dán povahou institutu vazby, jejíž účel by v případě povolení odkladného účinku ve všech případech podání stížnosti byl zcela jistě zmařen. Odkladný účinek má pouze stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby a stížnost stran³⁷ proti rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu. Ustanovení § 74 odst. 2 TrŘ uvádí, že byl-li státní zástupce při vyhlášení takového rozhodnutí přítomen, má jeho stížnost odkladný účinek pouze tehdy, byla-li dána ihned po vyhlášení rozhodnutí.

Původní znění § 74 odst. 2 TrŘ za středníkem³⁸ bylo Ústavním soudem pro rozpor se zněním Úmluvy a judikaturou Evropského soudu pro lidská práva zrušeno, neboť tato konstrukce vedla k nepřípustnému zásahu do ústavně garantovaného práva

³³ Příbuzní v pokolení přímém, sourozenci obviněného, osvojitel, osvojenec, manžel a druh.

³⁴ Srov. § 247 odst. 2 TrŘ

³⁵ Srov. § 143 odst. 1 TrŘ

³⁶ Srov. § 141 odst. 4 TrŘ

³⁷ Dle ustanovení § 12 odst. 6 TrŘ se stranou rozumí ten, proti němuž se vede trestní řízení, zúčastněná osoba a poškozený a v řízení před soudem též státní zástupce a společenský zástupce; stejné postavení jako strana má i jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek.

³⁸ „jde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, má stížnost státního zástupce odkladný účinek jen tehdy, podal-li státní zástupce také odvolání proti rozsudku“

na osobní svobodu obviněného.³⁹ Z odůvodnění Ústavního soudu uvádím, že zprošťující rozsudek je vydáván za situace, kdy nebyla na základě předložených důkazů prokázána vina obviněného, ať už proto, že nebylo prokázáno, že se skutek, pro který byl obviněný stíhán, vůbec stal, nebo v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem, či nebylo prokázáno, že tento skutek spáchal obviněný. Je tedy zřejmé, že v dané chvíli již vazební důvody nejsou dány a další trvání vazby není opodstatněno. Z hlediska ústavnosti je tedy neakceptovatelné, aby kontinuita omezení osobní svobody vazbou nebyla zprošťujícím rozsudkem nikterak narušena, a pokračující omezení osobní svobody po vydání zprošťujícího rozsudku přestává být ospravedlnitelné z hlediska veřejného zájmu na účinném stíhání trestné činnosti, protože není naplněn požadavek přítomnosti důvodů pro další trvání vazby. *„Jinak řečeno, zproštění obžaloby představuje onen okamžik v rámci trestního řízení, kdy důvody pro ponechání ve vazbě vymizely nebo jsou zeslabeny na minimum, neboť obvinění se ukázalo neoprávněným, a to výrokem soudu, a proto není dán veřejný zájem, neboť obvinění se ukázalo neoprávněným, a to výrokem soudu, a proto není dán veřejný zájem na trvání vazby, který by mohl převážit nad požadavkem respektování osobní svobody. Je-li dána soudu povinnost vypořádávat se s tím, zda je posilováno či oslabováno podezření ze spáchání trestného činu, je v návaznosti na vydání zprošťujícího rozsudku důvodnost podezření vyvrácena samotným rozhodnutím soudu o neoprávněnosti obvinění. Propuštění obviněného nelze považovat za předčasné, byť je dána varianta, že odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného odvolací soud vyhoví. Jak Ústavní soud prohlásil již v nálezu sp. zn. IV. ÚS 689/05 ze dne 12. 12. 2005 (N 225/39 SbNU 379), důvod pro prodloužení vazby spočívající ve zcela neodůvodněném hypotetickém závěru o možnosti vyhovění odvolání odvolacím soudem "je zcela libovolný, odporující čl. 8 odst. 2, odst. 5 Listiny nejen tím, že rozšiřuje nad zákonný rámec důvody pro omezení osobní svobody, ale také tím, že klade stěžovatelům k tíži implicitně předpokládanou neschopnost soudu prvního stupně vyvrátit jejich obhajobu.".* Odkladný účinek stížnosti státního zástupce nastoluje stav, kdy je od jednotlivce vyžadována větší oběť, než je možno od osoby, jíž svědčí presumpce nevinny - zde potvrzené soudem, rozumně požadovat. Ústavní soud proto nemůže akceptovat koncepci české právní úpravy, podle níž je další trvání vazby v dané chvíli umožněno. Realizace kompetence stanovené napadeným ustanovením trestního řádu státními zástupci vede k nepřipustnému a protiústavnímu zásahu do

---

³⁹ Dále srov. II. ÚS 331/10, dle kterého derogací právní úpravy trestního řádu ztratilo napadené rozhodnutí, které porušovalo nepřipustně stěžovatelovo právo na osobní svobodu, zákonnou oporu.

základního práva na osobní svobodu, které však musí stát respektovat i při formulaci trestněprávních norem. Proto nezbyvá než uzavřít, že trvání vazby nemůže být prodlouženo skrze odkladný účinek rozhodnutí o propuštění z vazby vyvolaný stížností státního zástupce, neboť tato konstrukce vede k nepřípustnému zásahu do ústavně garantovaného práva na osobní svobodu obviněného.“⁴⁰

---

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 4.2010 ÚS 6/10, publikován pod č. 163/2010 Sb.

2. Historický vývoj právní úpravy prostředků nahrazující vazbu

Zákonná úprava institutu vazby a její náhrady prošla od dob svého počátku podstatných změn, jež přicházely především s reformami majícími za cíl vytvoření jednotného právního státu. Téměř každá z těchto dějinných etap vnesla do oblasti vazby a jejího nahrazení nové prvky, jež reflektovaly společenské poměry právě nastoleného režimu. Myšlenka existence institutu nahrazující vazbu provází odvětví trestního práva již od doby první republiky. Tato úprava shodně kopírovala tehdejší úpravu rakouskou, popř. uherskou. Lze tedy dovodit, že instituty nahrazující vazbu obviněného mají v oblasti trestního práva pevné kořeny a jejich dnešní podoba vychází z mnohaleté praxe a zkušeností, jimiž za ta léta prošla. I v minulosti byla vazba považována za prostředek opodstatněný a z hlediska dosažení účelu trestního řízení za prostředek nezbytný. Na vazbu bylo od počátku pohlíženo jako na prostředek přísný, znamenající zlo nejen pro obviněného ale i pro jeho rodinu, která byla těmito nepříjemnými okolnostmi rovněž postižena. Postupem času se však začaly objevovat první opatření, jimiž bylo možné umístění obviněného ve vazbě nahradit. Následující kapitola je s ohledem na téma této rigorózní práce věnována především historickému vývoji surogátů vazby a jejich použití v jednotlivých dějinných etapách.

2.1 Etapa od roku 1873 do roku 1918

2.1.1 Zákon č. 119/1873 ř. z.

Za první tzv. reformovaným trestní řád společný pro všechny země rakouského soustátí je považován trestní řád vyhlášený dne 23. května 1873 pod číslem 119 ř.z. Stěžejní osobou, jež iniciovala vznik tohoto zákona, byl rakouský právník Dr. Julius Glaser. Z tohoto důvodu je v některých pramenech tento trestní řád nazýván jako Glaserův. Tento zákon se po vzniku samostatného Československa, společně s bývalou uherskou právní úpravou, která platila na Slovensku, a speciální právní úpravou pro vojenské soudnictví, stal součástí právní úpravy trestního řízení v Československu.⁴¹ Svým obsahem (někdy i doslovným) se vrátil k zásadám charakteristickým pro dřívější období, tedy k zásadě obžalovací, zásadě ústního a veřejného jednání se soudy

---

⁴¹ Srov. RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 378

porotními a zásadě volného hodnocení důkazů.⁴² Skutečnost, že šlo o mimořádně zdařilé dílo, dokládá i jeho dlouhá životnost.

Vazbou, jež byla upravena v § 180 trestního řádu č. 119/1873 ř. z., se zajišťoval řádný chod řízení, hlavně zajištění dostavení se obviněného k soudu, a to i proti jeho vůli, to vše v návaznosti na naplnění některého z důvodů uvedených v § 175 trestního řádu.⁴³ Okolnosti náhrady vazby byly v tomto trestním kodexu upraveny tak, že pokud se nejednalo o zločin, na který zákon ukládal trest smrti nebo alespoň pětiletý žalář a důvodem vazby bylo podezření z útěku, musela být vazba zrušena, pokud se zároveň zřizovala kauce nebo rukojemství (mimo zákonné texty rovněž užívaný výraz záruka za částku, jistota či vyručení), jež určila komora poradní jako orgán soudního typu instančně nadřízený vyšetřujícímu soudci.⁴⁴ Tato možnost představovala obligatorní nahrazení vazby útekové. Dle ustanovení § 192 přihlížela poradní komora při stanovování výše částky k následkům trestného činu, osobním poměrům obviněného a ke jmění toho, kdo dává jistotu, a zároveň složil-li se slib uvedený v § 191. Částka mohla být složena v hotovosti, formou cenných papírů nebo zřízením zástavního práva k nemovitosti. Co se týkalo zločinu, na který zákon stanovil trest nejméně pětiletého žaláře, nemusela tato skutečnost pro obviněného nutně znamenat nemožnost nahradit vazbu zárukou. Trestní řád umožňoval i tzv. fakultativní nahrazení útekové vazby, kdy sborový soud druhé stolice mohl dovolit ponechání obviněného na svobodě nebo jeho propuštění za stejných podmínek jako v předchozím případě.⁴⁵ Dle dalšího výkladu tohoto ustanovení lze dovodit, že nešlo v případě nahrazení vazby o právo obviněného, ale především o možnost, jež závisela na úvaze soudu. Charakter předmětného slibu byl podobný tomu dnešnímu. Obviněný musel slíbit, že během trestního řízení, bez svolení soudce neopustí místo pobytu, nebude se skrývat či jinak mařit vyšetřování. V případě, že obviněný slib porušil, následovalo jeho vzetí do vazby a složená suma propadla státu.

---

⁴² VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, str. 62

⁴³ 1. když se strojí k útěku, nebo když jest útěku podezřelý pro veliký trest, kterýž mu dle domnění nastává, aneb pro jeho toulavé živobytí, nebo že jest člověk v krajině neznámý, nevysvědčený a bez domova, aneb z jiných vážných příčin;

2. když hleděl na svědky, znalce nebo spoluviníky účinkovati, aby překazil vyhledání pravdy, nebo když hleděl vyšetřování stížití, zmařiv známky zločinu neb přečinu, aneb když se jest s důvodem obávati, že by tak učinil;

3. když se jest pro zvláštní okolnosti obávati, že by obviněný buď skutek dokonáný znovu vykonal, nebo skutek nedokonáný aneb ten, jímž vyhrožoval, skutečně vyvedl.

⁴⁴ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadrženi a vazba v českém trestním procesu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 134

⁴⁵ Srov. § 194 zákona č. 119/1873 ř.z.

V opačném případě bylo-li trestní řízení pravomocně skončeno nebo zastaveno a částka se vracela ukladateli.

2.2 Etapa od roku 1918 do roku 1950

V návaznosti na přijetí recepční normy č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, zůstala pro období počínající rokem 1918 zachována platnost všech zemských a říšských zákonů a nařízení, tedy i trestního řádu z roku 1873. Nadále tedy platila možnost náhrady útěkové vazby formou kauce. Těm, kterým byla jednáním obviněného způsobena škoda a poskytnutá kauce propadla ku prospěchu státní pokladny, měli právo žádat, aby jejich pohledávky byly z této záruky ještě před jejím propadnutím uhrazeny.

Co se týče trestního práva procesního v Československé republice, tak na území bývalého Rakouska platil trestní řád č. 119/1873 ř. z., a na území bývalého Uherska trestní řád č. XXXIII/1896. Tato dvojkolejnost sebou přinášela řadu problémů, jejichž odstranění vyústilo ve snahu o rekonstrukci. Návrh trestního řádu z roku 1928 byl koncipován na základech obou výše zmiňovaných zákonů a byl zákonem na velmi vysoké úrovni. Institut náhrady vazby byl upraven v ustanoveních § 209 – 213. Oproti dřívější úpravě nebyla na obviněného uvalena vazba v případě porušení slibu, že neopustí místo pobytu, nebude se skrývat či jinak mařit vyšetřování, ale byl mu uložen pořádkový trest. Dalším institutem náhrady vazby bylo vyručení neboli jistota, u níž byla oproti dřívější úpravě dána větší pravomoc soudci, který mohl dle svého uvážení rozhodnout, zda u obviněného postačí, když vazbu nahradí složením jistoty. Co se týká institutu rukojemství, tak zde došlo k zefektivnění tohoto instrumentu náhrady vazby, a to v povinnosti rukojmího ovlivňovat chování obviněného. V konečné fázi však tento zákon přijat nebyl a ke změně trestního řádu přispělo jen několik novel.

V období Protektorátu Čechy a Morava byly z působnosti platného práva na našem území vyňati němečtí obyvatelé, na které se vztahovalo německé právo. Na obyvatele Protektorátu se aplikovalo německé právo pouze v případě, pokud jednali v rozporu s tímto právem. Trestní předpisy byly po celou dobu Protektorátu doplňovány říšskými rozhodnutími, která byla velmi diskriminační a celkově přiosťrovala celé trestní řízení. Tresty byly značně nepřiměřené, nevylučuje trestu smrti.⁴⁶ Po osvobození Československé republiky byly Dekretem prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944 č.

---

⁴⁶ Dále srov. MALÝ, K., a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 4. přepracované vydání*, Leges, Praha 2010, str. 457

11 Úř. věst. čsl. o obnovení právního pořádku zrušeny všechny právní předpisy vydané po 30. 9. 1938.

2.2.1 Trestní řád č. 319/1948 Sb.

Následným převzetím moci komunistické strany v roce 1948 došlo k nastolení diktatury jedné politické strany, jež převzala pravomoc nad všemi orgány a institucemi československého státu. Tyto společenské změny se promítly i do oblasti náhrady vazby. Zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, byla v oné době z důvodu rozšířeného názoru, jež považoval nahrazení vazby peněžitou zárukou (kaucí) za neopodstatněné privilegium majetnější vrstvy národa, zrušena možnost náhrady vazby tímto institutem. Tyto námitky se však, jak se ukázalo později, nezakládaly na pravdě, což dokládají fakta spočívající v méně častých případech odmítnutí vyručení a také jeho z počátku sporadického výskytu v porovnání se skutečností. Ostatně některými výhradami spojenými s institutem vyručení se již mnohem dříve ve svých knihách zabýval František Storch⁴⁷, autor prvního komplexního zpracování trestního procesu v českých zemích. Tento v případě negativních připomínek týkající se použití peněžité záruky vycházel z rozlišování rovnosti a rovnoprávnosti jako dvou odlišných pojmů, jejichž rozdíl nelze odstranit žádným zákonem a v konečném důsledku zdůrazňoval, že výhoda poskytnutá jednomu, nemusí být proto ještě křivdou pro druhého, jež z důvodu nesplnitelnosti zákonných podmínek nemůže být v daném případě účastněn. Proti dalším výhradám, že i obviněný, za něhož byla složena jistota, může uprchnout, uváděl existenci dvou prostředků, které mají takovému jednání zabránit, a to jednak prostředky fyzickými mající podobu vazby a prostředky psychickými, jimiž lze působit efektivně na vůli obviněného. Výše stanovené jistoty měla být nastavena tak, aby obava z následné majetkové újmy v důsledku jejího propadnutí znamenala dostatečný podnět k vzdání se myšlenky na útěk či skrývání se. Existence případů, kdy přes hrozící sankci dojde k jednání, kterému má institut vyručení předcházet, nemělo být důvodem pro odmítání použití takového nástroje. Důkaz pro to svědčící je i to, že pokud takové porušení nastalo, šlo o porušení ojedinělé.

---

⁴⁷ STORCH, F. *Vyručení obviněného z vazby vyšetřovací*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1895, str. 71-74

2.3 Etapa od roku 1950 do roku 1989

2.3.1 Trestní řád č. 87/1950 Sb.

Dne 12. července 1950 byl vydán nový trestní řád, konkrétně zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním, jenž navazoval na zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví. Cílem tohoto nového trestního řádu bylo zajistit ochranu lidově demokratického státu, jeho politického a hospodářského zřízení a vychovávat pracující lid k bdělosti proti jeho nepřátelům a k důslednému dodržování zákonů. Podstatně se posílil vliv prokurátora a byl odstraněn právní dualismus mezi Slovenskem a českými zeměmi. Vazba byla v tomto trestním řádu rozdělena na obligatorní a fakultativní.⁴⁸ Povinně musel být obviněný vzat do vazby v případě hrozícího trestu ve výši deseti let odnětí svobody nebo trestu smrti. V ostatních případech mohl být obviněný v návaznosti na rozhodnutí prokurátora vzat do vazby útekové, koluzní či předstižné, o jejichž délce a trvání rovněž rozhodoval prokurátor. Zvláštní úpravou tehdejší vazby byla skutečnost nestanovení její maximální délky. Zákon pouze ukládal povinnost zkoumat důvody vazby a nutnost propuštění, k němuž došlo v případě, bylo-li trestní stíhání zastaveno nebo byl-li vynesena zprošťující rozsudek. U vazby obligatorní tato možnost přicházela až po pravomocném skončení věci.⁴⁹

2.3.2 Trestní řád č. 64/1956 Sb.

Nabytím účinnosti trestního řádu č. 64/1956 Sb., konkrétně dnem 1. ledna 1957, byly do oblastí trestního práva převzaty prvky moderního trestního procesu. Mezi nejvýznamnější změny v porovnání s dosavadní právní úpravou bylo zrušení obligatorní vazby, přičemž důraz byl kladen na zkoumání konkrétních okolností případu, úprava délky trvání vazby a opakované zavedení možnosti nahrazení vazby slibem obviněného.⁵⁰ Tato možnost přicházela v úvahu pouze v případě vazby útekové. Vazba z jiných důvodů takto nahrazena být nemohla. Princip této záruky spočíval v tom, že obviněný poskytl písemné prohlášení, že se na vyzvání dostaví k soudu, prokurátorovi, nebo vyšetřovacímu orgánu, a že okamžitě ohlásí každou změnu svého pobytu. Orgán rozhodující o vazbě mohl obviněného ponechat na svobodě nebo ho z vazby propustit, považoval-li tento slib za postačující vzhledem k osobě obviněného a povaze

⁴⁸ § 96 zákona č. 87/1950 Sb., trestní řád

⁴⁹ ŠIMÁK, J. a RŮŽEK, A. *Trestní řád a předpisy související*. Praha: Orbis, 1953, str. 91 - 101

⁵⁰ Viz. § 83 zákona č. 64/1956 Sb., trestní řád

vyšetřovaného případu. Obviněnému nesmělo být uloženo žádné omezení stran místa pobytu (na rozdíl od trestního řádku z roku 1950).

2.3.3 Trestní řád č. 141/1961 Sb.

Přijetím nové Ústavy Československé republiky⁵¹ došlo k rekonstrukci trestních předpisů a k ovlivnění dalšího vývoje trestního práva pokrokovým způsobem. Společně tak nabyly účinnosti trestní zákon č. 140/1961 Sb. a trestní řád č. 141/1961 Sb., jež „*zdůrazňoval předcházení zločinnosti a výchovu občanů k důslednému uplatňování zákonů a pravidel socialistického soužití i čestného plnění povinnosti ke státu i společnosti*“⁵². Vazba zde byla opět fakultativním prostředkem, jenž představoval procesní úkon vedoucí k zajištění osoby obviněného pro účely trestního řízení a výkonu trestu. Ustanovení § 67 trestního řádu stanovilo, že do vazby mohla být vzata pouze osoba obviněná a to pouze za existence obav, že tato

- a) uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnula, zejména nelze-li její totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště nebo zaměstnání anebo hrozí-li jí vysoký trest;
- b) bude působit na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání; nebo
- c) bude pokračovat v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o který se pokusila, nebo vykoná trestný čin, který připravovala nebo kterým hrozila.

O vazbě rozhodoval soudce, v přípravném řízení byla tato možnost umožněna prokurátorovi. Délka vazby mohla být maximálně dva měsíce, s případným prodloužením o další jeden měsíc, o čemž byl oprávněn rozhodovat pouze generální prokurátor.

Prostředky náhrady vazby se tímto trestním zákonem nově rozrostly o možnost nahrazení vazby zárukou společenské organizace, avšak pouze v případě vazby útěkové a předstižné (§ 73 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., v původním znění). Tuto záruku mohly nabídnout pouze organizace uvedené v § 4 odst. 1 tohoto zákona, kterými byly Základní organizace Revolučního odborového hnutí a Československé mládeže působící na pracovišti obviněného a jednotné zemědělské družstvo, jehož členem

⁵¹ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

⁵² RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 167

obviněný byl. V případě, že se společenská organizace zaručila za další chování obviněného a za to, že se k orgánům činným v trestním řízení dostaví, mohl orgán činný v trestním řízení ponechat obviněného na svobodě, nebo jej z vazby propustit, měl-li za to, že záruka společenské organizace je dostatečná (§ 73 odst. 1 trestního řádu č. 141/1961 Sb., v původním znění). Orgán přijímající záruku, musel tuto považovat za dostatečnou vzhledem k osobě obviněného a rovněž k povaze projednávaného případu. O záruce se rozhodovalo formou usnesení, v němž bylo uvedeno, zda se záruka přijímá či nikoliv. V případě jejího přijetí bylo ve výroku uvedeno, že se obviněný nechává na svobodě nebo že se propouští z vazby, v opačném případě bylo řečeno, zda se obviněný bere do vazby nebo se v ní ponechává.

Další možností jak nahradit vazbu, a to pouze vazbu útěkovou (§ 73 odst. 2 trestního řádu č. 141/1961 Sb., v původním znění) byl slib obviněného zahrnující jeho závazek, že se na vyzvání dostaví k soudu, prokurátorovi nebo vyšetřovacímu orgánu a že každou změnu svého pobytu předem ohlásí. Slib musel být rovněž jako záruka společenské organizace považován za dostatečný vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu.

2.4 Novely trestního řádu č. 141/1961 Sb.

Zákonná úprava trestního řádu z roku 1961 prošla od dob své účinnosti řadou novel mající povahu pozměňovacích zákonů a nálezů Ústavního soudu ČR a v této novelizované podobě je užívána až dodnes.

Jelikož ne každá z těchto novel se zabývala tématem této rigorózní práce, zahrnuje tato podkapitola pouze nejdůležitější změny týkající se institutu náhrady vazby. Obecně však můžeme říci, že častý výskyt novel zdůraznil význam těchto nástrojů a podpořil tak skutečnost spočívající v jejich mírnějším zásahu do základních práv obviněného.

2.4.1 Novela č. 57/1965 Sb.

Původní znění trestního řádu č. 141/1961 Sb. obsahovalo pouze dva instituty náhrady vazby, mezi které patřily záruka a slib, přičemž o přijetí slibu obviněného rozhodoval orgán činný v trestním řízení zcela shodně s úpravou stanovenou v případě převzetí záruky za chování obviněného.

Novelou č. 57/1956 Sb. bylo zjednodušeno ustanovení § 4 TrŘ, když mezi společenské organizace, jež mohly nabídnout záruku za obviněného, bylo přidáno výrobní družstvo.

2.4.2 Novela č. 178/1990 Sb.

Výrazné proměny zákonné podoby náhrady vazby sebou přinesly polistopadové události r. 1989. Novela trestního řádu č. 178/1990 Sb. sebou primárně přinesla změny v terminologii, a to takové že organizace, jež mohly za obviněného poskytnout záruku, byly ze Základní organizace Revolučního odborového hnutí a mládežnické organizace změněny na Zájmová sdružení občanů, kterými byly myšleny zejména odborové a jiné společenské organizace, pracovní kolektivy a církve, s výjimkou politických stran a politických hnutí. Tato přeměna však žádným způsobem neomezila výčet zájmových sdružení občanů, která se mohla účastnit spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, včetně nabídky převzetí záruky za nápravu obviněného či vyslání svého zástupce k řízení před soudem.⁵³ Důvodem této změny bylo úsilí o rozšíření dalšího okruhu osob, jež sdružuje společný zájem a které by byly schopny a ochotny se za obviněného zaručit.

Tento zákon dále stanovil, že pro důvody vazby uvedené v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, mohl orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu za předpokladu, že sdružení uvedené výše nebo důvěryhodná osoba schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného, nabídnou převzetí záruky za další chování obviněného, a za to se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, prokurátorovi, vyšetřovateli nebo vyhledávacímu orgánu a za podmínky, že vždy předem oznámí vzdání se z místa pobytu a soud nebo v přípravném řízení prokurátor považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou a přijme ji. Povinností soudu a prokurátora bylo seznámit toho, kdo záruku přebírá s podstatou obvinění a s okolnostmi odůvodňujícími vazbu.

Dále byla obviněnému pro výše uvedené důvody vazby dána možnost zpracovat písemný slib, že povede řádný život, především se nedopustí trestné činnosti a splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží a soud nebo v přípravném řízení prokurátor považuje slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný a přijme jej.

---

⁵³ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: Komentář*. 6. dopl. a přep. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 70

Další důležitou změnou, jež sebou tato novela přinesla, bylo znovu zavedení možnosti nahrazení vazby majetkovou zárukou (§ 73a TrŘ), která byla bez náhrady na více než čtyřicet let ze zákona vypuštěna. Její uplatnění bylo omezeno pouze na případ vazby útěkové [§ 67 písm. a) TrŘ] a mohla být nabídnuta obviněným nebo s jeho souhlasem i jinou osobou ve formě peněz nebo volně směnitelných cenných papírů. Osoba, jež dávala majetkovou záruku, musela být seznámena s podstatou obvinění a s důvody vazby a soud či v přípravném řízení prokurátor považovali majetkovou záruku za dostatečnou vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu. Výše majetkové záruky se pohybovala v rozmezí částky od 10.000,- do 1.000.000,- Kč s ohledem na majetek osoby poskytující záruku, povahu spáchaného trestného činu a výši způsobené škody. Byla-li nabídka peněžité záruky schválena, byla stanovena doba, ve které se měla záruka složit a doba jejího trvání. Po uplynutí důvodů vazby byla majetková záruka zrušena, v případě pravomocného odsouzení obviněného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, mohla majetková záruka trvat do dne, kdy obviněný nastoupil výkon trestu. Pokud obviněný uprchnul či nebylo možné jej kontaktovat, složená záruka propadla státu.⁵⁴

Novela trestního řádu č. 178/1990 Sb. byla přijata především z důvodu sporadického využívání opatření, které zákon jako náhradu za vazbu nabízel a umožňoval. Nová úprava si kladla za cíl zvýšení jejich efektivnosti, a to především skutečností, že umožnila nabídnout záruku za obviněného i důvěryhodné osobě schopné příznivě ovlivňovat její chování a dále tím, že písemný slib obviněného, jako náhrada vazby, bylo možné užít i v případě vazby předstižné.

2.4.3 Novela č. 558/1991 Sb.

Novela trestního řádu č. 558/1991 Sb. účinná od 1. 1. 1992 přinesla další úpravu institutu peněžité záruky. V první řadě byla zrušena možnost jejího nahrazení ve formě volně směnitelných cenných papírů, s nimiž byly spojeny nemalé obtíže, a bylo tak stanoveno, že se pro příště musí jednat jen o peněžitou záruku. Na rozdíl od předchozí úpravy, kde byla peněžitá kauce možná jen v případě vazby útěkové, byla majetková záruka rozšířena i do oblasti nahrazení vazby předstižné [§ 67 písm. c) TrŘ]. Tato skutečnost posílila zejména zásadu subsidiarity vazby jako prostředku fakultativního. Přijmout peněžitou záruku však nebylo možné za situace, kdy byl obviněný stíhán pro

---

⁵⁴ § 73a TrŘ ve znění zákona č. 178/1990 Sb.

závažný čin⁵⁵ za současné existence důvodu vazby předstižné. Další změny spojené s touto spočívaly ve zpřísnění podmínek pro přijetí peněžité záruky a možnosti jejího případnutí státu. Peněžitá záruka propadla státu, když obviněný uprchl, skrýval se, nedostavil se na předvolání, pokračoval v trestné činnosti či se vyhýbal výkonu uloženého trestu.

Co se týká úpravy vazby obecně, přinesla tato novela změnu v rozhodovací pravomoci, jelikož tato byla přenesena z prokurátora na soudce, čímž došlo k úplnému omezení rozhodovací činnosti prokurátora ve věcech vazebních.

2.4.4 Novela č. 292/1993 Sb.

Další novela trestního řádu, jež v sobě zahrnovala úpravu opatření nahrazujících vazbu, byla přijata v roce 1993, konkrétně šlo o zákon č. 292/1993 Sb. Znění této novely se opětovně týkalo především ustanovení peněžité záruky, resp. postupu soudu při jejím přijetí. Doposud byl totiž postup při jejím přijímání takový, že obviněný nejdříve složil určitou peněžitou částku, kterou poté soud buď přijal, nebo nepřijal. Rovněž byl soud oprávněn rozhodnout, že sice nabízenou záruku přijímá, ale v odlišné výši. Novela se s tímto na první pohled nepraktickým ustanovením vypořádala tak, že stanovila závazek soudu přijmout složenou peněžitou záruku, jejíž výši dopředu určil. Určitou změnou k lepšímu prošel i systém určování výše peněžité záruky. S cílem stanovit výši peněžité záruky s ohledem na aspekty rozhodné pro určení její výměry byla zrušena horní hranice kauce doposud stanovená na 1.000.000,- Kč.

2.4.5 Novela č. 265/2001 Sb.

Novou podobu trestního řízení sebou přinesla novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., jejíž účinnost stanovil Parlament ČR od 1. 1. 2002. U vazby byla posílena zásada subsidiarity a soud měl za úkol zkoumat, zda účelu vazby nelze dosáhnout jinak. Důležitou změnou, kterou sebou přinesla tato novela, byla přeměna koncepce rozhodování o prostředcích nahrazujících vazbu. Vedle soudu byla totiž pravomoc o tomto rozhodovat přiznána i státnímu zástupci, avšak pouze v přípravném řízení za předpokladu, kdy mohl tento rozhodnout o propuštění obviněného z vazby a současně přijmul některé z opatření nahrazujících vazbu. Rozhodnutí o ponechání obviněného na

---

⁵⁵ trestný čin teroru § 93 a 93a, obecného ohrožení dle § 179 odst. 2, 3, nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle § 187 odst. 3, vraždy dle § 219, ublížení na zdraví § 222, loupeže § 234 odst. 3, znásilnění podle § 241 odst. 2,3 a pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 3,4 TrŘ

svobodě a rovněž o nahrazujícím institutu vazby bylo nadále ponecháno v kompetenci soudu. Důvodem této úpravy byla s ohledem na skutečnost, že rozhodnutí o vazbě obviněného představuje jeden z nejzávažnějších zásahů do základních práv a svobod, okolnost toto rozhodnutí ponechat v kompetenci orgánu, který je na ostatních složkách státní moci na čemkoliv jiném nezávislý. Těmito orgány jsou dle čl. 81 a 82 Ústavy soudy, které nejsou při svém rozhodování vázány pokyny kohokoliv jiného s výjimkou právního názoru soudu rozhodujícího o opravném prostředku vůči jejich původnímu rozhodnutí.

Co se týká opatření nahrazující vazbu, opakovaně byl upravován institut peněžité záruky. Důležitou změnou bylo především zavedení tzv. dvoufázového rozhodování soudu o otázce přijetí nabídky peněžité záruky. Postup při určování výše peněžité záruky opětovně doznal změn, které spočívaly v odstranění neformálního postupu soudu, který o přijetí peněžité záruky dosud nevydával žádnou formu usnesení. Nově byla také formulována možnost použít prostředky z peněžité záruky na zaplacení peněžitého trestu a nákladů trestního řízení.⁵⁶ Další konkretizace těchto změn je zahrnuta v kapitole patřící výkladu peněžité záruky samotné.

Výše uvedená novela přinesla úpravu i do oblasti záruky, neboť včlenila do trestního řádu konkrétní subjekty, jež mohly být podřazeny pod zájmová sdružení občanů. *„Zákon dnes tedy vymezuje zájmová sdružení občanů tak, že jimi jsou odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Tím došlo k upřesnění pojmu zájmových sdružení občanů na občanská sdružení, včetně odborových organizací a organizací zaměstnavatelů, dále na církve, náboženské společnosti a charitativní právnické osoby. Přitom je na soudu, aby také přezkoumal, zda takové sdružení poskytuje předpoklady pro převýchovu pachatele z hlediska cílů sledovaných institutem záruky nabídnuté zájmovým sdružením občanů, včetně náhrady vazby obviněného jeho zárukou.“⁵⁷*

Novým institutem nahrazení vazby, jež sebou přinesla novela č. 265/2001 Sb., byl dohled probačního úředníka. Zákonodárce tímto reagoval na přijetí zákona č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. Obviněný, jemuž byl namísto vazby

---

⁵⁶ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení, Institut pro kriminologii a sociální prevenci*, 2010, str. 23

⁵⁷ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: Komentář*. 6. dopl. a přep. vyd. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 70

vysloven dohled probačního úředníka, byl povinen se ve stanovených lhůtách dostavit k probačnímu úředníkovi, změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a podrobit se dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí, jež měla zabránit dalšímu páchání trestné činnosti a nemaření průběhu trestního řízení obviněným.

2.4.6 Novela č. 197/2010 Sb.

V důsledku přijetí novely č. 197/2010 Sb., kterou se s účinností od 1. 1. 2011 rovněž změnil zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, byly v trestním řádu v oblasti prostředků náhrady vazby doplněny ustanovení, kterými bylo orgánu rozhodujícímu o vazbě umožněno obviněnému současně uložit omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí. Obviněnému, nebo tomu kdo měl jeho cestovní doklad u sebe, byla uložena povinnost ve lhůtě stanovené tento vydat, jinak by mu byl cestovní doklad odejmut. Obviněnému však bylo přiznáno právo kdykoliv žádat o zrušení tohoto omezení a byla-li jeho žádost zamítnuta, nemohl za předpokladu nepředložených nových důvodů opakovat svoji žádost až po uplynutí tří měsíců ode dne nabytí právní moci původního rozhodnutí. Dále bylo touto novelou doplněno i ustanovení do § 73a TrŘ týkající se peněžité záruky, kdy orgán rozhodující o vazbě, který přijal peněžitou záruku, mohl zároveň rozhodnout o uložení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí.

2.4.7 Novela č. 181/2011 Sb.

S účinností od 1. 7. 2011 byly výše uvedenou novelou opět provedeny změny v ustanovení týkající institutu peněžité záruky. V první řadě bylo uzákoněno, že v případě byla-li obviněnému uložena povinnost nahradit poškozenému škodu, a to i nemajetkovou prostřednictvím finančních prostředků, byla k tomuto primárně použita peněžítá záruka, ale pouze za předpokladu, že již došlo k úhradě peněžitého trestu či nákladů trestního řízení. V případě nedostatečné výše peněžních prostředků, byly pohledávky za obviněného uspokojeny poměrně. O tomto postupu musel být poškozený ze strany soudu poučen, a pokud této možnosti nevyužil, uplynutím tří měsíců od takového vyrozumění, byla peněžítá záruka vrácena obviněnému či jejímu složiteli.

Závěrem této kapitoly je odůvodněné zmínit výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci v oblasti vazebně stíhaných osob, která byla po roce 1989 často kritizována pro relativně vysoký počet osob ve vazbě a neúměrnou délku trvání vazby.

Tato skutečnost sebou přinášela mimo jiné i vysoký index vězňených osob v ČR v porovnání s některými evropskými státy. „Změny, provedené novelami trestního řádu č. 292/1993 Sb. a č. 265/2001 Sb., přispěly k tomu, že se situace v tomto směru od druhé poloviny devadesátých let minulého století postupně zlepšovala. Z výsledků výzkumu, publikovaných v roce 2008, vyplývá, že všechny základní statistické údaje za období od poloviny devadesátých let minulého století, týkající se vazby a vazebního řízení, jsou pro ČR vcelku příznivé. Ke zlepšování příslušných ukazatelů dochází přibližně od r. 1995, přičemž po r. 2001 tento trend zesílil. Snižuje se absolutní počet obviněných ve vazbě, podíl obviněných stíhaných vazebně, počet obviněných přijímaných do vazby, i průměrná délka trvání vazby.“⁵⁸ Pro úplnost doplňuji, že dle studií za rok 2009 došlo v porovnání s rokem 2008 k poklesu počtu obviněných ve vazbě, kdy k 31. 12. 2009 bylo ve vazbě 2360 osob a za rok 2009 bylo do vazby přijato 6134 osob, podíl obviněných na všech uvězněných osobách tak klesl oproti roku 2008, kdy činil 11,7% na 10,9% .⁵⁹

---

⁵⁸ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 12

⁵⁹ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 44

3. Právní úprava prostředků náhrady vazby de lege lata

Vazba je institutem fakultativním a subsidiárním, je tedy možné ji uplatnit pouze za situace, kdy jejího účelu nelze dosáhnout jinak. „*Zákon upravuje prostředky, kterými lze i při zjištěné nebo trvajícím existenci důvodu vazby nahradit vazbu a obviněného ponechat na svobodě, popřípadě jej z vazby na svobodu propustit.*“⁶⁰ Prostředky nahrazující vazbu vycházejí ze zásady subsidiarity, jež představuje jednu ze základních zásad trestního práva spočívající v uplatnění prostředků trestního práva až v krajních případech, kdy je to z hlediska ochrany společnosti nezbytné.

Hlavní úpravu uskutečnění náhrady vazby nalezneme v zákoně o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 141/1961 Sb., konkrétně v § 73 a 73a tohoto zákona. Jeho současná forma je výsledkem četných novelizací a úprav, jimiž od doby nabytí své účinnosti prošel.

Obecně pro všechny instituty nahrazení vazby platí, že jejich použití přichází v úvahu jen tehdy, jestliže existují skutečnosti, které podmiňují vzetí obviněného do vazby nebo odůvodňují její další trvání.⁶¹ Tato opatření mohou být užita jen u důvodů podle § 67 písm. a) a c) TrŘ s výjimkou uvedenou v § 73a odst. 1 TrŘ věta druhá. Tento jednotný účel společný pro všechny druhy nahrazení vazby je důsledkem toho, že si jsou opatření nahrazující vazbu v mnohém podobná, ne-li totožná. Pro úplnost jsou však tyto společné atributy zdůrazněny v jednotlivých kapitolách týkající se výkladu konkrétního prostředku nahrazení vazby.

Opatření nahrazující vazbu lze označit za tzv. negativní předpoklady vazby, které přicházejí zpravidla v okamžiku, kdy proti osobě obviněného byly uplatněny již jiná zajišťovací opatření např. v podobě zadržení či předvedení. „*Nejde zde ale o to, že by šlo o překážku, která by bránila vzetí obviněného do vazby, a proto je třeba tato opatření odlišovat od skutečných překážek vazby, jimiž je např. to, že jde o osobu požívající diplomatických imunit nebo výsad nebo o osobu, u níž nastala absence příslušného souhlasu k trestnímu stíhání.*“⁶² Podstatou negativního předpokladu je

---

⁶⁰ JELÍNEK, J. A KOL. *Trestní právo procesní*, 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, str. 287

⁶¹ K tomu rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2003 sp. zn. 4 Tz 24/2003. Instituty, jimiž lze nahradit vazbu obviněného uvedené v ustanoveních § 73 a § 73a TrŘ, jsou vždy neoddělitelně spjaty s existencí konkrétních vazebních důvodů a se zákonem vymezenou maximální délkou trvání vazby v tom kterém stadiu trestního stíhání.

⁶² RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 522

povinnost orgánu činného v trestním řízení, do jehož kompetence spadá vyhotovení návrhu na vzetí do vazby, zvážit alternativu nahrazení vazby jiným opatřením. Tato skutečnost se posuzuje u každého obviněného jedince, tedy nejen u toho, u něhož bylo uplatněno některé ze zajišťovacích opatření vazbě předcházejících. Požadavek takového postupu stvrdila novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. účinná od 1. 1. 2002, podle níž lze tomuto ustanovení přiznat povahu kogentní úpravy.

Trestní řád rozlišuje v ustanovení § 73 a 73a TrŘ čtyři způsoby nahrazení vazby, jimiž jsou záruka zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka a peněžitá záruka. Tyto čtyři druhy opatření nahrazujících vazbu je možné uplatňovat jednotlivě nebo v kombinaci vedle sebe. Nejčastěji je kombinován písemný slib obviněného s některou z nepeněžních záruk.⁶³

Použití jakéhokoli opatření nahrazující vazbu je vyloučeno v případech:

- a) neexistence důvodů vazby (včetně důvodů zpřísněných);
- b) nedostatečného odůvodnění podezření obviněného z trestné činnosti;
- c) stíhání obviněného pro některý z trestných činů uvedených v § 68 odst. 2 TrŘ, tedy pro úmyslné trestné činy s horní hranicí nepřevyšující dvě léta, nebo pro nedbalostní trestné činy s horní hranicí nepřevyšující tři léta a za současného nesplnění zpřísnujících podmínek vazby stanovených v odst. 3 téhož ustanovení;
- d) vykonání příslušné části vazby, jejíž délka se rovná nejvyšší přípustné době vazby v přípravném řízení nebo v řízení před soudem uvedené v § 72a odst. 1 až 3 TrŘ;
- e) koluzní vazby (§ 67b, 73, 73a TrŘ).

Pro úplnost vymezení poměrů, za nichž není možné užít žádného z prostředků nahrazujících vazbu, je nutno opakovaně dodat případy uvedené v § 73a odst. 1 TrŘ věta druhá vztahující se toliko k institutu peněžitě záruky.

V návaznosti na výše uvedené lze dovodit, že trestní řád výrazným způsobem omezuje možnosti využití prostředků náhrady vazby, když možnost jejich užití redukuje pouze za předpokladu existence důvodů vazby dle § 67 písm. a) TrŘ nebo § 67 písm. c)

---

⁶³ Dále usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 12/2004, dle kterého při posuzování otázky, zda je možné nahradit vazbu jiným opatřením ve smyslu ustanovení § 73 odst. 1 a § 73a odst. 1 TrŘ, nelze opominout hodnocení míry přesvědčivosti a spolehlivosti nabízeného opatření z hlediska možnosti dosáhnout jím stejného účelu jako vazbou. Větší míra přesvědčivosti a spolehlivosti opatření k nahrazení vazby může být shledána i v kumulaci takových opatření.

TrŘ a zcela jejich aplikaci vylučuje při shledání důvodu vazby podle § 67 písm. b) TrŘ, tedy v případě vazby koluzní. Toto omezení společně s restrikcí uvedenou v § 73a odst. 1 TrŘ je v konfliktu s Úmluvou, jelikož podle poslední věty čl. 5 odst. 3 Úmluvy může být propuštění z vazby podmíněno zárukou, že se dotčená osoba dostaví k přelíčení. Tato problematika je podrobněji dále řešena v kapitole týkající se peněžité záruky.

Užití všech vazebních substitutů lze nárokovat ve dvou časových rovinách, a to jednak před vydáním samotného rozhodnutí o vzetí do vazby a též bylo-li již tohoto zajišťovacího opatření k osobě obviněného použito. Nahradit vazbu těmito instituty je možné jak v přípravném řízení, tak i ve stádiu projednání trestní věci před soudem.

Vedle vazby útěkové a předstižné je možné nahrazení též u vyhošťovací vazby (§ 350c TrŘ), u vazby obviněného, kterého vydal cizí stát na základě zatýkacího rozkazu (§ 387 odst. 2 TrŘ), nebo jehož jiný členský stát Evropské unie předal do České republiky na základě evropského zatýkacího rozkazu (§ 404 TrŘ), kde to vyplývá z výslovného odkazu uvedeného v § 387 odst. 2 TrŘ. Přiměřeně lze úpravu náhrady vazby užít i na předběžnou vazbu ve vydávacím řízení, vydávací vazbu ve zkráceném vydávacím řízení, dále na předběžnou vazbu, předávací vazbu a vazbu ve zkráceném řízení na základě evropského zatýkacího rozkazu. Výjimku v možném uplatnění tohoto ustanovení představuje vazba spojená s průvozem osoby pro účely trestního řízení, vazba při dočasném převzetí osoby z ciziny a vazba spojená s rozhodnutím o uznání cizozemského rozhodnutí.⁶⁴

O otázce nahrazení vazby v řízení před soudem rozhoduje výlučně jen soud. Ten rovněž rozhoduje v přípravném řízení o ponechání obviněného na svobodě v důsledku přijetí některého z opatření umožňující nahrazení vazby. Důvodem pro tento postup je skutečnost, že úvaze o nahrazení vazby musí vždy předcházet úvaha jiná, spočívající ve zjištění existence vazebních důvodů. K takovému posouzení je oprávněn pouze soudce a nikdo jiný. Soudce posoudí jak povahu konkrétní trestné činnosti, pro niž je obviněný stíhán, ale i osobu obviněného a konkrétní obsah opatření, jimiž by měla být vazba nahrazena, stejně jako dostatečné dosažení účely vazby některým z vazebních substitutů.

Po nabytí účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. je umožněno státnímu zástupci v přípravném řízení rozhodovat o propuštění obviněného z vazby při jejím současném nahrazení zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou

---

⁶⁴ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: Komentář*. 6. dopl. a přep. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 560

zárukou. Takto stanovený postup je možné uplatnit jen v případě, kdy byl již obviněný vzat do vazby. Státnímu zástupci není tudíž v přípravném řízení přiznáno oprávnění rozhodnout o ponechání obviněného na svobodě, neboť to předpokládá zjištění důvodů vazby u obviněného, což je v pravomoci soudu. Je tedy nesporné, že v řízení před soudem je pravomoc související s rozhodováním o náhradě vazby výlučně v rukou soudu. Soudce může rovněž připustit využití některého z těchto opatření i v případě jeho zamítnutí státním zástupcem v přípravném řízení, který je povinen v případě nevyhovění návrhu oprávněných osob na nahrazení vazby obviněného zárukou, slibem obviněného, dohledem nebo peněžitou zárukou, předložit věc k rozhodnutí soudu.

Usnesení soudce, v němž se přijímá některé z opatření nahrazující vazbu, má dle § 74 odst. 1 TrŘ povahu rozhodnutí o vazbě.⁶⁵ V kladném případě se ve výroku usnesení uvede, že se náhrada vazby přijímá a obviněný se propouští na svobodu, popř. se na svobodě ponechává. V opačném případě se ve výroku usnesení uvede nepřijetí a obviněný se buď bere do vazby, nebo se v ní ponechává.

Proti usnesení, jak pozitivnímu i negativnímu, je možné podat stížnost, k jejímuž podání je oprávněn nejen obviněný, ale i státní zástupce.⁶⁶ Odkladný účinek má v těchto případech pouze stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku a stížnost stran proti rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu. Je-li státní zástupce přítomen při vyhlášení takového rozhodnutí, má jeho stížnost účinky odkladné jen v případě, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí. Jde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, má stížnost státního zástupce odkladný účinek jen za podmínky současného podání odvolání státním zástupcem proti rozsudku (§ 74 odst. 2 TrŘ).

Dle údajů získaných ze soudní praxe se v oblasti opatření nahrazující vazbu u zadržených obviněných vyskytují značné rezervy. Prostředky nahrazení vazby jsou využívány především ve vztahu k obviněnému, který již ve vazbě pobývá a v důsledku jejich přijetí je propuštěn na svobodu. Naopak v době přípravného řízení není nahrazení vazby tak časté jak zákon umožňuje a předpokládá.⁶⁷ Zjištění konkrétních údajů o využívání opatření nahrazující vazbu v trestním řízení je ztíženo skutečností, že oficiální

⁶⁵ K tomu IV. ÚS 104/08. V trestním řízení obecné soudy rozhodují usnesením, jako nižší formou rozhodnutí, toliko tehdy, jestliže rozhodují v souvislosti s věcí (tj. v souvislosti s obžalobou) o otázkách k ní sice přidružených, nicméně o takových, které lze bez obtíží od „věci samé“ oddělit. Takové usnesení je rozhodnutím o samotném základu, spravuje se vlastním procesním režimem, a proto také tam, kde ze zákona je přezkoumatelné vyšším soude, má povahu rozhodnutí prvostupňového.

⁶⁶ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 1998 sp. zn. Stn 4/97.

⁶⁷ Srov. VANTUCH, P. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. Právní rádce. 2003, č. 11, str. 54-56.

statistické evidence tyto instituty komplexním způsobem nesledují. Jelikož statistický systém rezortu Ministerstva spravedlnosti vykazuje pouze dílčí údaje o některých z nich, následující odstavce zabývající se jednotlivými prostředky náhrady vazby alespoň sumarizují dostupné údaje o využívání těchto opatření se zaměřením na případy náhrady vazby dohledem probačního úředníka či peněžitou zárukou při propuštění z vazby. „Případy, kdy soud při rozhodování o vazbě obviněného do vazby vůbec nevzal, ale ponechal jej na svobodě a vyslovil nad ním dohled probačního úředníka či přijal peněžitou záruku, tak zůstávají stranou.“⁶⁸

3.1 Záruka

Představuje první z možných, ne však nejčastěji užívaných, institutů nahrazujících vazbu. Záruku je možné přijmout u důvodů vazby uvedených v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, tedy jen u vazby útěkové a předstižné.⁶⁹ Současná právní úprava záruky, kterou nalezneme v § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ, dovoluje její převzetí za další chování obviněného prostřednictvím zájmového sdružení osob nebo důvěryhodné osoby. Schopnost volby mezi těmito dvěma nabízenými možnostmi je ovlivňována řadou okolností, jež jsou pro danou situaci charakteristické a odlišují ji od případů ostatních.

Orgánem, jehož kompetencí je rozhodování přijetí záruky, tedy soud a v přípravném řízení státní zástupce, přijímá záruku jen v případech, kdy za splnění požadovaných podmínek se záruka vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu považuje za dostatečnou. Činí tak formou usnesení mající povahu rozhodnutí o vazbě.

3.1.1 Záruka zájmového sdružení občanů

Jednou ze snah trestního řádu je zapojení široké veřejnosti, které poskytováním své součinnosti na trestním řízení upevňuje zákonnost a přispívá tak k zamezování a předcházení případných protispolečenských jevů. „Zákon zapojuje do součinnosti na trestním řízení v široké míře zájmová sdružení občanů. Právo svobodně se sdružovat je zaručeno v čl. 20 zákona č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

---

⁶⁸ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 51

⁶⁹ K tomu dále rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 1993 sp. zn. 7 To 251/1993. Je-li posuzován vazební důvod podle § 67 písm. a) TrŘ, je třeba výši hrozícího trestu brát se zřetelem k okolnostem konkrétního případu a uvažovat jen o takové výši trestu, která reálně hrozí. Vazbu podle § 67 písm. a) TrŘ nelze mechanicky odůvodnit jen odkazem na horní hranici sazby, jak je stanovena ve zvláštní části trestního zákona.

*jako součásti ústavního pořádku České republiky, dále viz zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších změn a doplnění.*⁷⁰ Princip této součinnosti je vyjádřen zásadou spolupráce orgánů trestního řízení se zájmovými sdružením občanů, jež představuje jednu z primárních zásad trestního stíhání tvořící základní principy, na kterých je trestní řízení založeno a zároveň je prostředkem psychického působení na obviněného, které si klade za cíl zabránit dalšímu jednání, jež by mohlo být důsledkem jeho opětovného umístění do vazby. Obecné vyjádření této zásady nalezneme v ustanovení § 2 odst. 7 TrŘ, který vyzdvihuje především výchovnou funkci takového působení. Konkretizací spolupráce se zabývá § 3 a 6 TrŘ, jež doznaly proti dřívějšímu právnímu stavu, novelou č. 265/2001 Sb. změn spočívajících především v upřesnění pojmů tak, aby odpovídaly zákonu č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů. V návaznosti na tyto změny tedy § 3 odst. 1 TrŘ oproti někdejšímu demonstrativnímu výčtu nyní taxativně uvádí výčet zájmových sdružení občanů, mezi které patří odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů, ostatní občanská sdružení, z nichž však výslovně vylučuje politické strany a politická hnutí, dále církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Odst. 2 téhož paragrafu umožňuje výčet případů, kdy je součinnost zájmových sdružení osob připuštěna, a to konkrétně v případech, kdy bylo:

1. podmíněně upuštěno od potrestání s dohledem;
2. trestní stíhání podmíněně zastaveno;
3. vysloveno podmíněné odsouzení;
4. vysloveno podmíněné odsouzení k trestu odnětí s dohledem;
5. připuštěno k podmíněnému propuštění.

Stěžejní činností zájmového sdružení občanů pro účely této rigorózní práce je možnost převzetí záruky. Tuto záruku vymezenou v § 6 odst. 1 TrŘ lze nabídnout:

1. za chování obviněného, jehož trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno;
2. za převýchovu odsouzeného, u něhož bylo podmíněně upuštěno od potrestání s dohledem, kterému byl uložen trest odnětí svobody, jehož výkon byl odložen na zkušební dobu, u podmíněně odsouzeného k trestu odnětí svobody s dohledem; nebo

---

⁷⁰ CÍSAŘOVÁ, D., et al. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha: Aspi a.s., 2008, str. 67

3. za dovršení nápravy odsouzeného, který vykonává trest odnětí svobody, trest zákazu činnosti nebo trest zákazu pobytu. V tomto případě je zájmovému sdružení nabídnuta možnost podání návrhu na podmíněčné propuštění odsouzeného z trestu odnětí svobody nebo upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti či zákazu pobytu. Souhlasí-li odsouzený s takovýmto postupem, je zájmové sdružení oprávněno k získávání podkladů k žádosti mající povahu informací o chování a dosavadním průběhu výkonu trestu odsouzeného.

Nutným předpokladem převzetí záruky zájmového sdružení občanů za obviněného je snaha dosáhnout požadovaného účelu vazby i za předpokladu, že se obviněný nenachází ve vazební věznici a schopnost konkrétního zájmového sdružení občanů ovlivňovat obviněného do takové míry, aby vedl řádný život, přijal potřebná opatření a případně nahradil škodu, která v souvislosti s trestným činem vznikla. Jde především o splnění požadavku zapojení zájmového sdružení občanů a osoby obviněného takovou měrou, která vylučuje nahrazení vazby jen z formálního hlediska a splňuje tak veškeré požadavky a cíle, jež jsou zákonodárcem při její aplikaci očekávány. Zájmovému sdružení osob je rovněž umožněno podávat za odsouzeného žádost o udělení milosti a o zahlazení odsouzení.⁷¹

3.1.2 Záruka důvěryhodné osoby

Vedle zájmového sdružení občanů lze zajištění převzetí záruky za obviněného poskytnout prostřednictvím důvěryhodné osoby. Ve smyslu § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ je za osobu důvěryhodnou považován např. nadřízený obviněného, vedoucí zaměstnanec, vychovatel v internátu pro učně, učitel studenta, rodiče obviněného či osoby blízké apod. Charakter důvěryhodné osoby musí příznivě ovlivňovat chování obviněného, což je soudem před rozhodnutím o převzetí záruky náležitě ověřeno. „*Podmínkou pro to, aby orgán rozhodující o vazbě mohl přijmout záruku za další chování obviněného ve smyslu § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ, je schopnost osoby nabízející její převzetí účinně ovlivňovat obviněného a jeho chování. Taková schopnost je podmíněna existencí určitého vztahu (např. rodinného, pracovního) mezi těmito dvěma osobami.*“⁷²

---

⁷¹ Srov. § 6 odst. 2 TrŘ

⁷² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003 sp. zn. 4 To 558/2003

Výjimku důvěryhodné osoby dle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ představuje obhájce obviněného v konkrétní trestní věci, jehož záruku za obviněného nelze přijmout. *„Obhájce obviněného takovou osobou nemůže být, aniž by se vystavil nebezpečí střetu zájmu vyplývajících z požadavků náležitého výkonu obhajoby a advokacie vůbec a zároveň plnění podmínek poskytnuté záruky za další chování obviněného. Je přitom lhostejné, zda obhájce působí na základě ustanovení soudem nebo na základě plné moci.“*⁷³ Povinností obhájce je především poskytnout obviněnému potřebnou právní pomoc a hájit jeho zájmy, z čehož vyplývá určitá nesvoboda a závislost obhájce na svém klientovi, která by zaručeně bránila obhájci příznivě ovlivňovat chování obviněného, jež je u záruky vyžadováno. Je však nutné podotknout, že v případě poskytnutí záruky ve smyslu § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ advokátem jde o situaci rozdílnou. *„Mezi advokátem nikoliv v postavení obhájce obviněného a obviněným totiž neexistuje specifický vztah daný poskytováním právní pomoci a není zde dána závislost na postavení a pokynech klienta (obviněného), která by v určitých situacích mohla bránit obhájci v tom, aby příznivě ovlivňoval chování obviněného. Není důvod se proto domnívat, že advokát (nikoliv v postavení obhájce obviněného) nemůže být nadán nezávislostí, autoritou ve vztahu k obviněnému a současně též určitým bližším vztahem k němu, takže nelze paušálně tvrdit, že by nebyl schopen příznivě ovlivňovat chování obviněného.“*⁷⁴

Na rozdíl od záruky poskytnuté zájmovým sdružením osob se v tomto případě postup při jejím sjednávání značně zjednodušuje. Nejen že obhájce zadrženého může důvěryhodnou osobu kontaktovat, dá se říci kdykoliv, ale rovněž jde z časového hlediska o méně náročný postup, než je tomu v případě dohody se zájmovou organizací občanů. Navzdory těmto výhodám se však vždy obhájci nemusí podařit dané záruky dosáhnout, jelikož veřejné odsouzení zadržené osoby je mocným nástrojem dnešní společnosti, pod jehož vliv snadno spadne i osoba označená za důvěryhodnou. Je však všeobecně známo, že čas léčí, a tudíž i mnohdy toto morální odsouzení vyprchá a postupně převládne, jak u veřejnosti tak i důvěryhodné osoby, snaha o nahrazení vazby obviněného.

---

⁷³ Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 5. 1997 sp. zn. 8 To 203/1997

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 9. února 2006 sp. zn. I. ÚS 263/2005

3.1.3 Obsahové náležitosti záruky

Nabídka poskytnutí záruky musí obsahovat výčet jednotlivých opatření, která zájmová sdružení občanů či důvěryhodná osoba hodlá uplatňovat ve vztahu k obviněnému, a to jednak převzetí dohledu nad jeho dalším chováním, dále opatření zajišťující, že se obviněný vždy dostaví na vyzvání k orgánu činném v trestním řízení, který ho předvolá a v poslední řadě vždy s dostatečným předstihem oznámí případné vzdálení se z místa pobytu [§ 73 odst. 1 písm. a) TrŘ]. Obecně lze říci, že jde o určitá omezení, jimiž se sleduje naplnění obecně prospěšného záměru a zároveň se tím odstraňuje nutnost umístění obviněného do vazby.

Důvodem pro uvedení převzetí dohledu nad dalším chováním obviněného v záruce je zabránění možného opakování trestné činnosti, dokončení trestného činu, který obviněný připravoval, případně jeho spácháním hrozil [§ 67 písm. c) TrŘ]. Záruka pro zajištění přítomnosti obviněného u soudu, státního zástupce či policejního orgánu a předchozí oznámení vzdálení se z místa pobytu je příčinou pro předcházení obavy z útěku nebo skrývání se obviněného [§ 67 písm. a) TrŘ]. Takto naznačený postup při uplatňování záruky musí být dodržen v obou případech nahrazení důvodů vazby jak podle § 67 písm. a), tak i dle § 67 písm. c) TrŘ, anebo jsou-li nahrazovány oba tyto důvody současně.

Úspěšným předpokladem pro přijetí záruky je její kvalitní zpracování po všech stránkách. Nabídka záruky musí obsahovat konkrétní opatření, která budou proti obviněnému v případě jejího vyhovění uplatňována. Pouhé formální nastínění nabízených záruk nejsou schopna vazbu obviněného nahradit, a tudíž jsou soudy odmítány jako nepřijatelné. Nutno dodat, že uvedení konkrétních obsahových náležitostí podání záruky vycházejících z jasného a pravdivého nastínění skutečností a podání dostatečné garance pro další chování obviněného, nemá za následek její okamžité přijetí. Na formulaci nutných obsahových záležitostí může ztroskotat i upřímná snaha o nabídnutí náhrady za vazbu.

Jelikož přijetí záruky je prostředkem fakultativním, orgán rozhodující o nabídce na náhradu vazby bere v úvahu nejen konkrétní obsah nabízené záruky, ale také charakter stíhané trestné činnosti a osobu obviněného. Pokud nabídka záruky neobsahuje požadované náležitosti, soudce rozhodující o vazbě ji nepřijme a v důsledku toho vezme obviněného do vazby, popř. jej ve vazbě ponechá.

3.1.4 Přijetí záruky za další chování obviněného

Akceptace záruky je plně v kompetenci orgánu rozhodujícího o vazbě, který možnost jejího uplatnění posuzuje jak z hlediska osoby obviněného, tak k povaze projednávaného případu. Tyto orgány reprezentuje soud a v přípravném řízení státní zástupce. Zájmová sdružení občanů, anebo důvěryhodná osoba mající schopnost příznivě ovlivňovat chování odsouzeného, musí nejprve převzetí záruky za další chování obviněného nabídnout.

*„Ve shodě s úpravou obsaženou v § 73 odst. 2 TrŘ soud a v přípravném řízení státní zástupce seznámí toho, kdo nabízí převzetí záruky podle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ a splňuje podmínky pro její přijetí, s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby. Uplatnění této povinnosti je namístě jen tehdy, pokud bude přijetí záruky vůbec přicházet v úvahu. Smyslem je zde zajistit splnění účelu nahrazení vazby zárukou.“*⁷⁵ Toto zákonné ustanovení naproti § 73a odst. 1 TrŘ, jež upravuje institut nahrazení vazby peněžitou zárukou, nestanovuje zřejmý okamžik takovéto seznamovací povinnosti. *„Je proto nutné, aby soud seznámil toho, kdo nabízí převzetí záruky, s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby, ještě před jejím přijetím. To formou výslechu a tím i ověřil, zda sdružení uvedené v § 3 odst. 1 TrŘ anebo důvěryhodná osoba splňuje podmínky pro její přijetí.“*⁷⁶ Soudem se pro účely ustanovení § 2 odst. 9 TrŘ rozumí senát, popř. samosoudce. Rozhoduje-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce.

Pro záruku zájmového sdružení občanů, stejně jako důvěryhodné osoby platí, že může být nabídnuta buď v době zadržení obviněného, v úmyslu zabránit jeho vzetí do vazby, a dále také v době trvání vazby, jehož cílem je jeho propuštění z vazby.

První z případů možného podání záruky za obviněného, tedy v době jeho zadržení, je ztížen z hlediska časového, a to z důvodu povinného odevzdání obviněného státním zástupcem soudu v zákonné lhůtě 48 hodin v případě kdy propuštění obviněného z vazby nebylo nařízeno (§ 77 odst. 1 TrŘ). *„Státní zástupce, který podává soudu návrh na vzetí obviněného do vazby, může současně navrhnout přijetí záruky nahrazující vazbu. Pokud by však státní zástupce návrh na vzetí obviněného do vazby nepodal, návrh na nahrazení vazby podat nemůže. Podmínkou návrhu státního zástupce*

⁷⁵ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 528

⁷⁶ SUCHÁNEK, P. *K některým otázkám nahrazení vazby zárukou nebo slibem či peněžitou zárukou*. Právní praxe. 1997, č. 7-8, str. 486-487

*na přijetí záruky nahrazující vazbu je to, že podá návrh na přijetí záruky nahrazující vazbu.*⁷⁷

Soudce je ve lhůtě do 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce na vzetí do vazby povinen zadrženou osobu vyslechnout a rozhodnout o jejím propuštění na svobodu či jeho vzetím do vazby (§ 77 odst. 2 TrŘ). Obviněný by se měl vyvarovat chybného dojmu, že postačí nabídnutí záruky zájmového sdružení nebo důvěryhodné osoby, jejímž smyslem je nahradit vazbu, až 24 hodin nato, co byl návrh na vzetí do vazby soudci doručen. Na takovouto záruku, podanou mimo stanovenou lhůtu, soudce nikterak nepřihlíží a není jí nijak vázán.

Zamyslím-li se nad postojem obviněného, dá se říci, že ve lhůtě 48 hodin společně pro policejní orgán a státního zástupce zažívá negativní atmosféru prostředí cely předběžného zadržení a přesvědčuje sebe a své okolí o bezdůvodnosti svého trestního stíhání. V mnohých případech věří, že v konečném důsledku dojde k jeho propuštění na svobodu a tudíž se úvahami týkajícími se možného nahrazení vazby nezabývá. K myšlenkovému zvratu však dochází okamžikem předání soudci s návrhem státního zástupce na vzetí do vazby, kdy si obviněný uvědomuje závažnost situace, do níž se dostal, a začíná jednat. *„Usiluje-li obviněný o to, aby za něho zájmové sdružení nebo důvěryhodná osoba podala záruku, jež by nahradila vazbu, musí k podání návrhu dojít ve lhůtě 24 hodin, nejpozději v době rozhodování soudce o vazbě. Pozdější podání návrhu již nemůže zabránit vzetí obviněného do vazby, nýbrž může mít za důsledek pouze propuštění z vazby. Překročení doby 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce na vzetí do vazby je vždy důvodem rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu (§ 77 odst. 2 TrŘ).*⁷⁸

Jak již bylo uvedeno výše uplatnit tuto záruku je možné v krátkém časovém intervalu před rozhodnutím o vazbě a zpravidla snáze a rychleji. *„Základním limitujícím faktorem využití záruky zájmového sdružení za vazbu obviněného je časový limit nejdéle 24 hodin. Rozhodne-li se obviněný až po podání návrhu státního zástupce na vzetí do vazby usilovat o nahrazení vazby zárukou, je potřebné, aby se spojil s obhájcem, jehož pomoc je potřebným a mnohdy i nezastupitelným předpokladem realizace jeho představy. Přitom obhájci, jednajícím u obviněného, se nemusí podařit do doby*

⁷⁷ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, str. 60

⁷⁸ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, str. 58

*rozhodnutí soudu zkontaktovat zájmové sdružení. Nesnadné to je o sobotách a nedělích, v době svátků, stejně jako v mimopracovní době.*⁷⁹

V praxi zpravidla není obviněnému dána možnost osobně se spojit se zájmovým sdružením či důvěryhodnou osobou. „*Pokud se prostřednictvím obhájce se subjektem oprávněným nabídnout nahrazení vazby zárukou spojí, vesměs se nedaří, z časových důvodů, do rozhodování soudce o vazbě návrh záruky projednat, sepsat a předložit soudu. Podá-li nabídku záruky před rozhodováním soudce o vazbě zájmové sdružení občanů, často neobsahuje dostatečně konkrétní opatření, které mají být proti obviněnému uplatňována.*“⁸⁰

Druhou variantu podání záruky je možné realizovat v době, kdy již vazba trvá. Dá se předpokládat, že doba zadržení obviněného není nijak zvlášť vhodná pro sjednání, formulaci a předložení záruky soudci. V souvislosti s těmito svízelnostmi, je praxí častěji uskutečňováno nahrazení vazby zárukou zpravidla až po několika týdnech či měsících od rozhodnutí soudce o vzetí obviněného do vazby. Je-li přijata, má za následek propuštění obviněného z vazby na svobodu.

Dojde-li k uplatnění některého z prostředků nahrazení vazby obviněného uvedeného v § 73 odst. 1 TrŘ, tedy i v případě aplikace záruky, může orgán rozhodující o vazbě obviněnému současně uložit omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí, jež má za následek povinnost obviněného odevzdat cestovní doklad. Tato povinnost se vztahuje i na osobu, jež má cestovní doklad obviněného u sebe. V případě nerespektování tohoto závazku je cestovní doklad odejmut, přičemž se k tomuto přiměřeně použije ustanovení § 79 TrŘ. Opis usnesení, kterým bylo rozhodnuto o uložení omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí, zašle orgán, který o tomto rozhodnul, příslušnému orgánu, jež vydává cestovní doklady, kdy tento je rovněž obeznámen o skutečnosti vydání nebo odnětí cestovního dokladu. Obviněnému, kterému bylo uloženo toto omezení, je oprávněn kdykoliv žádat o jeho zrušení a orgán rozhodující o vazbě je o tomto povinen rozhodnout bez zbytečného odkladu. V případě zamítnutí žádosti, může obviněný tuto znovu podat po uplynutí tří měsíců od nabytí právní moci původního rozhodnutí, aniž by musel předkládat nové skutečnosti a důvody.⁸¹ Je-li omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí zrušeno, je o

⁷⁹ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, str. 58

⁸⁰ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 2. dopl. a přep. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 231

⁸¹ Srov. § 73 odst. 4 až 6 TrŘ

tomto bez zbytečného odkladu vyrozuměn orgán příslušný k vydání cestovního dokladu, který následně po jeho vrácení zpětně tento orgán informuje.

Rozhodnutí o přijetí záruky má povahu rozhodnutí o vazbě, proti němuž je přípustná stížnost, jež postrádá odkladný účinek (§ 74 odst. 1 a 2 TrŘ).

Pokud záruka zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby nad obviněným neplní svůj účel, nemusí to mít vždy za následek vzetí obvinění do vazby. Orgán rozhodující o vazbě je však povinen v každém případě tuto možnost zvažovat. Pokud totiž obviněný neplní povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby zárukou zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby a důvody vazby trvají, soud v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodne o vazbě (§ 73 odst. 7 TrŘ).⁸² Jestliže odpadnou důvody pro uvalení vazby, zruší soud usnesením stanovená omezení.

3.1.5 Hodnocení institutu záruky jako možného prostředku nahrazující vazbu

Odpovědi na otázky týkající se dohledu nad dalším chováním obviněného nabývají každým názorem jiného rozměru, z nichž někteří na straně jedné považují dohled za snadný a jiní na straně druhé za neuskutečnitelný. Stejně tak se objevují rozpory ve věcech zajištění dostavení se obviněného na předvolání a jeho případného vzdálení se z místa pobytu. Jistá je však skutečnost, že pokud se obviněný o poskytnutí záruky pokouší sám bez svého zákonného zástupce, jeho šance na úspěch je tímto podstatně snížena, a to především s ohledem na nemožnost vlastního jednání a značného omezení osobní svobody v době jeho zadržení.

Záruka za další chování obviněného představuje jinými slovy efektivní prostředek nahrazující vazbu, je však nezbytností k využití této možnosti bezodkladná odezva obviněného spočívající v propracované přípravě písemných podkladů, jež představují stěžejní prameny při rozhodování o vyslovení takovéto záruky.

Co se týče osoby, jež záruku za chování obviněného přebírá, není dle mého názoru pochyb o tom, že tento jedinec bude po stvrzení soudem představovat natolik věrohodnou osobu, která si dozor nad obviněným dostatečně zajistí, a to v první řadě především z důvodu předcházení negativních reakcí soudu vůči své osobě.

---

⁸² ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 18

3.2 Písemný slib obviněného

Dalším ze zákonem zakotvených prostředků, jimiž je možné v trestním řízení nahradit vazbu, je písemný slib obviněného. Použití slibu je rovněž možné v případě, je-li dán důvod vazby uvedený v ust. § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, za současného předložení písemného slibu obviněného, že povede řádný život, jehož předpoklady jsou uvedeny v následujících odstavcích. *„Přijetí slibu je použitelné zejména u osob, které používají vcelku dobré pověsti, mají stálé bydliště a pracoviště, případně se starají o rodinu; dále u obviněného s chatrným zdravotním stavem nebo dokonce upoutaného na lůžko. Naproti tomu méně často by přijetím slibu odpadla reálná obava z vyhýbání se trestnímu stíhání či trestu u osob, jejichž slib vzhledem k dosavadnímu způsobu života a ke zjištěným povahovým vlastnostem nelze považovat za dostatečně spolehlivý, tj. u osob s nevalnou pověstí, příp. žijících toulavým životem, bez rodinného a společenského zázemí, řádně nepracujících apod.“*⁸³

I zde je nutností, aby slib při rozhodovací činnosti orgánu, který je v této oblasti činný, představoval vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu záruku dostatečnou.

Totožně jako v případě přijetí záruky, o nabídce slibu rozhoduje soudce, a to formou usnesení. Státní zástupce tak nemůže činit ani v případě svého přesvědčení, že je třeba písemný slib přijmout a zadrženou osobu propustit na svobodu.

3.2.1 Náležitosti a forma slibu

Obsah slibu obviněného vést řádný život je charakterizován především vyvarováním se spáchání trestné činnosti, dostavením se na vyzvání k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a splněním povinností a dodržení omezení mu uložených. Další nutnou součástí slibu přinesla novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., která zakotvila povinnost obviněného včasné oznámit každou změnu svého pobytu a proto již toto nemusí být ukládáno v rámci povinností a omezení.

Slib, v němž se obviněný zavazuje vést řádný život, musí dát přímo obviněný, a to písemně. Navzdory skutečnosti, že slib může být vedle vlastnoručního sepsání, vyhotoven i na psacím stroji, počítači apod., musí být vždy vlastnoručně podepsán osobou obviněnou. Není připuštěna možnost podepsání slibu jinou osobou, např.

---

⁸³ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, str. 265

obhájcem nebo zákonným zástupcem. Tato výhrada však nevylučuje, aby písemný slib sepsal obviněný za pomoci svého obhájce nebo jiné osoby. V praxi takovýto postup bývá nejčastější.⁸⁴

Písemný slib může obviněný podat sám, tedy i za okolností, že se v době zadržení nespojil s obhájcem. „*Slib může mít podobu samostatného podání, nebo obviněný, který byl vzat do vazby, učiní slib v žádosti o propuštění z vazby, nebo ve stížnosti proti usnesení, jímž byl vzat do vazby.*“⁸⁵

„*Nahrazení vazby slibem obviněného podle ust. § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ přichází v praxi reálně v úvahu již při rozhodování o vazbě zadrženého obviněného, protože zákonné lhůty pro rozhodnutí o vazbě uvedené v ust. § 77 odst. 1 a 2 TrŘ nejsou pro předložení slibu obviněného žádnou překážkou.*“⁸⁶

3.2.2 Rozhodování o nahrazení vazby písemným slibem

Jak již bylo zmíněno v předchozích odstavcích, orgán rozhodující o vazbě nejprve zváží přijetí slibu obviněného ve vztahu ke všem okolnostem případu a jeho osobě. Jsou-li výsledkem tohoto zjištění podklady dostatečné, soud v usnesení o přijetí slibu uvede, že jej přijímá a v souvislosti s tím ponechává obviněného na svobodě, nebo ho propouští na svobodu. V opačném případě je ve výroku usnesení vysloveno nepřijetí písemného slibu a obviněný se buď bere do vazby, nebo se v ní ponechává.

Proti usnesení o přijetí slibu je stejně jako u záruky přípustná stížnost, která nemá odkladný účinek (§ 74 odst. 1 a 2 TrŘ).

Při rozhodování o nahrazení vazby slibem obviněného může soud a v přípravném řízení byl-li již obviněný vzat do vazby i státní zástupce, uložit obviněnému přiměřená omezení a povinnosti. „*Přiměřenost se musí vztahovat především k zákonnému účelu takové povinnosti nebo omezení, tj. musí směřovat ke splnění účelu, který jinak plní vazba.*“⁸⁷ Omezení mají formu zákazů určitého konání, zpravidla jde o zdržení se činnosti, která byla příčinou, podmínkou nebo podnětem obviněnému ke spáchání trestné činnosti. Omezení mohou spočívat ve formě zákazu nadměrného požívání alkoholických nápojů či aplikace omamných a psychotropních

⁸⁴ K tomu dále R 18/2008. Adresu, kterou obviněný uvede v písemném slibu nahrazující vazbu s tím, že na ní bude přebírat zásilky soudu, je třeba považovat za adresu, kterou obviněný označil pro doručování (§ 64 odst. 2 TrŘ).

⁸⁵ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 322

⁸⁶ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, str. 59

⁸⁷ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: Komentář*. 6. dopl. a přep. vyd. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 565

látek, zákazu návštěv nočních podniků, sportovních zápasů, zákazu hrát hazardní hry, zákazu rušit noční klid, zákazu pálit líh aj. Pro úplnost uvádím, že v situaci nahrazení vazby obviněného zárukou, která byla podrobněji popsána v předchozí kapitole této rigorózní práce, se uložení těchto omezení neuplatní. Na druhou stranu je však nutné dodat, že na institut písemného slibu obviněného se rovněž uplatní ustanovení § 73 odst. 4 až 6 TrŘ týkající se možnosti uložení zákazu vycestování obviněného do zahraničí, které bylo rozebráno v předchozí kapitole věnované záruce.

Povinnosti budou mít proti tomu povahu příkazů k určitému jednání. Zpravidla půjde o povinnost dostavit se ve stanovených lhůtách k orgánu činném v trestním řízení, povinnost navštěvovat sociální nebo terapeutické programy, podrobit se případným programům psychologického poradenství apod.

I přijetí slibu je prostředkem fakultativním. „*Soud před přijetím slibu obviněného o tom, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, musí pečlivě zvážit všechny okolnosti týkající se případu a osoby obviněného důležité z hlediska, lze-li považovat slib za dostatečný. Skutečnost, že škoda, jíž měl obviněný způsobit trestným činem, je velkého rozsahu, obviněný není výdělečně činný, je bez prostředků a trestné činnosti se měl dopustit na různých místech republiky, výrazně zpochybňují takový slib (R 29/1993).*“⁸⁸ Záleží zde tedy jak na osobě obviněného, u něhož bude soud hodnotit především jeho způsob života, vztahy v rodině, jeho zdravotní stav, je-li zaměstnán, vztahy na pracovišti atd., tak i na povaze dané trestní věci, např. za jakých okolností byl trestný čin spáchán a jeho následky, způsob jeho provedení, jak přísný trest obviněnému hrozí v případě, že bude uznán vinným.

Dojde-li k porušení písemného slibu obviněným, nevede-li řádný život, poruší-li stanovené povinnosti a uložena omezení, bude orgán rozhodující o vazbě zvažovat nutnost vzetí obviněného do vazby. Není tedy pravidlem, že porušení slibu obviněným má vždy za následek jeho umístění ve vazbě.

Pouze v případě, že během trestního stíhání důvody vazby odpadnou, zruší orgán rozhodující o vazbě usnesením podle § 73a odst. 4 TrŘ per analogiam omezení a povinnosti navazující na slib obviněného. Žádné z ustanovení trestního řádu upravující rozhodování soudu o vazbě totiž neumožňuje, aby po právní moci rozhodnutí, kterým byl obviněný podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ propuštěn z vazby za současného

---

⁸⁸ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, str. 60

stanovení povinností a omezení, bylo toto rozhodnutí jiným měněno či povolovány výjimky z již pravomocně uložených omezení.⁸⁹

3.2.3 Hodnocení institutu písemného slibu jako možného prostředku nahrazující vazbu

Dle poznatků vycházejících z praxe je žádost o nahrazení vazby písemným slibem dle § 73 odst. 1 písm. b) využívána obviněnými velmi často. Slib však zpravidla bývá soudem při rozhodování o vazbě zadrženého obviněného, přijímán pouze u menší části návrhu. Do nemalé míry je to důsledkem toho, že státní zástupce, který podává návrh na vzetí obviněného do vazby, navrhne soudu odmítnutí slibu a soudce rozhodující o vazbě vzhledem jeho stanovisku, s nímž se ztotožní, slib obviněného nepřijme.⁹⁰ Navzdory těmto odmítavým stanoviskům orgánů rozhodující o vazbě⁹¹ písemný slib obviněného reprezentuje v oblasti opatření, jimiž lze vazbu nahradit, prostředek nejčastěji přijímaný. Nejedním důvodem pro časté využití písemného slibu patří v možnosti jeho kombinace s ostatními prostředky nahrazení vazby, jimiž je upevňována vůle obviněného dostát svého slibu. Nejčastěji využívanou variantu reprezentuje spojení písemného slibu s peněžitou zárukou obviněného nebo jiné osoby, se kterou obviněný souhlasí. Dle mého názoru takto poskytnutá náhrada vazby představuje dostatečnou garanci k dosažení svých cílů.

3.3 Dohled probačního úředníka

Ze čtyř možných způsobů nahrazení vazby představuje dohled probačního úředníka institut nejmladší. Jako jedna z alternativ náhrady vazby byl zakotven v § 73 odst. 1 písm. c) TrŘ zákonem č. 265/2001 Sb. Dále je tento institut upraven v § 27b TrŘ v návaznosti na zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (dále jen „PMS“), jehož jednotlivá ustanovení charakterizují pojem probace, její činnost a osobu, která je tímto výkonem pověřena. Ke konkrétnímu vymezení a upřesnění pojmů v oblasti dohledu probačního úředníka při náhradě vazby se užije i trestní zákoník, konkrétně

⁸⁹ Usnesení Krajského soud v Praze ze dne 11. 7. 1997 sp. zn. 14 To 408/1997. K tomu dále R 14/1994: Jestliže soud propustí obviněného z vazby proto, že dojde k závěru, že pominuly důvody vazby, nemůže přijmout slib obviněného dle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ.

⁹⁰ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 2. dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 230

⁹¹ Srov. NS ČR – Tpj 93/1998 (Bull. č. 1/1989, st. č. 3). Za nesprávnou je třeba považovat takovou rozhodovací praxi, kdy obvinění, kteří byli ve vazbě, dali slib, že povedou řádný život, že se nedopustí trestné činnosti a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se jim uloží, soudy však o jejich slibu opomenuly rozhodnout. Tím dochází k porušení ust. § 73 odst. 2 TrŘ i zásady uvedené v ust. § 181 odst. 2 TrŘ, podle níž soud po podání obžaloby rozhoduje všechny otázky související s dalším řízením.

jeho ustanovení § 49 až § 51. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že ustanovení v něm uvedená navazují na institut podmíněného potrestání s dohledem obsažený v § 48 TZ, a proto je zde výslovně uveden dohled nad pachatelem, nikoliv nad obviněným, jak je užíváno v TrŘ. Nový trestní zákoník, který nabyl účinnosti k 1. 1. 2010, neopomněl ve svých změnách ani na tuto oblast a zpřesňuje některá z jeho ustanovení.

Podmínka pro nahrazení vazby dohledem probačního úředníka je splněna výlučně v případech, kdy lze s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu hovořit o dosažení účelu vazby.

3.3.1 Předmět dohledu a jeho účel

Dohledem se dle § 49 odst. 1 TZ rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby (dále jen „probační úředník“), spolupráce při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývající ze zákona.

Dohled nad pachatelem dle § 49 odst. 3 TZ je svěřen do rukou probačního úředníka, jehož role je v tomto případě nezastupitelná. Spočívá především v pozitivním vedení, pomoci obviněnému a kontrole jeho chování při jeho propuštění z vazby za současného vyslovení dohledu [§ 27b odst. 1 písm. a) TrŘ].

Účel dohledu spočívající ve sledování a kontrole pachatele, čímž se zajišťuje ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti, je doplněn požadavkem odborného vedení a pomoci pachateli s cílem zajistit vedení řádného života v budoucnosti (§ 49 odst. 2 TZ).

Mezi zákonem stanovené povinnosti pachatele, jemuž byl uložen dohled, patří dle § 50 TZ závazek:

- a) spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví v probačním plánu;
- b) dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách jím stanovených;
- c) informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání a zdrojích obživy, dodržování soudem uložených přiměřených omezení a povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem a
- d) umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje.

Konkrétní forma výkonu probačního dohledu, jejíž obsah je stanoven probačním plánem, se odvíjí a je posuzována od konkrétního případu. Povinností probačního

úředníka je pravidelně přizpůsobovat probační plán vzhledem k osobním, rodinným a jiným poměrům pachatele (§ 51 odst. 1 TZ).

Trestní zákoník nově začlenil do svých ustanovení povinnosti a oprávnění probačního úředníka, který je dle § 51 odst. 1 TZ povinen vykonávat dohled nad pachatelem, být mu nápomocen v jeho záležitostech a plnit pokyny předsedy senátu směřujících k výkonu dohledu a vedení řádného života pachatele. Rovněž trestní zákoník rozlišuje dvojí možnost pachatelova porušení podmínek dohledu, probačního plánu nebo přiměřených povinností a omezení. V první řadě jde o porušení provedené závažným způsobem nebo opakovaně, jež má za následek sdělení této skutečnosti předsedovi senátu soudu, který dohled uložil. Druhou možností je méně závažné porušení, na které probační úředník pachatele upozorní a poučí jej o možnosti oznámení této skutečnosti předsedovi senátu (§ 51 odst. 2 TZ).

3.3.2 Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka jako zvláštní případ dohledu

„Za specifický případ dohledu probačního úředníka se považuje § 73 odst. 1 písm. c) a § 73 odst. 3 TrŘ, kde je upravena náhrada vazby u obviněného (nikoliv odsouzeného pachatele) dohledem probačního úředníka.“⁹²

Soudce nebo státní zástupce je při rozhodování o možném nahrazení vazby dohledem probačního úředníka povinen brát v úvahu osobu obviněného a povahu projednávané věci. Co se týče zjišťování informací ohledně osoby obviněné, zákon umožňuje požádat o součinnost Probační a mediační službu [§ 4 odst. 1, 2 písm. a) PMS]. Při této činnosti je nutno se vyvarovat zásahu do otázek spadajících nad rámec působnosti Probační a mediační služby, což by mohlo mít za následek nahrazování pravomoci orgánů činných v trestním řízení. Povaha projednávané věci je posuzována především z pohledu působení osoby probačního úředníka na obviněného a dosažení účinného naplnění účelu vazby tímto dohledem.

Je-li vysloven dohled probačního úředníka nad obviněným, musí být tato skutečnost uvedena přímo ve výroku usnesení, jímž se obviněný ponechává na svobodě nebo se propouští z vazby na svobodu za jejího současného nahrazení tímto opatřením.

V případě ustanovení dohledu se obviněný zavazuje

- a) dostavit se k probačnímu úředníkovi ve stanovených lhůtách;

---

⁹² VANTUCH, P. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. Právní rádce. 2003, č. 11, str. 53

- b) změnit místo svého pobytu pouze s jeho souhlasem;
- c) podrobit se dalším omezením směřujícím s cílem nedopuštění se trestné činnosti a nemaření průběhu trestního řízení.

Tyto povinnosti obviněného uvedené v § 73 odst. 3 TrŘ orgán rozhodující o vazbě již ve výroku usnesení neopakuje, ale pouze je uvede v jeho odůvodnění. „*V usnesení je však povinen vyslovit další vhodná omezení směřující k tomu, aby se obviněný nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení. Byla-li taková omezení vyslovena, je obviněný povinen se jim podrobit.*“⁹³ Na rozdíl od omezení předchozích, která vyplývají pro obviněného přímo ze zákona, musejí být tato další omezení uvedena přímo ve výroku patřičného usnesení.

Mezi příklady omezení, jež jsou uložena soudem, nebo v přípravném řízení státním zástupcem, můžeme zařadit povinnost podrobení se programům rehabilitační povahy, sociálního výcviku a výchovy, léčebným programům, psychologickému poradenství, nebo programům mající za výsledek získání určité pracovní kvalifikace. Jako omezení nelze uložit zákaz určité činnosti nebo zákaz pobytu na určitém místě, jelikož by to v důsledku znamenalo nepřímé uložení trestu, což je v případě náhrady vazby nepřípustné.

Obecně pro všechna omezení platí, že musejí být přiměřená trestnému činu, pro který je obviněný stíhán. Za nepřiměřené by byla pokládána ta omezení, která by neměla nic společného s trestným činem, v souvislosti s nímž jsou ukládána, nebo by byla svou závažností nepřiměřená společenské škodlivosti trestného činu. „*Omezení mohou trvat maximálně po dobu trvání vazby, což je třeba v odůvodnění rozhodnutí, jímž jsou ukládána výslovně vyjádřit.*“⁹⁴ Pro úplnost uvádím, že u nahrazení vazby dohledem probačního úředníka je rovněž možnost stanovit omezení spočívající v zákazu vycestování obviněného do zahraničí dle ustanovení § 73 odst. 4 TrŘ.

Výrok usnesení stejně jako u předchozích surogátů vazby stanoví, že se obviněný ponechává na svobodě nebo se propouští z vazby za současného uložení dohledu probačního úředníka s dalšími konkrétně vyjmenovanými omezeními.

Opis usnesení, jímž se vyslovuje dohled probačního úředníka, se kromě jiných oprávněných osob uvedených v § 137 TrŘ doručuje vždy i příslušnému středisku

⁹³ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: Komentář*. 6. dopl. a přep. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 564

⁹⁴ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 530

Probační a mediační služby (§ 3 odst. 2 až 4 PMS a Statut Probační a mediační služby). Na splnění této povinnosti je soudu stanovena lhůta nejpozději do tří dnů od rozhodnutí o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka.⁹⁵

Novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb. výslovně upravila postup, totožný jak pro záruku či písemný slib, v případě neplnění uložených povinností obviněným. Trvají-li důvody vazby a obviněný nerespektuje povinnosti a omezení, k nimž se zavázal, rozhodne soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o vazbě (§ 73 odst. 7 TrŘ). Vždy je tak uskutečněno až po výslechu obviněného, kterého má právo se zúčastnit jeho obhájce. *„Pokud však citované důvody vazby odpadly a dodatečně nevznikl důvod vazby podle § 67 písm. b) TrŘ, vzetí obviněného do vazby není možné.“*⁹⁶

3.3.3 Metodika postupu Probační a mediační služby ČR v oblasti nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

*„Dohled probačního úředníka podle § 73 odst. 1 písm. c) a § 73 odst. 3 TrŘ, je opatřením nahrazujícím vazbu u obviněného. Proto v souladu s těmito ustanoveními trestního řádu užívá pojem obviněný také § 2 odst. 1 zákona o probační a mediační službě, když uvádí: Probačí se pro účely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen „obviněný“), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působí na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních a společenských vztahů.“*⁹⁷

3.3.3.1 Průběh činnosti před rozhodnutím o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Často se obvinění, jež jsou umístěni ve vazebních věznicích, mylně domnívají, že podněty, jimiž žádají o nahrazení vazby dohledem, se adresují přímo středisku probační a mediační služby. Ve skutečnosti je však potřeba obrátit se nejprve na orgán

⁹⁵ Srov. Instrukci Ministerstva vnitra ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505-2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, § 27 odst. 9, str. 11

⁹⁶ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. Právní rádce. 2003, č. 11, str. 56

⁹⁷ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. Právní rádce. 2003, č. 11, str. 54

rozhodující o vazbě, tj. soudce nebo státního zástupce, který teprve poté opravňuje středisko probační a mediační služby k zahájení činnosti ve věci uvedené v žádosti obviněného. V případě, že je takto podnět obviněného nesprávně doručen, odezvou na něj je sdělení střediska, v němž se obviněný poučuje o správném postupu. Je-li probačnímu úředníkovi z nesprávně doručeného podnětu obviněného známo, který orgán ve věci vazby rozhoduje, informuje tento orgán o přijetí daného podnětu a způsobu jeho vyřízení. O tomto postupu vyrozumí rovněž i obviněného.

Pro případy předcházení nesprávně doručených podnětů obviněných, pracovníci středisek probační a mediační služby sídlící v okrese, v nichž současně působí vazební věznice, dostatečně poučují pracovníky Vězeňské služby ČR, aby při vstupních pohovorech obviněné dostatečně informovali komu, v případě žádosti o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, mají tento podnět poukázat.

Obdrží-li dané středisko pověření k činnosti od orgánu rozhodujícího o vazbě, zakládá v dané věci probační spis. Příprava podkladů pro možnost nahrazení vazby dohledem je určena středisku, jež je místně příslušné k tomuto orgánu. V rámci spolupráce mezi jednotlivými středisky existuje možnost obrátit se na jiné středisko probační a mediační služby s požadavkem osobního jednání s obviněným nebo o zjištění dalších skutečností potřebných pro vypracování stanoviska k nahrazení vazby dohledem. Při žádosti o spolupráci se postupuje zpravidla dle praxí zavedeného způsobu, při němž je prosba poukazována především na středisko sídlící v okrese, ve kterém je umístěna vazební věznice, v níž je obviněný zařazen. Tyto písemné žádosti o spolupráci od jiných středisek jsou evidovány v Rejstříku odborných činností. „V případě, že není možné odpověď na dožádání v požadovaném časovém horizontu zpracovat, informuje o tom středisko, které dožádání obdrželo, to středisko, které si informace vyžádalo.“⁹⁸

Soudce nebo státní zástupce rozhodující o vazbě obviněného může rovněž v případě potřeby úkolovat přípravou podkladů k nahrazení vazby dohledem také středisko probační a mediační služby, v jehož obvodě obviněný bydlí nebo středisko, jež sídlí v okrese, ve kterém působí vazební věznice, v níž obviněný vykonává vazbu (§ 3 odst. 3 PMS).

Na základě všech získaných podkladů je zpracováno „Stanovisko Probační a mediační služby k nahrazení vazby dohledem probačního úředníka“. V jeho obsahu by

---

⁹⁸ *Metodický postup Probační a mediační služby ČR v oblasti nahrazení vazby dohledem probačního úředníka* [online]. 2002-2010 [cit. 2012-09-12]. Dostupný z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/NVD_Metodicky_postup_PMS.doc>.

se nemělo především opomenout zhodnotit možná rizika a potřeby při propouštění obviněného z vazby a rovněž by zde neměly chybět doporučující opatření, která by byla vhodná přijmout s cílem vyhnout se zjištěným rizikům.

Zřídka vyhotovuje Probační a mediační služba podklad k nahrazení vazby dohledem probačního úředníka mající podobu „Zprávy před rozhodnutím“. Tato písemnost se vyhotovuje zpravidla v případech, kdy orgán rozhodující o vazbě žádá o podrobnější a rozsáhlejší informace, než které nabízí výše zmíněné Stanovisko. Zpracování tohoto dokumentu je rovněž ovlivněno dostatkem časových možností a volné kapacity k jejímu zpracování.

3.3.3.2 Činnost následující po rozhodnutí o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Počátek tohoto jednání je určován nabytím právní moci rozhodnutí příslušného orgánu, jež ve věci nahrazení vazby jedná. Za situace kdy středisko Probační a mediační služby obdrží pověření k činnosti bez předešlého kontaktu s obviněným, užije probační úředník k navázání kontaktu s obviněným, pozvánku k úvodní konzultaci. V opačném případě, kdy se na středisko obrátí obviněný sám a předloží pravomocné rozhodnutí o nahrazení vazby dohledem, středisko zahájí probační činnost.

O skutečnosti, že byl obviněný propuštěn z vazby za současného vyslovení dohledu probačního úředníka, je středisko informováno prostřednictvím tzv. hlášenky, jejíž zasílání je úkolem správního oddělení vazební věznice, která obviněného propustila.

Během výkonu dohledu se vyhotovuje zpráva, jež informuje o plnění povinností stanovených v § 73 odst. 3 TrŘ a o plnění dalších případných omezení stanovených orgánem, v jehož kompetenci je rozhodnutí o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. Pokud není interval zpracování těchto zpráv uveden v pověření k probační činnosti, projedná tuto dobu probační úředník s příslušným orgánem rozhodujícím o nahrazení vazby.

Nerespektuje-li obviněný podmínky dohledu nebo neplní jemu uložené povinnosti, informuje probační úředník bezodkladně orgán rozhodující o nahrazení vazby dohledem i mimo stanovený termín k podání zprávy o průběhu dohledu.

„Činnost probačního úředníka v rámci nahrazení vazby dohledem probačního úředníka končí v momentě pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu rozhodujícího

v trestní věci obviněného (jedná se buď o meritorní rozhodnutí v trestné věci, nebo o rozhodnutí o pomnutí vazebních důvodů).“⁹⁹

3.3.4 Hodnocení institutu dohledu probačního úředníka jako možné prostředku náhrady vazby

Očekávání zákonodárců, kteří včlenili institut dohledu probačního úředníka nad osobou obviněného s úmyslem rozšířit opatření nahrazující vazbu, nebyla v konečném důsledku naplněna. Praxe za těmito předpoklady dosti zaostává a to především, jak z úst kritiků vychází, z důvodů nejasného výkladu podmínek pro vyslovení dohledu probačního úředníka. „V praxi se ukazuje, že soudcům ani státním zástupcům není zcela jasné, kdy lze s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu účelu vazby dosáhnout dohledem probačního úředníka nad obviněným, a kdy nikoliv. Je zřejmé nejen jejich určitá nedůvěra k novému institutu, stejně jako není jasné, jaké konkrétní podmínky – týkající se osoby obviněného a povahy projednávaného případu – mají být splněny.“¹⁰⁰

V právnických kruzích se často objevuje úsudek, jenž kritizuje ustanovení § 73 odst. 1 písm. c) TrŘ pro jeho obecnost, v jehož důsledku je nahrazení vazby dohledem probačního úředníka možné buď u všech obviněných, nebo naopak u žádného z nich. Další argument, jenž je uváděn jako důvod pro nedostatečné využívání institutu nahrazení vazby u obviněného dohledem probačního úředníka, představuje skutečnost, že ke zřízení probační a mediační služby došlo až k 1. 1. 2001. V dnešní době jsou však tyto rozpaky rozptýleny jejich minimálně desetiletou zkušeností.¹⁰¹

Pro soudy a státní zástupce se tato možnost náhrady vazby dosud nestala běžně užívanou metodou. I v těchto ojedinělých případech však orgány rozhodující o vazbě z určité obavy doplňují nahrazení vazby dohledem probačního úředníka dalším prostředkem nahrazení vazby, zejména slibem obviněného dle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ. Ze statistik Probační a mediační služby ČR vyplývá, že počty případů nahrazení vazby dohledem probačního úředníka se v posledních letech pohybovaly mezi 300 až 400 novými případy ročně, přičemž v roce 2008 došlo k poklesu na 316 případů. „Lze

⁹⁹ *Metodický postup Probační a mediační služby ČR v oblasti nahrazení vazby dohledem probačního úředníka* [online]. 2002-2010 [cit. 2012-09-12]. Dostupný z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/NVD_Metodicky_postup_PMS.doc>.

¹⁰⁰ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. Právní rádce. 2003, č. 11, str. 54

¹⁰¹ Srov. VANTUCH, P. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. Právní rádce. 2003, č. 11, str. 53-56

upozornit na skutečnost, že využívání možnosti propuštění z vazby vyslovením dohledu probačního úředníka je zjevně v některých soudních krajích dlouhodobě oblíbenější, zatímco v jiných soudních krajích naopak soudy k tomuto institutu přistupují zdrženlivě. Markantní je to při srovnání celkového počtu skončených vazeb v daných soudních krajích v jednotlivých letech, kdy např. v Západočeském kraji ročně končí cca poloviční či dvoutřetinový počet vazeb oproti soudnímu kraji Praha či Severomoravskému, ovšem institut propuštění z vazby s vyslovením dohledu probačního úředníka se v obvodu Krajského soudu v Plzni využívá více.“¹⁰²

Dle mého názoru by soudy a státní zástupci měli nahrazovat vazbu dohledem probačního úředníka ve všech případech, kdy jsou splněny zákonné předpoklady pro jeho použití, a to bez odkazů na jeho obecnou úpravu. Jde především o zachování požadavku na respektování osobnosti obviněného a jeho práv ústavou mu zaručených, jak vyplývá ze zásady zdrženlivosti neboli přiměřenosti, o níž se můžeme přesvědčit v § 2 odst. 5 TrŘ. K posílení názoru, aby k nahrazování vazby dohledem probačního úředníka nedocházelo pouze z podnětu obviněného, zajisté přispívá i judikatura, která vytváří právní rámec užití tohoto institutu.

Kritická stanoviska spojená s institutem dohledu probačního úředníka nemění nic na skutečnosti, že v případě, je-li vazba tímto opatřením nahrazena, má to pro obviněného příznivé dopady. V první řadě nemusí zažívat prostředí vazební věznice v izolaci od své rodiny a přátel a zároveň je mu poskytnuta možnost dostatečné přípravy pro svoji obhajobu bez současného zpřetrhání sociálních vazeb ve společnosti v období existence důvodu tzv. útekové vazby [§ 67 písm. a) TrŘ], nebo vazby předstižné [§ 67 písm. c) TrŘ]. „*Pro probační úředníky je výkon dohledu při nahrazení vazby v rámci jejich celkové agendy činností specifickou a velmi náročnou, kladoucí zvýšené nároky na administrativu a zodpovědnost probačních úředníků, přičemž na druhou stranu disponují menšími oprávněními než při dohledu nad odsouzenými pachateli. Je tedy namístě připomenout, že nelze zvyšovat nároky kladené na PMS bez současného odpovídajícího posílení jejich kapacit. To je třeba mít na paměti při úvahách o intenzivnějším zapojení PMS do oblasti nahrazování vazby, ať již ve formě přípravy podkladů pro rozhodnutí o vazbě, či výkonu dohledu v rámci nahrazení vazby.“¹⁰³*

---

¹⁰² ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 49

¹⁰³ ZEMAN, P. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*, Trestněprávní revue, 2011, č. 5, str. 145

3.4 Peněžitá záruka

Nahrazení vazby obviněného peněžitou zárukou je upraveno v ustanovení § 73a TrŘ v návaznosti na čl. 5 odst. 3 poslední věta Úmluvy, a to fakticky ve stejném rozsahu a podobě jako je tomu u opatření nahrazení vazby zárukou, slibem nebo dohledem probačního úředníka. Základním předpokladem pro přijetí peněžitě záruky je existence důvodu vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ v konkrétním posuzovaném případě.

Peněžitá záruka představuje stejně jako ostatní mírnější opatření, jimiž lze nahradit vazbu, fakultativní opatření, pro které platí obdobně to, co bylo při charakteristice jiných forem nahrazení vazby uvedeno výše.

„Účelem peněžitě záruky je výlučně nahrazení vazby, nemá též jiné funkce (zástupně např. ve vztahu k trestu, který obviněného podle očekávání postihne, nebo ve vztahu k nároku na náhradu škody uplatněném poškozeným v souladu s § 43 odst. 1 a 3 TrŘ).“¹⁰⁴

3.4.1 Zákonná omezení pro použití peněžitě záruky

Peněžitá záruka přichází v úvahu prakticky v obdobných případech jako záruka nebo slib, co se přičiní týče, ale u důvodu uvedeného v § 67 písm. c) TrŘ, tedy u tzv. vazby předstížné, je peněžitá záruka navíc vyloučena u vyjmenovaných trestných činů uvedených v § 73a odst. 1 věta druhá TrŘ, kdy je obviněný stíhán pro trestný čin vraždy (§ 140 TZ), těžkého ublížení na zdraví (§ 145 TZ), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení podle § 149 odst. 3, 4 TZ, obchodování s lidmi (§ 168 TZ), loupeže podle § 173 odst. 4 TZ, braní rukojmí podle § 174 odst. 3, 4 TZ, znásilnění podle § 185 odst. 3, 4 TZ, pohlavního zneužití podle § 187 odst. 3, 4 TZ, obecného ohrožení podle § 272 odst. 2, 3 TZ, vývoje, výroby a držení zakázaných bojovných prostředků (§ 280 TZ), nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 3, 4 TZ, získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§ 290 TZ), zavlečení vzdušného dopravního prostředku do ciziny podle § 292 odst. 2, 3 TZ, vlastizrady (§ 309 TZ), rozvracení republiky (§ 310 TZ), teroristického útoku (§ 311 TZ), teroru (§ 312 TZ), sabotáže (§ 314 TZ), vyzvědačství (§ 316 TZ), spolupráce s nepřítelem (§ 319 TZ),

---

¹⁰⁴ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 531

válečné zrady (§ 320), genocidia (§ 400 TZ), útoku proti lidskosti (§ 401 TZ), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402 TZ), přípravy útočné války (§ 406 TZ), styků ohrožujících mír (§ 409 TZ), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411 TZ), válečné krutosti (§ 412 TZ), perzekuce obyvatelstva (§ 413 TZ), plenění v prostoru válečných operací (§ 414 TZ), zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415 TZ), nebo zneužití vlajky a příměří (§ 416 TZ). Tzv. změnový zákon č. 41/2009 Sb. přijatý v souvislosti s novým trestním zákoníkem v lednu roku 2010 novelizoval mimo jiné i trestní řád, v jehož důsledku došlo k výraznému rozšíření výčtu těchto trestných činů uvedených v ustanovení § 73a věta druhá TrŘ, za jejichž spáchání nelze peněžitou záruku přijmout a nahradit tak vazbu obviněného. Náhrada za koluzní vazbu [§ 67 písm. b) TrŘ] není ve formě peněžitě záruky taktéž možná.

Poslední věta čl. 5 odst. 3 Úmluvy dává možnost propuštění z vazby za současného poskytnutí záruky, že se dotčená osoba dostaví k přelíčení. „*Tato interpretace spočívá na obecném právním principu proporcionality, který v Úmluvě ovládá každé omezení základního práva nebo svobody individua.*“¹⁰⁵ Ve věci Wemhoff v. Německo soud vyložil toto ustanovení tak, že představuje-li jediný důvod vazby obviněného obava z útěku a lze-li zajistit jeho přítomnost mírnějším opatřením než vazbou, je povinností soudu záruku přijmout.¹⁰⁶ Dnešní právní úprava dovoluje užít institutu peněžitě záruky rovněž v jiných případech než jen z důvodu nebezpečí útěku. „*Soud dokonce konstatoval porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy v případě, kdy byla kauce vyloučena zákonem a vazba byla založena nikoli na nebezpečí útěku, ale na nebezpečí recidivy a ovlivňování svědků.*“¹⁰⁷ Jednoznačně však nelze dovodit, že při neexistenci nebo snížené obavě z útěku musí být obviněný za současného nabídnutí záruky ihned propuštěn na svobodu. Je nutné brát na zřetel, že k přerušení trvání vazby obviněného a jeho propuštění na svobodu nepostačí jen obvyklé důvody, jako např. odůvodnění obavy z útěku s poukazem na závažnost trestného činu a hrozícího trestu apod. Ve věci Neumeister v. Rakousko soud pronesl stanovisko, podle něhož nelze nebezpečí útěku posuzovat pouze na základě podobných úvah. Ostatní okolnosti týkající se především osoby obviněného, jeho morálky, bydliště, profese, rodinných vztahů atd., mohou buď možnost útěku potvrdit, nebo snížit do takové míry, že nemohou vazbu odůvodnit. Soud

¹⁰⁵ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, str. 231

¹⁰⁶ Viz Rozsudek ESLP ve věci Wemhoff v. Německo ze dne 27. června 1968

¹⁰⁷ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, str. 231

v téže věci dále vyslovil názor, že nebezpečí útěku může být natolik vysoké, že jej žádná záruka nemůže zažehnat.¹⁰⁸ Porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy je však soudem spatřováno v případech, kdy možnost přijetí záruky je automaticky vyloučena zákonem a přijetí záruky není vždy dáno na úvahu soudu.¹⁰⁹ Oporou tohoto stanoviska se Repíkovi stalo rozhodnutí ve věci Caballero v. Spojené království, ve kterém bylo vyloučení přijetí peněžité záruky v případech recidivy a některých závažných trestných činů uznáno jako porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy. Výsledkem tohoto soudního sporu bylo přiznání možnosti propuštění obviněného z vazby na kauci i v těchto případech za situace, je-li soud přesvědčen, že tak vyžadují výjimečné okolnosti. Ve věci S. B. C. v. Spojené království, jež je dále konkretizován v kapitole týkající se srovnání prostředků náhrady vazby se zahraniční úpravou, soud vyslovil možnost přijetí záruky i v případě vazby koluzní.¹¹⁰

Skutečnost, že česká právní úprava přímo vylučuje nahrazení vazby obviněného peněžitou zárukou, co se týče důvodů vazby předstižně u taxativně vyjmenovaných trestných činů uvedených v § 73a odst. 1 TrŘ a u vazby koluzní všeobecně, vede k názoru, že je tato zákonná úprava v rozporu se čl. 5. odst. 3 Úmluvy. Tento zákonný nesoulad je trnem v oku i zákonodárcům, kteří s patřičnou změnou v této oblasti počítají, a je již zařazena do návrhu věcného záměru nového trestního řádu.

3.4.2 Podmínky přijetí peněžité záruky a způsob rozhodování o jejím přijetí či nepřijetí

Složení peněžité záruky může navrhnout sám obviněný nebo s jeho souhlasem i jiná osoba. Tato osoba však musí být před přijetím peněžité záruky seznámena s podstatou obvinění a skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby obviněného. Smyslem takového obeznámení, jež má zpravidla formu výslechu, je pečlivé zvážení všech důvodů pro a proti, na jejichž podkladě se jiná osoba rozhodne, zda své volné peněžní prostředky k takovému účelu poskytne (§ 73a odst. 1 TrŘ). Nutno při tomto rozhodování také zvážit, že peněžítá záruka může trvat až do případného nástupu nepodmíněného trestu odnětí svobody uloženého v dalším řízení obviněnému, eventuálně do dne zaplacení peněžitého trestu nebo nákladů řízení, nebo že soud může

¹⁰⁸ Viz. Rozsudek ESLP ve věci Neumeister v. Rakousko ze dne 27. června 1968

¹⁰⁹ REPÍK, B.: Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Bulletin advokacie. 2003. č. 9, str. 34

¹¹⁰ Srov. rozsudek ESLP ve věci S. B. C. v. Spojené království ze dne 19. 6. 2001

rozhodnout o tom, že peněžitá záruka bude trvat do dne, kdy odsouzený nastoupí do výkonu trestu odnětí svobody nebo zaplatí peněžitý trest.¹¹¹ Charakter osoby, která je ochotna peněžitou zárukou za obviněného poskytnout, není zákonem nijak vymezen.

Forma souhlasu obviněného s poskytnutím peněžité záruky jinou osobou může mít podobu písemnou nebo ústní do protokolu (§ 55 TrŘ). Souhlas obhájce nemůže souhlas obviněného nahradit, a to ani v případě mladistvého nebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena. „Nahrazení vazby peněžitou zárukou (kaucí) přichází v úvahu také u obviněných cizinců, u nichž nahrazení vazby jiným prostředkem je často problematické. Ustanovení nevylučuje, aby peněžitá záruka byla přijata i vedle jiných institutů nahrazujících vazbu (§ 73 TrŘ), i když v praxi se opatření, kterými lze nahradit vazbu zpravidla nekumulují.“¹¹²

Dle současné právní úpravy ve smyslu ust. § 73a odst. 2 TrŘ orgán rozhodující o vazbě rozhodne na návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžité záruky, že

- a) přijetí peněžité záruky je přípustné, a zároveň s přihlédnutím k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení peněžité záruky nabízí, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a závažnosti důvodů vazby určí výši peněžité záruky v odpovídající hodnotě od 10.000,- Kč výše a způsob jeho složení, nebo
- b) vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu nabídku peněžité záruky nepřijímá.

Po novele TrŘ č. 265/2001 Sb. předpokládá úprava obsažená v § 73a odst. 1, 2 TrŘ v zásadě tzv. dvoufázové rozhodování, čímž se zásadně odlišuje postup v přípravném řízení nebo v řízení před soudem od ostatních institutů nahrazujících vazbu. Tento druh rozhodování spočívá

- a) podle § 73a odst. 2 TrŘ nejprve v rozhodnutí o přípustnosti peněžité záruky, včetně určení její výše a způsobu jejího složení a teprve následně
- b) podle § 73a odst. 1 TrŘ po pravomocném rozhodnutí o přípustnosti peněžité záruky v rozhodnutí o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho

¹¹¹ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu v České republice ze dne 23. 11. 2005 sp. zn. 20 Cdo 470/2004

¹¹² ŠÁMAL, P. et al. *Přípravné řízení trestní*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 1186

propuštění na svobodu za současného přijetí složené peněžité záruky, jejíž výše a způsob složení byla určena předchozím rozhodnutím.

Obě tyto etapy mohou za předpokladu dostatečné aktivity obviněného a jeho obhájce následovat i poměrně rychle za sebou. Obhajoba by měla být především postavena na základech splňujících požadované podmínky k přijetí peněžité záruky, aby soud mohl učinit obě tato rozhodnutí v krátkém časovém okamžiku.¹¹³

V procesu rozhodování o přijetí peněžité záruky je důležité, aby soud mohl v první fázi vydat usnesení, kterým peněžitou záruku přijímá, a aby určil její výši a způsob jejího složení. Poté je snaha přesunuta především ke straně obhajoby, která musí vyvinout dostatečné úsilí k obstarání peněžního obnosu určeného soudem a postarat se o jeho složení způsobem stanoveným. Toto tvoří nezbytný předpoklad v druhé fázi rozhodování soudu směřující k vydání usnesení soudu, v němž řeší otázku ponechání obviněného na svobodě, nebo jeho propuštění na svobodu, za současného složení peněžité záruky.

„Spojení těchto dvou rozhodnutí v jednom usnesení se dvěma výroky by mohlo přicházet v úvahu jen v tom případě, pokud by obviněný (příp. jiná osoba) učinil návrh podle § 73a odst. 2 TrŘ na přijetí peněžité záruky v určité výši a současně tento peněžní obnos složil na účet orgánu rozhodujícího o vazbě, přičemž tento orgán by návrh v celém rozsahu (včetně výše peněžité záruky i způsobu složení) v rozhodnutí o vazbě akceptoval a mohl by tedy rozhodnout současně jedním výrokem usnesení o přípustnosti peněžité záruky včetně určení její výše a způsobu jejího složení a druhým výrokem o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění z vazby na svobodu za současného přijetí složené peněžité záruky. Tento případ se však nejeví příliš praktický.“¹¹⁴ Tento postup si klade za cíl zamezit nepřijetí nabídky peněžité záruky navzdory skutečnosti, že obviněný nebo jiná osoba složila původně stanovenou peněžitou záruku, za situace, že by nedošlo k podstatné změně okolností rozhodných pro postup podle § 73a odst. 1 TrŘ. Tedy na rozdíl od ostatních institutů nahrazujících vazbu obviněného, kde spadá rozhodnutí o přijetí příslušného opatření v jedno s propuštěním obviněného na svobodu nebo jeho ponechání na svobodě, v případě peněžité záruky tomu tak být nemusí.

¹¹³ Srov. VANTUCH, P. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. 2003, č. 9, str. 52-56

¹¹⁴ ŠÁMAL, P. et al. *Přípravné řízení trestní*. 2. dopl. a přep. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 1186

Co považuji za podstatné a nutné zdůraznit v procesu rozhodování o přijetí peněžité záruky, je skutečnost, že teprve poté, co obviněný nebo jiná osoba složil v řádné výši a způsobem požadovaným peněžitou záruku, která byla stanovena v usnesení o přípustnosti peněžité záruky, může být postupováno dle § 73a odst. 1 TrŘ, a obviněný může být ponechán na svobodě nebo propuštěn z vazby na svobodu za současného přijetí peněžité záruky. Jinými slovy řečeno teprve po rozhodnutí o přípustnosti přijetí peněžité záruky může následovat rozhodnutí o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění z vazby na svobodu (§ 73a odst. 2 TrŘ).

Toliko zmiňovaná novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb. přinesla změny i do oblasti určování výše peněžité záruky. „Podle dříve platné úpravy (účinné do 31. prosince 2001) určení výše peněžité záruky a způsobu jejího složení prováděl soudce zpravidla na podkladě nabídky obviněného, jeho obhájce, popřípadě jiné osoby, opatřením, když o takové nabídce nerozhodoval usnesením, ale postačilo jen neformální určení výše peněžité záruky, o které soudce po projednání nabídky peněžité záruky učinil pouze záznam do spisu, popř. poznámku do protokolu o výsledku obviněného.“¹¹⁵ Současná právní úprava v oblasti určování výše peněžité záruky je postavena na tzv. kaučním systému, jehož základy jsou postaveny tak, že dávají možnost obviněnému již v rámci rozhodování o jeho zadržení (§ 77 odst. 2 TrŘ), aby sám nebo prostřednictvím svého obhájce podal návrh na propuštění z vazby na svobodu po přijetí peněžité záruky. Stejně tak může učinit i jiná osoba, která k takovému postupu získala souhlas obviněného.

Konkrétní výše peněžité záruky by měla být stanovena s ohledem na:

- osobu a majetkové poměry obviněného nebo toho, kdo peněžitou záruku nabízí (zde se zvažují mimo zákonem stanovené majetkové poměry, včetně výdělkových možností, movitého i nemovitého majetku atd., zejména osobní a rodinného poměry obviněného, jeho zdravotní stav atd.);
- povahu závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán (posuzuje se výše škody, způsob provedení činu, okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán atd.);
- závažnost důvodů vazby (zde se zvažuje, nakolik hrozí, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, anebo že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je

---

¹¹⁵ ŠÁMAL, P., et al. *Přípravné řízení trestní*. 2. dopl. a přep. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 1185

stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil).

Není pravidlem, že čím je trestný čin závažnější, tím se horní hranice peněžitě záruky posouvá směrem nahoru. I u závažných trestných činů mající za následek ohrožení obviněného vysokým trestem, může být peněžitá záruka určena při dolní hranici zákonného rozpětí, jde-li o méně narušeného obviněného, pro něhož by se zřetelem na jeho majetkové poměry, popř. majetkové poměry toho, kdo záruku nabízí, bylo připadnutí záruky státu citelnou ztrátou.¹¹⁶

Je tedy nesporné, že úvahy o přijetí peněžitě záruky a stanovení její výše jsou nejen součástí procesu rozhodování o vzetí obviněného do vazby, ale rovněž je možné i vydání rozhodnutí obsahující údaje uvedené v § 73a odst. 2 písm. a) TrŘ vydat již v době následující bezprostředně poté, co bylo rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby. Lze předpokládat, že již v rámci rozhodování o zadržené osobě obviněný nebo jeho obhájce podá návrh na rozhodnutí o přípustnosti peněžitě záruky a stanovení její výše a způsobu složení. Stejně tak na počátku řízení může učinit i jiná osoba, mající souhlas obviněného k takovému postupu.

O přijetí návrhu peněžitě záruky a současně o rozhodnutí týkající se vazby obviněného rozhoduje v přípravném řízení soudce a v řízení před soudem senát nebo samosoudce. Pokud je dle jeho názoru přijetí peněžitě záruky přípustné (§ 73a odst. 2 TrŘ), může za předpokladu, že peněžitou záruku přijme (§ 73a odst. 1 TrŘ), ponechat obviněného na svobodě nebo jej propustit z vazby na svobodu.¹¹⁷

Po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. může v přípravném řízení o propuštění obviněného z vazby na svobodu, tedy poté, co soudce již předem rozhodl o důvodnosti vazby, za současného nahrazení vazby peněžitou zárukou rozhodovat i státní zástupce (§ 73b odst. 3 TrŘ). Novelou č. 197/2010 Sb. může orgán rozhodující o vazbě zároveň vedle přijetí peněžitě záruky rozhodnout o uložení omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí. Pro tyto případy se věty první § 73 odst. 4 až 6 TrŘ použijí obdobně. Rovněž jsou státnímu zástupci přiznány kompetence vyslovit přijetí nabízené

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 8. 2. 1992 sp. zn. To 6/91

¹¹⁷ K tomu dále R 54/1991. Soud, který přijme podle § 73a odst. 1 TrŘ peněžitou záruku a na tomto základě rozhodne o propuštění obviněného z vazby, nemůže před rozhodnutím soudu II. stupně o stížnosti státního zástupce proti tomuto rozhodnutí znovu rozhodnout o propuštění obviněného z vazby jen s ohledem na dříve již přijatou peněžitou záruku. Propustit obviněného v takovém případě z vazby před rozhodnutím soudu II. stupně by mohl jen tehdy, jestliže by pominul důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) TrŘ.

záruky u obviněného, který je ve vazbě z důvodu uvedeného v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, určit výši jeho peněžitě záruky a propustit obviněného po složení této částky na svobodu.¹¹⁸ Nevyhoví-li státní zástupce žádosti obviněného o propuštění z vazby, je povinen ji předložit do pěti pracovních dnů od doručení k rozhodnutí soudu (§ 73b odst. 2 TrŘ).¹¹⁹ Stejně postupuje i v případě, učiní-li takový návrh současně obviněný a jiná osoba, nebo pokud obviněný požádá o propuštění z vazby na svobodu a jiná osoba navrhne přijetí peněžitě záruky. Každý návrh obviněného na přijetí peněžitě záruky lze totiž posuzovat jako žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu (§ 72 odst. 3 TrŘ). Pokud by však návrh na přijetí peněžitě záruky učiněný v přípravném řízení státnímu zástupci, po právní moci usnesení o vzetí do vazby, výjimečně nebyl spojen se žádostí o propuštění z vazby, musí státní zástupce o tom, že dle § 73a odst. 2 písm. b) nabídku peněžitě záruky nepřijímá, vydat rozhodnutí, proti kterému je přípustná stížnost, o níž rozhoduje soud. „*Státní zástupce tedy není za současné právní úpravy nadán pravomocí vydávat tzv. negativní rozhodnutí o žádosti (resp. návrhu) kterékoli z oprávněných osob o propuštění z vazby obviněného na svobodu (v přípravném řízení). K takovému rozhodnutí je příslušný toliko soud. Státnímu zástupci trestní řád svěřuje v současném svém znění výslovně jen pravomoc vydávat v těchto věcech rozhodnutí tzv. pozitivní, tedy rozhodnutí, jimiž takové žádosti, resp. návrhu vyhoví.*“¹²⁰

Soud, a v přípravném řízení státní zástupce, rozhoduje na základě složené peněžní záruky o propuštění obviněného z vazby na svobodu nebo o jeho ponechání na svobodě formou usnesení mající povahu rozhodnutí o vazbě (§ 74 TrŘ). Ve výroku usnesení musí být zřetelně uvedeno, že se složená peněžitá záruka v konkrétní výši přijímá a vzhledem k tomu se obviněný propouští na svobodu nebo se na ní ponechává. Součástí rozhodnutí o přípustnosti přijetí peněžitě záruky tvoří i poučení obviněného nebo osoby, která peněžitou záruku složila, o době trvání peněžitě záruky až do nástupu výkonu trestu odnětí svobody, zaplacení peněžitého trestu a nákladů trestního řízení, nerozhodne-li soud jinak. Rozhodnutí dále zahrnuje poučení o možném případnutí peněžitě záruky státu nebo její použití k úhradě peněžitého trestu nebo nákladů trestního řízení (§ 73a odst. 9 TrŘ). V návaznosti na ustanovení § 73a odst. 7 TrŘ byla-li odsuzujícím rozsudkem obviněnému uložena povinnost nahradit poškozenému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích a poškozený o toto ve

¹¹⁸ Srov. VANTUCH, P. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. 2003, č. 9, str. 52-56

¹¹⁹ R 44/2003. Blíže k činnosti státního zástupce v souvislosti s rozhodováním o nahrazení vazby peněžitou zárukou srov. čl. 35 obec. Pokynu č. 1/2008 Sb. pokynů NSZ.

¹²⁰ ŠÁMAL, P. et al. *Přípravné řízení trestní*. 2. dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 949

stanovené lhůtě požádá, použije se zbývající část peněžité záruky po uhrazení peněžitého trestu a nákladů trestního řízení na zaplacení pohledávek poškozeného. Je-li poškozených tedy i pohledávek více a peněžítá záruka nepostačuje pro jejich plné uhrazení, jsou tyto uhrazeny poměrně. O takovémto použití peněžité záruky je poškozený vyrozuměn ihned, jakmile je možno peněžitou záruku takto užit. Nepožádá-li však poškozený o úhradu své pohledávky z peněžité záruky ve lhůtě do tří měsíců od tohoto vyrozumění, peněžítá záruka se vrací obviněnému či jejímu složiteli. O takovémto postupu je poškozený náležitě poučen (§ 73a odst. 8 TrŘ).

Výše peněžité záruky je stanovena soudcem nebo státním zástupcem pevnou částkou od 10.000,- Kč výše. Připomínám, že horní hranici sazby peněžité záruky, která dříve dosahovala částky 1.000.000,- Kč, zrušila již zmíněná novela trestního řádu provedená zákonem č. 292/1993 Sb., s účinností od 1. 1. 1994. Výše peněžité záruky, kterou lze skládat pouze v českých korunách a není tedy v současnosti limitována horní hranicí. V praxi je výše peněžité záruky soudem stanovována obvykle v širokém rozmezí od několika desítek tisíc do několika desítek milionů korun.¹²¹

„Peněžitou částku, určenou soudem jako peněžítá záruka, nemůže obstarávat ani složit obviněný, který je v době rozhodování buď zadržen, nebo ve vazbě. Obviněný může využít tohoto opatření nahrazujícího vazbu iniciovat nebo nastítnit obhájci, kde lze peněžitou částku opatřit, popř. kdo jiný by mohl peněžitou částku nabídnout. Obstarání a složení částky musí zpravidla zabezpečit obhájce obviněného prostřednictvím jeho rodinných příslušníků, popř. jiné osoby, která se rozhodne za obviněného peněžitou záruku nabídnout.“¹²²

Způsob složení peněžité záruky určuje orgán, který podle § 73a odst. 2 písm. a) TrŘ rozhodl o přípustnosti jejího přijetí, a to v souvislosti s určením její výše. Složením záruky se rozumí složení předem určeného finančního obnosu v hotovosti v pokladně soudu či na poště nebo jeho poukázání na účet soudu. V případě podání peněz na poště prostřednictvím peněžní poukázky je za složení záruky považován až okamžik, kdy peníze dojdou na účet soudu (analogické použití § 60 odst. 4 TrŘ zde nepřichází v úvahu). Takový způsob složení by přicházel v úvahu především v okamžiku, pokud

¹²¹ Pro zajímavost uvádím, že pomyslnému žebříčku nejvyšších kaucí v České republice vévodí kontroverzní uprchlý podnikatel Radovan Krejčíř, který v roce 2004 nabízel kauci 40 milionů, ale soud ji nepřijal. Ještě více údajně nabízel v roce 2010 Tomáš Pitr, a to 69 milionů. Nakonec se však tento dostal z vazby levněji, konkrétně za 15 milionů korun. Dále srov. *Rathova kauce 14 milionů je 5. nejvyšší v historii Česka.* [online]. [cit. 2012-09-26]. Dostupné z: <<http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/co-se-stane-s-ctnactimilonovou-rathovou-kauci-zname-podrobnosti.html>>

¹²² VANTUCH, P. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou.* Právní rádce. 2003, č. 9, str. 55

by orgán rozhodující o vazbě vyhověl vzhledem k výši peněžité záruky návrhu obviněného nebo jiné osoby a tato osoba by uvedenou částku měla v hotovosti u sebe a navrhovala by uvedený způsob složení peněžní záruky. „Pravidelným způsobem složení peněžité částky je určení čísla bankovního účtu, na která má být peněžítá částka složena. Orgán rozhodující o vazbě jen ojedinele rozhodne, aby byla peněžítá částka složena v hotovosti v pokladně soudu nebo jiného orgánu činného v trestním řízení.“¹²³

Výsledkem řádného složení určené peněžité částky obviněným nebo jinou osobou¹²⁴ je rozhodnutí orgánu rozhodujícího o vazbě, které má podobu ponechání obviněného na svobodě nebo jeho propuštění z vazby za současného přijetí záruky. Stejným způsobem by postupoval i soudce v přípravném řízení při rozhodování o zadržené osobě nebo v jiných případech rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby (§ 77 odst. 2, dále § 68 odst. 1 TrŘ), pouze s tím rozdílem, že by obviněného propustil ze zadržení, resp. by jej ponechal na svobodě. Shodný postup by se uplatnil i v případě rozhodování o propuštění z vazby na svobodu v řízení před soudem.

Existence případů, ve kterých dojde navzdory hrozící sankci k jednání, kterému má institut peněžité záruky předcházet, by nemělo být důvodem pro odmítání použití tohoto opatření. Toto stanovisko stvrzuje i skutečnost, že k takovému porušení dochází jen ojedinele.

Rozhodnutí o nepřijetí nabídky peněžité záruky je pouze v pravomoci soudu, který v takovém případě neurčuje její výši, ani způsob jejího složení.¹²⁵ V usnesení soudu pak bude vedle výroku o zamítnutí žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu nebo o jeho vzetí do vazby uveden také výrok o nepřijetí nabídky peněžité záruky obviněným nebo jinou osobou vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu [§ 73a odst. 2 písm. b) TrŘ]. Soud může o nepřijetí peněžité záruky rozhodnout, aniž by předtím byla stanovena její výše, a to v případech kdy soud skutkové okolnosti posuzované věci vedou k závěru, že by ani jakákoliv vysoká možná výše peněžité záruky neodstranila nebezpečí následků předpokládaných ustanovením § 67 písm. a) a c) TrŘ. Tyto okolnosti, které přijetí peněžité záruky

¹²³ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. 2003, č. 9, str. 53

¹²⁴ K tomu dále R 32/2000. Nevyplyvá-li z okolností složení peněžité záruky, že ji složila jiná osoba než obviněný, jedná se o záruku složenou samotným obviněným i v případě, že ji obviněný složil prostřednictvím svého obhájce. V takovém případě z hlediska § 73a odst. 3 TrŘ postačí, když na důvody, pro které peněžítá záruka může připadnout státu, je upozorněn jen obviněný.

¹²⁵ K tomu dále Nejvyšší státní zastupitelství – SL 751/2002. Není-li nabídka peněžité záruky přijata, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí (§ 72 odst. 3 TrŘ per analogiam). Podmínkou však je, aby o této možnosti bylo v předcházejícím rozhodnutí uskutečněno poučení.

dopředu vylučují, musí být v odůvodnění příslušného rozhodnutí uvedeny. Pokud je odůvodnění usnesení v tomto směru nedostatečné, je v rozporu s principem proporcionality vyplývajícím z čl. 1 odst. 1 Ústavy.¹²⁶

„Nebude-li návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžité záruky, podle § 73a odst. 2 písm. b) TrŘ přijat, obviněný bude vzat do vazby, nebo bude ponechán ve vazbě, příp. bude zamítnuta jeho žádost o propuštění z vazby na svobodu, byl-li návrh na přijetí peněžité záruky její součástí, kde se vedle výroku o zamítnutí takové žádosti obviněného uvede výrok o nepřijetí nabídky peněžité záruky.“¹²⁷

Proti pozitivnímu i negativnímu rozhodnutí o přijetí nabídky peněžité záruky nabídnuté obviněným nebo jinou osobou i proti usnesení o propuštění z vazby na svobodu je přípustná stížnost, a to i v případech výroku prvního usnesení o výši peněžité záruky (§ 74 odst. 1 TrŘ). O stížnosti vždy rozhoduje pouze soud [§ 146a odst. 1 písm. a) TrŘ per analogiam]. Odkladný účinek má, jak již bylo uvedeno, pouze stížnost státního zástupce za podmínek uvedených v § 74 odst. 2 TrŘ.¹²⁸

3.4.3 Zrušení nebo změna výše peněžité záruky

Samotná skutečnost, že kompetentní orgán rozhodl o přípustnosti přijetí peněžité záruky, nemusí vždy znamenat, že po složení peněžité záruky bude propuštění obviněného z vazby jeho posledním úkonem. Orgán rozhodující o vazbě je povinen po celou dobu trvání jakéhokoliv opatření nahrazující vazbu dohlížet na jeho výkon a reagovat na případné změny okolností, jež byly základem pro jejich přijetí.

Od 1. 1. 2002 je povoláním orgánem ke zrušení nebo změně výše peněžité záruky soud nebo v přípravném řízení státní zástupce, který v době, kdy takové rozhodnutí přichází v úvahu, řízení vede.¹²⁹ Před novelou příslušela tato rozhodnutí soudu nebo soudci, který rozhodl o přijetí peněžité záruky. O návrhu obviněného na zrušení peněžité záruky z důvodu, že pominuly vazební důvody, rozhoduje ve stádiu přípravného řízení státní zástupce, a nikoliv soud prvního stupně.¹³⁰

¹²⁶ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004 sp. zn. I. ÚS 40/04

¹²⁷ ŠÁMAL, P. et al. *Přípravné řízení trestní*. 2. dopl. a přep. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 1187

¹²⁸ Srov. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 1. 1993 sp. zn. 3 To 799/92

¹²⁹ K tomu dále Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 2001 sp. zn. 4 To 9/2001. Dojde-li v tomto stádiu řízení ke změně příslušnosti soudu v důsledku postoupení věci jinému státnímu zástupci činnému mimo obvod toho soudu, rozhodne o zrušení peněžité záruky okresní soud, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 26 TrŘ.

¹³⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 6. 2001 sp. zn. 3 To 464/2002

Zrušit peněžitou záruku nebo změnit její výši lze učinit jak na návrh obviněné osoby nebo jiné osoby, která peněžitou záruku složila, tak i bez návrhu, tj. z úřední povinnosti. Podmínkou pro vydání takového rozhodnutí je dle § 73a odst. 5 písm. TrŘ, že:

- a) pominuly důvody, které k jejímu přijetí vedly [např. je-li u obviněného rozhodnutím soudu zjištěn důvod koluzní vazby podle § 67 písm. b) TrŘ, proti obviněnému bylo zahájeno trestní stíhání pro některý z trestných činů uvedených v § 73a odst. 1 TrŘ, nebo naopak trestní stíhání obviněného bylo zastaveno, věc byla postoupena jinému orgánu, došlo k zásadní změně právní kvalifikace tak, že peněžitá záruka již neplní svůj účel atd.]
- b) změnil se okolností rozhodné pro určení výše peněžitě záruky, v jejichž důsledku a za současného přihlédnutí k osobě obviněného a jeho majetkovým poměrům, popř. osoby, která peněžitou záruku složila, je namístež zvýšení nebo snížení peněžitě záruky (např. proti obviněnému bylo zahájeno trestní stíhání pro další trestné činy nebo byl upozorněn na změnu právní kvalifikace, pak dochází k rozhodnutí o zvýšení částky, anebo trestní stíhání pro některé trestné činy bylo zastaveno nebo došlo k vypuštění některé právní kvalifikace, jež má za důsledek snížení peněžitě záruky).

Obviněný a osoba, která peněžitou záruku složila, musí být předem upozorněna na důvody, pro které může peněžitá záruka připadnout státu nebo být použita na zaplacení peněžitěho trestu nebo nákladů trestního řízení. V praxi je často toto upozornění součástí rozhodnutí o přípustnosti přijetí peněžitě záruky podle § 73a odst. 2 písm. a) TrŘ nebo se uvádí v usnesení o přijetí peněžitě záruky a ponechání obviněného na svobodě či jeho propuštění na svobodu. Toto usnesení lze zaslat i jiné osobě než obviněnému, která peněžitou záruku složila, pokud nebude uplatněn postup, kdy jí bude zasláno jen toto poučení. Za předpokladu, že byl složitel peněžitě záruky předem seznámen s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby, jakož i upozorněn na možnost propadnutí záruky státu a její případné použití na zaplacení peněžitěho trestu¹³¹ a nákladů trestního řízení, nelze na jeho návrh podle § 73a odst. 5 TrŘ peněžitou záruku zrušit nebo změnit její výši jen z důvodu, že složitel

---

¹³¹ Dále srov. R 25/00 – I, dle kterého neučinil-li soud rozhodnutí o tom, že peněžitá záruka trvá až do dne, kdy odsouzený zaplatí peněžitý trest, a odsouzený, kterému byl pravomocně uložen tento trest, sám nepožádá, aby záruka, kterou složil, byla použita k jeho zaplacení, je třeba peněžitou záruku zrušit.

změnil názor na otázku nahrazení vazby obviněného, např. proto, že potřebuje použít peněžní prostředky ke své podnikatelské činnosti.¹³²

Rozhodnutí o zrušení nebo změně výše peněžitě záruky má povahu rozhodnutí o vazbě (§ 74 odst. 1 TrŘ), které je vydáváno ve formě usnesení, proti němuž je přípustné podat stížnost. Takto podaná stížnost rovněž postrádá odkladný účinek (§ 141 odst. 4 TrŘ). Oproti předchozím úpravám, kdy o stížnostech pravomocně rozhodoval vždy jen soud, v tomto případě rozhodl-li uvedeným způsobem státní zástupce, o případné stížnosti rozhoduje státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství (§ 12a odst. 1 až 4 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství). Tento postup je možný pouze v případě, bylo-li rozhodnuto o zrušení peněžitě záruky. „*Bylo-li rozhodnuto o změně její výše, jedná se o rozhodnutí do značné míry analogické rozhodnutí o přijetí peněžitě záruky, takže je otázkou, zda o stížnosti by neměl rozhodovat soud [§ 146a odst. 1 písm. a) TrŘ per analogiam].*“¹³³

Dojde-li ke zrušení peněžitě záruky, složená částka se vrátí obviněnému nebo osobě, která ji složila. Vrací-li se peněžitá částka, která byla jako peněžitá záruka složena na bankovní účet soudu, vrátí se včetně úroků, pokud nějaké vynesla.¹³⁴ Naproti tomu, v době od přijetí peněžitě záruky do jejího zrušení není složitel vlastníkem, ani oprávněným držitelem peněžní hotovosti, jíž byla uhrazena peněžitá záruka, a nemá tudíž ani právo na plody a užitky z peněžní hotovosti podle § 123 a 130 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.¹³⁵

Nejen se zrušením peněžitě záruky, ale i v průběhu trestního řízení, je nutné přezkoumávat důvody vazby, popř. provést potřebné úkony (§ 73a odst. 5 TrŘ). Pokud v časovém období mezi složením a přijetím peněžitě záruky vyvstane důvod koluzní vazby [§ 67 písm. b) TrŘ], učiní se rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby a peněžitá záruka se vrátí.

V praxi zpravidla po zrušení peněžitě záruky státní zástupce v přípravném řízení navrhuje vzetí obviněného do vazby a soudce pak rozhodne o tomto návrhu ve lhůtě 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce (§ 77 odst. 2 TrŘ). „*Koná-li se již řízení*

¹³² Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2002 sp. zn. 4 To 561/2002

¹³³ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 534

¹³⁴ Srov. přiměřeně Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 1996 sp. zn. 2 Tzn 44/95

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 7. 2002 sp. zn. 33 Odo 836/2002

*před soudem, rozhoduje o vazbě soud, a to buď na návrh státního zástupce, nebo i bez něj. Pak soud požádá o součinnost policejní orgán podle § 183 odst. 1 TrŘ.*¹³⁶

Nerozhodne-li soud jinak, peněžítá záruka u obviněného, který byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu, trvá do dne, kdy obviněný nastoupí výkon trestu odnětí svobody, zaplatí peněžitý trest a náklady trestního řízení. Smyslem tohoto zákonného ustanovení, jež je zakotveno v § 73a odst. 6 TrŘ, je docílit ve stanovené lhůtě nástupu k výkonu trestu odnětí svobody nebo zaplacení peněžitého trestu a po novele č. 265/2001 Sb., i nákladů trestního řízení. Nezaplatí-li odsouzený peněžitý trest nebo náklady trestního řízení řádně a včas, na jejich zaplacení se použijí prostředky z peněžité záruky (§ 73a odst. 6 TrŘ). Podobně se postupuje i v případě, když po složení a přijetí peněžité záruky vyvstane koluzní důvod vazby [§ 67 písm. b) TrŘ].

3.4.4 Případnutí peněžité záruky státu

Ustanovení § 73a odst. 4 TrŘ upravuje důvody pro rozhodnutí soudu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o případnutí peněžité záruky státu, mezi které patří případy, kdy obviněný

- a) uprchne do ciziny, skrývá se v tuzemsku nebo neoznámí změnu svého pobytu, a znemožní tak doručení předvolání nebo jiné písemnosti soudu, státního zástupce, nebo policejního orgánu;
- b) zaviněně v úmyslu i z nedbalosti se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno [např. nedostavení se k výslechu (§ 91 až 94 TrŘ), konfrontaci (§ 104a TrŘ), rekognici (§93 odst. 2 a § 104b TrŘ), vyšetřovacímu pokusu (§ 104c TrŘ), rekonstrukci (§104d TrŘ) a prověrce na místě (§104e TrŘ), je-li k jejich provedení nutná účast obviněného, dále může jít o prohlídku těla a jiné podobné úkony (§ 114 TrŘ), vyšetření duševního stavu (§ 116 TrŘ), hlavní líčení, které nelze provést v nepřítomnosti obžalovaného (srov. § 202 odst. 2, 3, 4, TrŘ)]¹³⁷;
- c) opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil;

¹³⁶ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. 2003, č. 9, str. 54

¹³⁷ K tomu NS 26/2004-T 639. Otázku zavinění, že se obžalovaný přes řádné předvolání a bez náležité omluvy včas nedostavil k hlavnímu líčení, u něhož byla jeho účast nezbytná, je třeba řešit s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, zejména podle povahy a závažnosti překážky, která obžalovanému zabránila včas se k soudu dostavit a podle toho, zda a do jaké míry mohl obžalovaný tuto překážku předvídat a překonat.

- d) vyhýbá se výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest. Zde musí jít o jednání úmyslné mající za cíl vyhnout se výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest. Za dostatečné by tedy nebylo považováno např. nedostavení se do věznice k nástupu výkonu trestu odnětí svobody nebo nezaplacení peněžitého trestu. Pojmem vyhýbání se zde rozumí jednání odsouzeného, který mimo toho, že se nedostaví k výkonu trestu odnětí svobody nebo nezaplatí peněžitý trest, podniká také další kroky vedoucí ke zmaření výkonu takovýcho trestů (např. sebepoškozování v úmyslu vyhnout se nástupu k výkonu trestu odnětí svobody, zašantročení majetku nebo časté bezdůvodné změny zaměstnání se snahou zabránit výkonu peněžitého trestu).¹³⁸

Na tyto důvody, k jejichž naplnění zpravidla postačí jen jedno takové jednání, musí být rovněž jako v případě zrušení či změny peněžité záruky obviněný či osoba, která peněžitou záruku složila, upozorněna (§ 73a odst. 9 TrŘ). Zákon nikterak neurčuje formu takového upozornění, pouze stanovuje to, že se tak musí stát předem, tedy před rozhodnutím o případnutí peněžité záruky státu, a předtím než došlo k některému z jednání obviněným uvedeným v předchozím odstavci této kapitoly. Skládá-li peněžitou záruku za obviněného jiná osoba s jeho souhlasem, je nutné, aby poučení o možnosti případnutí záruky státu podepsala předem, zejména z důvodu okolnosti, kdy zákon neumožňuje od záruky odstoupit. Jak je již zmíněno výše, možnost zaslání příslušného usnesení této osobě není vyloučena.

Podmínky pro rozhodnutí o případnutí peněžité záruky státu jsou splněny i v případě, kdy obviněný, který se záměrně nezdržoval ve svém bydlišti, aby se vyhnul doručení předvolání k veřejnému zasedání u odvolacího soudu, takže pokusy odvolacího zastihnout ho byly neúspěšné a musel být vydán příkaz k zatčení. Navzdory tomu, že osoba, která složila peněžitou záruku, působila na obviněného takovým způsobem, aby dodržel podmínky jejího přijetí, rozhodne soud o případnutí peněžité záruky státu a podmínky jejího přijetí za nesplněné.¹³⁹

---

¹³⁸ K tomu dále Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 2. 2007 sp. zn. 2 To 41/2007, podle kterého podání žádosti o odklad výkonu trestu nelze považovat za vyhýbání se výkonu uloženého trestu, a to ani tehdy, jde-li o žádost, jíž nelze ze zákonných důvodů vyhovět (např. z důvodu výměry uloženého trestu a uplatněných důvodů).

¹³⁹ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 7. 1997 sp. zn. 13 To 325/97

Rozhodnutí, že peněžitá záruka připadá státu, neboť obviněný opakoval trestnou činnost, může soud učinit, aniž by vyčkával právní moci nového (dalšího) odsuzujícího rozsudku obviněného. Otázku, zda se obviněný dopustil jednání, jemuž mělo být vazbou a posléze peněžitou zárukou zabráněno, soud vyřeší jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 TrŘ na základě důkazů opatřených do doby jeho rozhodnutí.¹⁴⁰

Storch odmítá tzv. náhradní pojetí peněžitě záruky, jejíž smysl spočívá v určité náhradě trestu pro případ, že obviněný uprchne. Tato teze by mohla platit jen za předpokladu, pokud by se peněžitá záruka dávala vždy jen z majetku obviněného, což se však ve skutečnosti neděje. Z toho vyplývá zřejmý rozdíl mezi peněžitou zárukou jako prostředkem procesního zajištění a tresty majetkového charakteru v oblasti hmotného práva.

Také v případě připadnutí peněžitě záruky státu je soud nebo státní zástupce povinen vždy přezkoumat důvodnost vazby¹⁴¹ (§ 67 TrŘ), popř. učinit potřebná opatření, mezi která může patřit např. návrh státního zástupce na vzetí obviněného do vazby.

I rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu je rozhodnutím o vazbě (§ 74 odst. 1 TrŘ), proti němuž mohou strany podat stížnost, které je přiznán odkladný účinek (§ 74 odst. 2 TrŘ). Stížnost může podat státní zástupce nebo osoba složitele, jež tuto podává proti rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu.

3.4.5 Hodnocení institutu peněžitě záruky jako možného prostředku náhrady vazby

V porovnání s ostatními druhy opatření, které TrŘ umožňuje uplatnit v procesu rozhodování o nahrazení vazby, je institut peněžitě záruky s ohledem na její charakter a hrozbu spočívající ve zjevné majetkové újmě, která v případě nesplnění zákonných podmínek hrozí, opatřením mnohem intenzivnějším, než je tomu u ostatních institutů, jež si kladou za cíl nahradit vazbu obviněného.

Poznatky z praxe nasvědčují tomu, že i v případě nahrazení vazby obviněného peněžitou zárukou jsou pozorovány značné rezervy ve využití tohoto institutu. Je doloženo, že peněžitě záruky je využíváno především ve vztahu k obviněným, kteří již strávili určitou dobu ve vazební věznici.

---

¹⁴⁰ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 5. 2002 sp. zn. 3 To 383/2002

¹⁴¹ Dle III. ÚS 1822/11 nelze ani v případech periodického přezkumu důvodnosti vazby, k němuž dochází z úřední povinnosti bez podnětu ze strany vazebně stíhaného, nadbytečnost osobního slyšení při rozhodování o dalším ponechání obviněného ve vazbě dovést pouhým odkazem na tento typ řízení.

Třebaže lze složit peněžitou kauci i v době následující po zadržení obviněného, tak i zde existují okolnosti, které tuto možnost omezují. Základní limitující faktor pro využití peněžité záruky je zde spatřován v zákonné lhůtě 24 hodin (§ 77 odst. 2 TrŘ), v níž je soudce povinen rozhodnout nejen o přijetí peněžité záruky zadržené osoby, jež nahrazuje jeho umístění ve vazební věznici, ale rovněž musí navrhnout její výši společně se způsobem jejího složení. Takto krátká doba stěžuje i obstarání a složení peněžité záruky, která je zpravidla financována z vlastních nebo rodinných zdrojů obviněného. Pokud se i přesto všechno podaří obhájci v této lhůtě a v souladu s vůlí zadrženého obviněného zabezpečit peněžitou částku určenou soudem, nelze ve zmíněné lhůtě peníze složit, neboť je již po pracovní době peněžního ústavu. V takovém případě již soud o propuštění zadržené osoby na svobodu ve lhůtě 24 hodin již nerozhoduje. Za jiných okolností se mnohdy nedaří obstarat peněžní obnos určený soudem, ani osobu, která by byla takovou částku ochotna za obviněného složit a tudíž ani soud nemůže o propuštění na svobodu rozhodovat. Mnohé případy z praxe dokazují, že se obhajobě daří zajistit potřebnou částku až po uplynutí několika dnů ne-li týdnů.

Vysoký počet obhájců z pohledu své praxe často vyzdvihují názor, dle kterého se možnosti propuštění obviněného z vazby snižují v důsledku jeho vzetí do vazby z koluzních důvodů. Existence těchto důvodů tvoří často sporný a značně diskutovaný bod stran soudního sporu. Vliv těchto tendencí vedených v neprospěch obviněného s cílem zajištění méně komplikovaného průběhu především důkazního řízení by měl uvážit každý orgán, jenž je v dané trestní věci příslušný. *„Např. koluzním důvodem vazby nemůže být jen určitá důkazní nebo procesní situace (počátek vyšetřování, složitost dokazování, rozpory ve výpovědích apod.). Musejí být přítomny konkrétní skutečnosti nasvědčující obavě z koluzních záměrů obviněného zjištěných postupem podle trestního řádu. Rezignace na tento požadavek by znamenala dovozovat koluzní důvod vazby prakticky na počátku každé trestní věci.“*¹⁴²

Nadále je potřeba též přispívat ke zvýšení možnosti kombinace peněžité záruky se zárukou za další chování obviněného, písemným slibem nebo dohledem probačního úředníka, k jejichž využívání dochází v dnešní době jen v omezeném počtu případů. Nejčastěji je peněžité záruka doplňována písemným slibem obviněného. Naopak, nevalné ovace sklízí její doplnění dohledem probačního úředníka. Počty případů propuštění obviněného z vazby s vyslovením dohledu probačního úředníka se v roce

---

¹⁴² VANTUCH, P. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. 2003, č. 9, str. 56

2005 pohybovaly okolo 80 a v roce 2008 mezi 37 a počty případů propuštění obviněného z vazby za současného přijetí záruky dokonce mezi 25 v roce 2005 a 15 v roce 2007. *„Zatímco propuštění z vazby s vyslovením dohledu probačního úředníka bylo ve sledovaném období doménou okresních soudů, o případy propuštění z vazby s přijetím peněžitě záruky se okresní soudy dělily se soudy krajskými (jako soudy prvního stupně) ve vyrovnanějším poměru, a v roce 2008 bylo více obviněných propuštěno tímto způsobem z vazby krajským soudem než soudem okresním.“*¹⁴³

---

¹⁴³ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 49

4. Nahrazení vazby mladistvého zákonnými instituty

Pro účely této rigorózní práce se pojmem mladistvý rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku a nepřekročil osmnáctý rok věku [§ 2 odst. 1 písm. c) ZSVM], tzn., že trestní odpovědnost nastává v den, který následuje po dni čtrnáctých narozenin a mladistvý je osoba ještě v den svých osmnáctých narozenin.

4.1 Právní úprava vazby mladistvých

Přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, znamenalo pro Českou republiku završení významné etapy reformního procesu v oblasti trestní politiky uplatňovaného vůči delikventní mládeži. Významnou součástí tohoto zákona tvoří prvky tzv. restorativní justice, volně přeloženo obnovující spravedlnost, jež na rozdíl od tradičních, trestně represivních přístupů, usilují především o obnovu trestným činem narušených vztahů. Tento způsob reakce na kriminalitu, kdy delikvent přebírá odpovědnost za svůj čin a aktivně se podílí na odčinění způsobené újmy, se v praxi osvědčuje především u pachatelů dospívajících, jelikož působí výchovněji než samotné odsouzení provedené formou trestní sankce a nedochází ke zpřetrhání společenských vazeb, které jsou dle mého názoru v této etapě života jednou z jeho nejdůležitějších součástí. Na první pohled zřejmá odchylnost restorativně pojaté koncepce tvoří sama o sobě dostatečný důvod pro samostatný právní předpis týkající se úpravy trestné činnosti mladistvých než možnost jejího začlenění do obecného trestního kodexu formou jednoho z jeho oddílů.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je zákon speciální, a jestliže není v tomto zákoně stanoveno jinak, postupuje se podle příslušných ustanovení obecných právních předpisů. Těmito obecnými předpisy jsou trestní zákon, trestní řád, občanský soudní řád, zákon o rodině a zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže vychází z velké části z obecné právní úpravy upravené v trestním řádu a tuto úpravu v potřebném směru modifikuje. „*Ustanovení § 291 XX. hlavy trestního řádu odkazuje, pokud jde o řízení ve věcech mladistvých, na zvláštní zákon (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) a zároveň stanoví subsidiární použití trestního řádu vůči tomuto zvláštnímu zákonu, když zdůrazňuje, že pokud zákon o soudnictví ve věcech*

*mládeže nestanoví jinak, postupuje se podle trestního řádu (srov. ust. § 1 odst. 3 ZSVM).*¹⁴⁴

Poskytnutí zvýšené péče mládeži zdůrazňuje dále čl. 32 Listiny. Nejpodrobnější ustanovení o řízení proti mladistvým obsahuje Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.) v článkách 37 až 40. Podrobnou úpravu řízení ve věci mladistvých nalezneme i v Paktu, který ve svém čl. 10 odst. 2 písm. b) přikazuje, že ve vazbě musí být mladiství umístěni odděleně od dospělých a dále, že mladiství mají právo na rozhodnutí ve věci s co největším urychlením. „*Úmluva obsahuje jen dvě zmínky, které se týkají speciálně řízení proti mladistvým. Podle článku 6 odst. 1 věta druhá, tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého, nebo části procesu, když to vyžadují zájmy nezletilých. Podle článku 5 odst. 1 písm. d) nezletilého lze zbavit svobody též pro účely jeho předvedení před příslušný orgán.*“¹⁴⁵

Cílem zákona o soudnictví ve věcech mládeže je dosáhnout pozitivních výsledků v oblasti zamezování delikvence mládeže použitím takových druhů metod, které dospívajícího vedou jednak k tomu, aby přestal páchat trestné, resp. jinak trestné činy a přispěl k odčinění vzniklé újmy, jednak si našel společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji. Je potřeba v tomto typu řízení postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti níž se vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání vyvozena požadovaná odpovědnost.¹⁴⁶

Vazbu lze mladistvému pachateli ukládat pouze za závažné činy a po vyčerpání všech alternativních možností, do jejichž hledání by měli být více zapojeni probační pracovníci. Vazba nesmí být využívána jako krátkodobý trest odnětí svobody. Je nutné zákonem vymezit, kdy a za jakých podmínek lze vazbu uložit, časově omezit dobu jejího trvání a oddělit mladistvé od dospělých pachatelů.¹⁴⁷

4.2 Specifika vazby mladistvého a jeho zadržení

Výjimečnost užití institutu vazby, jež je u dospělých obviněných vázána na splnění zákonem stanovených podmínek uvedených v § 67 TrŘ, se v případě

¹⁴⁴ NOVOTNÝ, F., et al. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, str. 341

¹⁴⁵ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, str. 242

¹⁴⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 740

¹⁴⁷ Srov. ZBORNÍK, F., et al. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a v zahraničí*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, str. 75-76

mladistvých projevuje mnohem výrazněji. Zákonodárce v § 46 ZSVM výslovně označuje vazbu mladistvého za prostředek, ke kterému se lze uchýlit jen v případech, kdy nelze postupovat jinak. Mladiství, jejichž tělesný a duševní vývoj není ještě zdaleka ukončen, jsou zpravidla velmi citliví na sociální změny, které sebou náhlá ztráta osobní svobody v důsledku jejich umístění do vazební věznice přináší. Tato izolace výrazně zvyšuje riziko negativních vedlejších důsledků vazebního stíhání, které mohou zanechat hlubší a trvalejší následky než v případech dospělých obviněných. Jako důkaz mohou rovněž sloužit kriminologické výzkumy a poznatky z aplikační praxe, jejichž výsledky podněcují k užití vazby jen v případech nejzávažnějších, tj. buď vzhledem k nebezpečnosti a stupni narušení osobnosti mladistvého nebo vzhledem k mimořádně závažné povaze spáchaného provinění.¹⁴⁸ Toto ohraničení možnosti vzetí obviněného do vazby je zdůvodněno tím, že vazba jako mimořádný zajišťovací prostředek nemá primárně výchovný účinek. *„Na mladistvého nejvíce zapůsobí náhlá ztráta svobody, což má případný vliv na další formování jeho osobnosti, na celý jeho psychický stav. Mladiství obvinění ve vazbě se vyznačují zvýšenými obrannými reakcemi, projevuje se u nich zpravidla negativismus. Zvláště záporně působí sensorická deprivace a sociální izolace mladistvého. Mladistvý si nemůže vybrat osoby, s nimiž je ve výkonu vazby, a jako neznámý a neuznávaný člen kolektivu je v nevýhodné situaci. I z hlediska biologického se mladistvý dostává do zcela odlišných podmínek, než na které je zvyklý za života na svobodě. Na psychiku mladistvého působí nejvíce zejména prostorové omezení, relativně méně slunečního světla a pohybu na čerstvém vzduchu, změna stravování, odloučení od rodičů, sourozenců a sociálních skupin, v nichž se pohyboval. Kromě toho čím delší je doba, po kterou je mladistvý ve vazbě, tím víc ztrácí na intenzitě pocit viny, který vznikl po spáchání činu. Nezřídka potom mladistvý před soudem vidí věc tak, že se proti němu „slabému“ spolčili „silní“. Nejistota a tíseň nabývá zejména na počátku pobytu ve vazbě výrazných rozměrů. Největší příznaky tohoto druhu se projevují u neurotiků, jejichž nervová labilita se může vystupňovat až k psychickému zhroucení zejména pod vlivem úvah o budoucnosti, společenské blamáži apod.“*¹⁴⁹

---

¹⁴⁸ Dále uvádím, že trestné činy, pro které jsou mladiství přijímáni do vazby, lze rozdělit do tří skupin. První tvoří násilné trestné činy (loupež, úmyslné ublížení na zdraví, vydírání), téměř třetinu všech deliktů představuje krádež a do třetí skupiny se řadí trestné činy, jejichž výskyt je dán jednoduchostí skutkovou a důkazní (maření výkonu úředního rozhodnutí, řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění), tedy i souběhem s jinou trestnou činností.

¹⁴⁹ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 26

Na místo vžitého termínu trest se u mladistvých užívá neutrálního výrazu opatření, jež snáze vystihuje specifickou povahu společenské reakce na provinění spáchané mladistvým. Opatření na rozdíl od trestních sankcí ukládaných dospělým obviněným v sobě nezahrnují určitý prvek újmy a odplaty za spáchání protiprávního činu. Opatření přejímá v trestních věcech mladistvých pochopitelně i složku újmy, ale jejich hlavní význam spočívá především v aktivním působení na chování mladistvých a jejich okolí. Systém opatření je nastaven tak, aby při vhodném vyvážení všech jeho výhod přispěl k řešení konkrétních případů a tam, kde je třeba, vytvářel podmínky pro pozitivní ovlivňování chování mladistvého prakticky po celou dobu řízení. Konečně tedy můžeme souhlasit s názory, jež charakterizují opatření uplatňovaná u mladistvých pachatelů jako prostředky tzv. smíšené povahy zahrnujících v sobě prvky výchovné, léčebně-ochranné i takové, které prostřednictvím kontroly zajišťují ochranu sociálního okolí a dohledu.

Vzetí mladistvého do vazby představuje stejně jako u dospělých jedinců krajní prostředek k zajištění osoby. Mladistvý může být tedy vzat do vazby pouze tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jiným způsobem.¹⁵⁰ Je-li mladistvý zadržen, musí být až na výjimky umístěn odděleně od dospělých (§ 51 ZSVM).¹⁵¹ O zadržení, zatčení nebo vzetí mladistvého do vazby je třeba bez zbytečného odkladu vyrozumět jeho zákonného zástupce, jeho zaměstnavatele, příslušné středisko Probační a mediační služby, orgán sociálně-právní ochrany dětí, popř. i výchovné zařízení, vykonává-li v něm mladistvý uloženou ochranou výchovu (§ 46 odst. 2 ZSVM), a to i v případě, kdy si to mladistvý nepřeje. Povinnost vyrozumět o omezení osobní svobody mladistvého má orgán, jenž provedl zadržení, zatčení nebo rozhodl o vzetí do vazby.

Doba trvání vazby mladistvého je výrazně omezena jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem (§ 47 ZSVM). „*Snaha co nejdříve ukončit nepřirozenou sociální izolaci mladistvého (byť to samozřejmě nesmí poškozovat bezpečnost ostatních), se projevuje ve výrazném zkrácení vazebních lhůt. Smyslem je eliminovat zbytečné průtahy a přimět orgány činné podle ZSVM k rychlému jednání a operativnímu rozhodování.*“¹⁵² V zásadě platí, že vazba mladistvého nemůže trvat déle než dva měsíce, u zvlášť

---

¹⁵⁰ Viz. § 46 odst. 1 ZSVM

¹⁵¹ Srov. ust. § 26 odst. 1 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, dle kterého lze umístit mladistvého do cely společně s dospělými obviněnými pouze ve výjimečných případech, lze-li mít důvodně za to, že takový postup je z hledisek uvedených v § 6 odst. 1 tohoto zákona pro mladistvého vhodnější, tedy z hlediska účelu vazby a zabránění mravnímu či jinému ohrožení obviněných vhodnější.

¹⁵² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 760

závažných provinění šest měsíců.¹⁵³ „Po uplynutí této doby může být vazba výjimečně prodloužena až o další dva měsíce a v řízení o zvlášť závažném provinění až o dalších šest měsíců, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. K takovému prodloužení může dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež. Maximální doba trvání vazby u mladistvého může tedy činit šest měsíců, u zvlášť závažných provinění osmnáct měsíců.“¹⁵⁴

O vzetí mladistvého do vazby rozhoduje vždy soud pro mládež podle obecného ustanovení § 68 odst. 1 TrŘ, a to z důvodu uvedených v § 67 TrŘ. Dle § 2 písm. d) ZSVM je soudem pro mládež zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu. Co se týká prodloužení vazby dle § 47 odst. 2 a 3 ZSVM rozhoduje o tomto v přípravném řízení soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce a v řízení před soudem je touto pravomocí nadán soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat nebo který věc již projednává. Stejně jako v případě dospělých obviněných je následkem nedodržení patnáctidenní lhůty k doručení návrhu na prodloužení vazební lhůty soudu pro mládež propuštění mladistvého na svobodu.

Orgány činné v trestním řízení jsou dle ZSVM povinny zkoumat v každém období trestního stíhání, zda důvody vazby trvají nebo zda se nezměnily.¹⁵⁵ Pomine-li důvod vazby, musí být mladistvý ihned propuštěn na svobodu. Rovněž je těmto orgánům dle § 48 ZSVM uložena povinnost, aby v případě kdy je sledán u mladistvého některý z důvodů vazby, vždy zkoumaly, zda nelze další výkon mladistvého nahradit jiným alternativním opatřením. „Policejní orgán určený k úkonům v trestních věcech mladistvých osob, státní zástupce specializovaný na věci mládeže i soud pro mládež tedy musí vyvíjet aktivní činnost směřující v případech, kdy je to

---

¹⁵³ Dle výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci byla průměrná délka vazby u mladistvých přijatých do vazby v průběhu roku 2007 54 dní a u mladistvých přijatých do vazby v roce 2008 pak 49 dní. Pro srovnání lze uvést, že průměrná délka vazby u obviněných přijatých do vazby v roce 2007 činila 103 dní a u obviněných přijatých do vazby v roce 2008 činila 98 dní. V obou letech tedy byla průměrná délka vazby u mladistvých zhruba poloviční oproti průměrné délce vazby u všech obviněných celkem.

¹⁵⁴ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 29

¹⁵⁵ Srov. ÚS 186/2000-n, dle kterého závěry z rozhodování, zda důvody vazby ještě trvají nebo zda se nezměnily, musejí být zcela jasné, srozumitelné, a proto i přezkoumatelné, a to tím spíše, že tím, o co v takovém případě jde, je ústavně zaručené právo na osobní svobodu zakotvené v čl. 8 Listiny.

*s přihlédnutím k osobě mladistvého možné, k nalezení vhodného opatření nahrazujícího vazbu mladistvého. Přitom postupují v součinnosti s Probační a mediační službou a s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Jakmile bude zajištěno takové náhradní opatření, musí být mladistvý bez zbytečného odkladu propuštěn z vazby.*¹⁵⁶

4.3 Možnosti nahrazení vazby mladistvého

Vazbu mladistvého lze obdobně jako vazbu dospělých a za obdobných podmínek nahradit podle obecné právní úpravy uvedené v trestním řádu.¹⁵⁷ Účelu vazby je u mladistvých možno odklonem od standardní formy soudního řízení dosáhnout zejména:

- a) procesními prostředky nahrazujícími vazbu
  - zárukou zájmového sdružení občanů důvěryhodné osoby schopné příznivě ovlivňovat chování mladistvého [§ 73 odst. 1 písm. a) TrŘ],
  - písemným slibem mladistvého [§ 73 odst. 1 písm. b) TrŘ],
  - dohledem probačního úředníka [§ 73 odst. 1 písm. c) TrŘ]¹⁵⁸, nebo
  - umístěním v péči důvěryhodné osoby (§ 50 ZSVM),
- b) neprocesními prostředky nahrazujícími vazbu, mezi které patří zejména
  - umístěním ve výchovném zařízení, a to s využitím soudního rozhodnutí o uložení ústavní výchovy¹⁵⁹, jež může trvat nejdéle po dobu tří měsíců, ve kterých existuje alespoň reálný předpoklad, že trestní řízení vedené proti mladistvému skončí v této velmi krátké době;

---

¹⁵⁶ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: Komentář*. 6. dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 562

¹⁵⁷ K tomu dále R 5/1975-II. V případě, kdy obviněný (mladistvý) po podání obžaloby na soud požádá o propuštění z vazby na svobodu, musí soud o takové žádosti neodkladně rozhodnout bez ohledu na to, či jsou dané důvody pro předběžné projednání obžaloby nebo ne. Dále srov. R 33/1980, dle kterého v případě žádosti obviněného (mladistvého) o propuštění z vazby na svobodu před uplynutím čtrnácti dní po zamítnutí jeho předcházející žádosti o propuštění na svobodu bez uvedení nových důvodů, soud o žádosti nerozhodne a obviněného (mladistvého) o tom vyrozumí přípisem. Lhůta čtrnácti dní se začíná počítat od pravomocného rozhodnutí o zamítnutí předcházející žádosti obviněného (mladistvého) o propuštění na svobodu.

¹⁵⁸ Tato opatření mohou nahradit vazbu mladistvého jen z důvodu vazby dle § 67 písm. a) a c) TrŘ, nejsou tedy připuštěna v případě tzv. vazby koluzní dle § 67 písm. b) TrŘ.

¹⁵⁹ Srov. § 46 odst. 2 zákona č. Sb., zákon o rodině. Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní. Pominou-li po nařízení ústavní výchovy její důvody nebo lze-li dítěti zajistit náhradní rodinnou péči, soud ústavní výchovu zruší.

- použitím včasné pomoci probačního úředníka¹⁶⁰, které není dohledem probačního úředníka, ale představuje zvláště u mladistvých velmi vhodnou alternativu vazby spočívající v kombinaci možnosti nahrazení vazby zejména ve smyslu § 73 TrŘ s pomocí probačního úředníka, jež mladistvému napomáhá překonat kritická období svého života.

Jednotlivá procesní i neprocesní opatření nahrazující vazbu je možno uplatnit jednotlivě nebo ve vzájemné kombinaci, tedy vedle sebe. „V praxi by mělo být vedle procesních prostředků nahrazujících vazbu více využíváno zejména možnosti tzv. včasné pomoci probačního úředníka, která vedle dohledu probačního úředníka představuje zvláště u mladistvých velmi vhodnou alternativu vazby.“¹⁶¹

Nahrazení vazby mladistvého formou záruky, písemného slibu a peněžité záruky vychází z úpravy obsažené v trestním řádu, které bylo dle mého názoru v minulých kapitolách věnováno dostatek prostoru. Z tohoto důvodu bych se nyní ráda zaměřila na opatření nahrazující vazbu, jež nad rámec již uvedeného upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže, tedy nahrazení vazby dohledem probačního úředníka mající určité odlišnosti od úpravy v trestním řádu a svěření mladistvého v péči důvěryhodné osoby, jež je v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže prezentováno jako alternativa náhrady vazby přiznaná výhradně jen mladistvému obviněnému. Konečně je nutné zdůraznit skutečnost, že na rozdíl od ostatních čtyř alternativních opatření upravených trestním řádem, lze umístěním mladistvého v péči důvěryhodné osoby nahradit i vazbu koluzní.

4.3.1 Dohled probačního úředníka

Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka představuje výchovné opatření, které se vyznačuje velmi intenzivním zásahem do životních poměrů mladistvého, jehož podstatou je konstruktivní metoda převýchovy a dalšího pozitivního ovlivňování chování mladistvého provinilce. Právní úpravu tohoto opatření nalezneme v § 16 ZSVM a v návaznosti na něj v § 80 ZSVM, jež upravují právní rámec pro jednání

---

¹⁶⁰ Jde o kombinaci ve smyslu ustanovení § 73 a § 73a TrŘ a § 50 ZSVM s činností probačního úředníka, jehož úkolem je poskytnout odbornou pomoc a snahu změnit životních postoje a chování mladistvého pachatele s cílem vytvoření si vlastního náhledu nad spáchaným proviněním, uvědomění si vlastní odpovědnosti za tento čin a přijetí důsledků pro něj z toho plynoucí.

¹⁶¹ ŠÁMAL, P. *K rozhodování o vazbě a k tvzení vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue. 2004, 2, str. 34

s mladistvými provinilci zcela odlišně od právních norem dopadajících na dospělé pachatele trestných činů. Vychází totiž ze skutečnosti, že mladiství jsou dosud nevyzrálí jedinci, s nimiž je potřeba zacházet jinak než s dospělými. Tato zákonná ustanovení jsou speciální úpravou ve vztahu k obecné úpravě dohledu v trestním zákoně a v trestním řádu. V trestních věcech týkajících se mladistvých se tedy tato obecná právní úprava neuplatní.

Dohled probačního úředníka mladistvého se na rozdíl od dohledu u dospělého obviněného vyznačuje určitými odlišnostmi. *“Probační dohled nad mladistvým je specifickou formou probační činnosti. Smyslem probačního dohledu je pozitivní odborné vedení mladistvého spojené s potřebnou pomocí a jeho motivací k vedení života v souladu s obecně závaznými normami, zaměřené na zajištění toho, aby v budoucnu vedl řádný život, konsolidoval své osobní poměry a odstranil příčiny své trestné činnosti, dále podniknutí kroků ke znovuzачlenění mladistvého do společnosti a k vytvoření předpokladů pro jeho další pozitivní sociální vývoj, dalším smyslem je sledování a kontrola chování mladistvého a ochrana společnosti před případnou újmou z jeho strany a snížení rizika recidivy trestné činnosti. Z uvedeného je zřejmé, že probační dohled vykonávaný nad mladistvým nelze redukovat na prosté dozírání na něj z hlediska dodržování stanovených podmínek. Oproti tomu u dospělých se často probační úředníci vykonávající dohled nad nimi na tento aspekt kontrolní povahy soustřeďují.”*¹⁶² Sotolář dále uvádí, že více než dohlížejícím úředníkem musí být probační úředník profesionálem odhalujícím skutečné sociální pozadí provinění mladistvého a vyvíjejícím aktivity směřující k předcházení jeho opakování a k překonání negativních prvků v chování mladistvého. Probační práci s mladistvým je třeba organizovat tak, aby dovolila co nejvíce individualizovat přístup k němu a zároveň pojmout jeho situaci komplexně v celé šíři přesahující problém vymezený právní kvalifikací stíhaného činu. Současně by měla umožnit pružně reagovat na měnící se situace a využít potenciálu spolupráce s určitou komunitou, schopnou ovlivnit postoje mladistvého nebo mu určitým způsobem pomoci.

Dohled vykonávaný probačním úředníkem plní dvě funkce. V první řadě umožňuje velice intenzivně a po určitou dobu kontrolovat chování mladistvého, byť mírnější formou, než je tomu ve vazbě. Aby kontrola umožnila vyvolat pozitivní změnu v postojích mladistvého a vytvořit tak dostatečné předpoklady pro jeho další rozvoj, je

---

¹⁶² SOTOLÁŘ, A. *K povaze probačního dohledu nad mladistvými provinilci*. Trestněprávní revue. 2005, 11, str. 304.

potřeba, aby byla doplněna též pomocí a odborným vedením. „Právě pomoc mladistvému při řešení jeho aktuální životní situace a jeho odborné vedení k životu bez konfliktu s právními normami je druhou a svým způsobem dominantní funkcí dohledu probačního úředníka. Klíčový význam této funkce dohledu je dán tím, že po objasnění příčin trestné činnosti a problémů mladistvého v jeho osobním životě směřuje k odstranění rizika recidivy zákonem zakázaného chování v budoucnu a k stabilizaci poměrů mladistvého. Právě v uplatnění pomoci a odborného vedení je totiž obsažen potenciál změn v postojích mladistvého a změn v jeho životních poměrech.“¹⁶³

Součástí výkonu probačního dohledu sloužícího k naplnění jím sledovaných cílů jsou povinnosti a omezení mladistvého uvedené v § 16 odst. 3 ZSVM. Podle tohoto ustanovení je povinností mladistvého spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu stanoví na základě programu výkonu dohledu, dostavovat se k němu v určených lhůtách, informovat jej o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených výchovných opatření, povinností nebo omezení a o jiných důležitých okolnostech, které mu stanoví, a nebránit probačnímu úředníkovi vstupu do obydlí, v němž se zdržuje.

Samotná forma realizace probačního dohledu je v každém jednotlivém případě specifikována v programu jeho výkonu, zpracovaném buď již před rozhodnutím soudu, nebo státního zástupce jako podklad k němu, anebo bezprostředně poté, co takové rozhodnutí nabude právní moci.¹⁶⁴ Pokud to okolnosti případu dovolují, je vhodné takový program připravit za účasti mladistvého. Předpokladem jeho zpracování však není dohoda o jeho obsahu mezi probačním úředníkem a mladistvým, tudíž jej probační úředník zpracuje i v případě, kdy se na jeho obsahu s mladistvým neshodnou. Program výkonu dohledu představuje tedy konkrétní shrnutí kroků, které je třeba učinit, aby mladistvý vedl řádný život, uvědomil si celou šíři důsledků svého činu a odčinil je buď úplně, nebo alespoň z části, našel dlouhodobou perspektivu svého užitečného společenského uplatnění, zbavil se návyků, které ho vedly k páčání protiprávní činnosti, stabilizoval své rodinné poměry a vztahy s osobami ze svého blízkého sociálního okolí.¹⁶⁵

---

¹⁶³ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 2. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 217

¹⁶⁴ Dále srov. ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*, *Trestněprávní revue*, 2011, č. 5, str. 143, kdy u mladistvých obviněných bylo propuštění z vazby s vyslovením dohledu probačního úředníka zcela ojedinělou záležitostí, a k propuštění mladistvého z vazby za současného přijetí peněžitě záruky v letech 2004 až 2008 podle evidovaných údajů vůbec nedošlo.

¹⁶⁵ SOTOLÁŘ, A. *K povaze probačního dohledu nad mladistvými provinilci*. *Trestněprávní revue*. 2005, 11, s. 305.

Důležitým předpokladem výkonu probačního dohledu je také stanovení lhůt, ve kterých se mladistvý má dostavovat k probačnímu úředníkovi. Stanovení těchto lhůt svěřuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže tomu probačnímu úředníkovi, který nad mladistvým vykonává dohled. Zpravidla budou tyto lhůty na počátku výkonu probačního dohledu kratší a postupně se budou prodlužovat. Je na místě, aby probační úředník zohlednil též intenzitu svých návštěv mladistvého v místě jeho bydliště a ve škole. K návštěvám takového druhu by mělo docházet v daleko kratší době, než k dostavování se mladistvého k probačnímu úředníkovi.

4.3.2 Umístění mladistvého v péči důvěryhodné osoby

Kromě standardních forem náhrady vazby se u mladistvých pachatelů nabízí ještě jedna další možnost, jež představuje umístění v péči důvěryhodné osoby (§ 50 ZSVM). „*Tento nový institut vychází z osvědčených zahraničních zkušeností, že mnohdy stačí k tomu, aby bylo dosaženo účelu vazby, razantně změnit nevhodné výchovné prostředí mladistvého jeho svěřením odpovědné dospělé osobě, požívající náležitou autoritu.*“¹⁶⁶

Vzhledem k povaze a vymezení náhrady vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby, jak je uvedeno v § 50 ZSVM, přichází u tohoto opatření v úvahu i nahrazení vazby koluzní podle § 67 písm. b) TrŘ, u kterého je náhrada vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby, slibem mladistvého nebo dohledem probačního úředníka podle § 73 TrŘ, anebo peněžitou zárukou podle § 73a TrŘ nemožná. „*Možnost náhrady i koluzní vazby vyplývá z povahy institutu náhrady vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby, který je založen na povaze péče o mladistvého, jenž je z hlediska Úmluvy o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.) stále dítětem, které je v období dospívání a na které je proto možno náležitě působit ve směru jeho dalšího zejména mravního a sociálního vývoje.*“¹⁶⁷ V souvislosti s touto neomezenou možností aplikace tohoto opatření co se týče typu vazby, lze dovodit, že její lze použít nejen u vazby v průběhu přípravného řízení a řízení před soudem, ale i u vyhošťovací vazby (§ 350c TrŘ) a také u vazby mladistvého, jehož cizí stát vydal na základě mezinárodního zatýkacího rozkazu (§ 387 odst. 2 TrŘ), nebo jehož jiný členský

¹⁶⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 758

¹⁶⁷ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 2. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 545

stát Evropské unie předal do České republiky na základě evropského zatýkacího rozkazu (§ 404 TrŘ).

Nahrazení vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby je třeba odlišovat od nahrazení vazby zárukou důvěryhodné osoby schopné příznivě ovlivňovat mladistvého, kdy nejde o péči, tedy o soustavnou starost o mladistvého, ale pouze o jednorázové poskytnutí takové záruky ze strany důvěryhodné osoby bez aktivního zapojení mladistvého do takového opatření. *„Důvěryhodnou osobou se zde rozumí osoba, která vzhledem ke své osobnosti a svým osobním a rodinným poměrům je schopná pečovat o mladistvého, u kterého je dáno důvodné podezření, že se dopustil provinění, a proto to jednak musí být osoba z jeho širší rodiny nebo blízkého sociálního okolí mladistvého (tzv. komunity) a jednak musí u mladistvého požívat přirozené a sociální autority.“*¹⁶⁸ Péče důvěryhodné osoby, do jejíž péče je mladistvý svěřován, by měla zajistit, aby se mladistvý nejen dostavoval na předvolání orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, ale aby se ani nadále nedopouštěl trestné činnosti a v případě koluzních důvodů vazby by ani nemařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, zejména nepůsobil na svědky nebo spoluobviněné [srov. § 67 písm. b) TrŘ]. Nutno zdůraznit, že svěřením mladistvého do péče důvěryhodné osoby není myšleno odnětí mladistvého z jeho rodiny a jeho přemístění do výchovné péče jiné osoby, tedy svěřením do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče dle § 45 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině.

Důvěryhodná osoba, kterou může být např. vychovatel v internátu pro učně, vedoucí zaměstnanec nadřízený obviněnému, rodiče nebo jiný příbuzný mladistvého apod., musí být schopná příznivě ovlivňovat chování mladistvého, což je dle § 50 odst. 1 ZSVM předem náležitě ověřeno. *„Podmínky nahrazení vazby zárukou za další chování obviněného podle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ nebudou zpravidla splněny u nabídky rodičů mladistvého, kteří měli s jeho výchovou značné problémy, jež vyústily mimo jiné i ve spáchání trestné činnosti.“*¹⁶⁹

Toto posouzení a následně i rozhodnutí o umístění mladistvého do péče důvěryhodné osoby je plně v kompetenci orgánu rozhodujícího o vazbě, který v tomto případě nahrazení vazby reprezentuje soud pro mládež¹⁷⁰ a státní zástupce, jemuž je

---

¹⁶⁸ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 2. Praha: C.H.Beck, 2007, str. 546

¹⁶⁹ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 9. 1994 sp. zn. 5 To 441/1994

¹⁷⁰ K tomu srov. Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2005 sp. zn. II ÚS 321/2004. Pokud soud pro mládež v řízení o vzetí do vazby neumožní mladistvé, resp. obhajobě mladistvé vyjádřit se

přiznána pravomoc rozhodovat o náhradě vazby při propuštění mladistvého na svobodu jak to vyplývá z ustanovení § 73b odst. 3 TrŘ. Při tomto rozhodování se posuzuje povaha trestné činnosti, pro kterou je mladistvý stíhán, osoba mladistvého i konkrétní obsah umístění mladistvého v péči důvěryhodné osoby, jakož i možnost dosažení účelu vazby.

Podle § 50 odst. 1 ZSVM může být mladistvý, u něhož jsou dány důvody vazby, místo vzetí do vazby svěřen do péče důvěryhodné osoby, jestliže

- a) taková osoba je ochotná a schopná ujmout se péče o něho a dohledu nad ním, písemně se zaváže, že bude o mladistvého pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k orgánu činnému podle tohoto zákona a splní i další podmínky, které určí soud,
- b) mladistvý souhlasí s tím, že bude svěřen do její péče, a písemně se zaváže, že se bude chovat podle dohodnutých podmínek a splní i další podmínky stanovené soudem pro mládež.

Dalšími podmínkami se zde rozumí především povinnosti a omezení, která jsou mladistvému ukládána z hlediska splnění účelu náhrady vazby. Stejně jako v případech předchozích forem náhrady vazby, i zde je nutné, aby tyto povinnosti a omezení byla, ačkoliv to zákon nezdůrazňuje, přiměřená a směřující k tomu, aby mladistvý vedl řádný život. Omezení mají opětovně formu zákazů určitého konání, např. zákaz hrát hazardní hry, zákaz návštěv nočních podniků aj. Povinnosti zde mají také formu příkazů k pozitivnímu konání, např. povinnost předem oznámit změnu bydliště nebo pobytu, povinnost se v určitých lhůtách dostavit k policejnímu orgánu, státnímu zástupci nebo soudu pro mládež atd.

Splnění podmínky spočívající ve vyslovení souhlasu mladistvého je nezbytným předpokladem k vytvoření potřebného vztahu mezi mladistvým a důvěryhodnou osobou o něj pečující a z toho vyplývající vztah vzájemné spolupráce, který tvoří podstatu naplnění cíle při umístění mladistvého v péči důvěryhodné osoby. Bez dobrovolné součinnosti mladistvého s důvěryhodnou osobou nelze očekávat kladné výsledky

---

k navrhovanému omezení osobní svobody a případně navrhnout opatření vazbu nahrazující, dopouští se porušení nejen čl. 5 odst. 1 Úmluvy a čl. 8 odst. 2 Listiny, ale i norem jednoduchého práva, resp. trestního řádu. Fakt, že nedošlo k seznámení obviněné s návrhem na vzetí do vazby, nelze zhojit „úředním záznamem“ dopsaným až po vyhlášení usnesení o vzetí do vazby, že obviněné bylo před zahájením výslechu sděleno, že bude také rozhodováno o jejím vzetí do vazby.

použití tohoto institutu náhrady vazby. Písemný závazek mladistvého má obdobný smysl jako závazek důvěryhodné osoby.

Dohodnutými podmínkami jsou zde myšleny podmínky dohodnuté v rámci péče důvěryhodné osoby směřující k tomu, aby se mladistvý již nedopustil dalšího provinění, popř. aby nemařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, a zejména závazek, že se bude na předvolání dostavovat k orgánu činnému podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

V případě, že důvěryhodná osoba nebo mladistvý neplní své písemně převzaté závazky dle § 50 odst. 2 ZSVM, rozhodne orgán rozhodující o vazbě na návrh mladistvého, důvěryhodné osoby, v jejíž péči se mladistvý nalézá, nebo i bez návrhu, že

- a) tuto osobu i mladistvého zproští závazků, které přijali dle odstavce 1 § 50 ZSVM a
- b) současně určí jinou důvěryhodnou osobu za podmínek podle odstavce 1 § 50 ZSVM nebo přijme jiné opatření nahrazující vazbu, anebo není-li toto možné, rozhodne o vazbě nebo vydá příkaz k zatčení mladistvého.

Určení nové důvěryhodné osoby má v podstatě charakter nového rozhodnutí o náhradě vazby umístěním mladistvého do péče takové osoby, a proto se na něj vztahuje vše, co bylo doposud o důvěryhodné osobě uvedeno.

Právní úprava vazby mladistvých prošla od dob své účinnosti mnohými změnami, jež představují reakce na konkrétní události ve společnosti. Co však zůstalo nedotčeno a odvažují se říct, že tomu tak bude i nadále, je skutečnost, že na vazbu mladistvého je v oblasti zajišťovacích prostředků kladen mimořádným význam, jako na prostředek, který lze zásadně uplatňovat pouze tehdy, kdy navzdory veškerému úsilí nelze vazbu nahradit jinak, anebo když v konkrétním případě se zdá jiné opatření nahrazující vazbu za nedostačující. *„V této souvislosti je však třeba konstatovat, že trend snižování počtu vazebně stíhaných obviněných v ČR byl u mladistvých ještě umocněn přijetím zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). K 31. 12. 2009 tak v českých věznicích vykonávalo vazbu pouze 45 mladistvých, oproti 277 mladistvým, kteří vazbu vykonávali na konci roku 1999.“*¹⁷¹

---

¹⁷¹ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 12

5. Srovnání se zahraniční právní úpravou

5.1 Spolková republika Německo

Vývoj německého systému trestního řízení byl podobně jako v jiných zemích západní Evropy ovlivněn především francouzským trestním řádem, jehož účinnost je spojena s rokem 1808. Dnešní podoba trestního práva je ve Spolkové republice Německo dána platným trestním řádem z roku 1877 založeném na respektování principu legality a oficiality. *„Zásada legality však připouští řadu výjimek, především tehdy, jestliže v případě lehčích, resp. středně závažných trestných činů (tzv. bagatelní činy), není-li dán na podání obžaloby veřejný zájem a lze tedy použít diskrečního oprávnění.“*¹⁷²

5.1.1 Vymezení institutu vazby

Úprava vazebního řízení je obsažena v německém trestním řádu Strafprozeßordnung z 1. února 1877 (dále jen „StPO“), konkrétně v § 112 a n., jako opatření působící zřetelný zásah do osobní svobody lidského jedince.¹⁷³ Stejně jako naše právní úprava, je vyšetřovací vazba pokládána za nejpřísnější procesní donucovací opatření vůči obviněnému, kterým je zabezpečována účast osoby na úkonech trestního řízení.¹⁷⁴

*„Státní zastupitelství může v zájmu zajištění vyšetřování nařídit donucovací opatření nebo navrhnout jejich nařízení soudu. Mezi taková opatření patří zajištění důkazu, prohlídka, odnětí věci, opatření pro účely identifikace a nejzávažnější z nich vazba. Vzít obviněného do vazby může soudce pouze tehdy, existuje-li důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin (tj. je velmi pravděpodobné, že bude potrestán), není-li zbavení osobní svobody nepřiměřené závažnosti činu a v úvahu přicházejícímu trestu, a jsou-li dány důvody vazby, jako je útěk obviněného, nebezpečí jeho útěku či nebezpečí maření důkazů (112 StPO).“*¹⁷⁵

Obviněný tedy může být vzat do vyšetřovací vazby pouze za předpokladu, že je důvodně podezřelý ze spáchání trestného činu a existuje-li důvod vazby. Vazba ve

¹⁷² RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 659

¹⁷³ Čl. 2 odst. 2 věta druhá, Ústavy SRN (Grundgesetz)

¹⁷⁴ IVOR, Jaroslav. *Zaistenie osôb v trestnom konaní*. Bratislava: IURA EDITION, 1997, str. 67

¹⁷⁵ JEHLÉ, Jörg-Martih. *Trestní justice v Německu: Fakta a čísla* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 30 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/326.pdf>

Spolkové republice Německo je rovněž považována za institut fakultativní.¹⁷⁶ Ustanovení § 112 StPO vykládá výkon vazby jako prostředek ultima ratio a s ohledem na důraz na svobodu dosud neodsouzeného obviněného se snaží trvání jejího výkonu redukovat.

Mezi formální náležitosti vazby v německém trestním procesu patří existence písemného zatýkacího rozkazu, jehož obsah je zakotven v § 114 StPO a dále požadavek na jeho vydání příslušným soudcem. Materiálním předpokladem nařízení vazby je naléhavé podezření ze spáchání činu a existující důvod vazby. Naléhavé podezření ze spáchání trestného činu je spatřováno vždy, kdy dle aktuálního stavu vyšetřování existuje vysoká pravděpodobnost, že je obviněný pachatelem nebo účastníkem trestného jednání. Co se týká důvodů vazby¹⁷⁷, jedná se konkrétně o argumenty spočívající v:

- útěku nebo nebezpečí útěku obviněného (vazba úteková);
- nebezpečí zastírání, pokud chování obviněného naznačuje, že
  - zničí, pozmění, odstraní, skryje nebo zfalšuje důkazní prostředky nebo
  - bude působit nečistým způsobem na obviněné, svědky nebo znalce nebo
  - bude jiné k takovému jednání nabádata pokud hrozí, že zjištění pravdy bude ztíženo (vazba koluzní);
- nebezpečí opakování trestného činu¹⁷⁸ (vazba předstižná).

Oproti české právní úpravě rozlišuje německý trestní proces ještě další důvod vazby, a to „vazbu pro účely hlavního líčení“, tzv. „vazbu týdenní“¹⁷⁹. Jde o institut, který byl vytvořen pro použití v rámci zrychleného řízení a pro jeho užití je nutné, aby:

- 1) osoba byla přistižena při páchaní trestného činu nebo v bezprostřední blízkosti místa činu, nebo je pronásledována bezprostředně po činu;

¹⁷⁶ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 660

¹⁷⁷ Viz. § 112 odst. 2 StPO

¹⁷⁸ Viz. § 112a StPO. Podle tohoto ustanovení je důvod vazby dán také tehdy, pokud je obviněný důvodně podezřelý ze spáchání zde uvedeného trestného činu (např. sexuální zneužívání) nebo z opakování či pokračování dle trestního zákona závažného na právech omezujícího trestného činu zde uvedeného (např. ublížení na zdraví), a konkrétní skutečnosti zakládají obavu, že se obviněný před vydáním odsuzujícího rozsudku dopustí závažného trestného činu stejného druhu nebo bude v trestném činu pokračovat, a to pokud je vazba nutná k odvrácení takového hrozícího nebezpečí a v druhém z uvedených případů pak pokud lze očekávat uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody více než jeden rok. Uvedený důvod vazby se však neuplatní, pokud jsou dány důvody vazby útekové či koluzní dle § 112 StPO.

¹⁷⁹ Viz. § 127 StPO

- 2) je třeba mít obavy, že se zadržený nezúčastní hlavního líčení. Zde stačí domněnka, že se obviněný k hlavnímu líčení nedostaví, zatímco pro rozhodnutí o vyšetřovací vazbě z důvodu nebezpečí útěku musí z okolností konkrétního případu vyplývat nebezpečí, že se obviněný bude hlavnímu líčení vyhýbat.
- 3) konání hlavního líčení lze očekávat nejpozději do jednoho týdne od zadržení pachatele.

„Institut vazby pro účely hlavního líčení byl vytvořen zejména za tím účelem, aby byli rychle odsouzeni tzv. cestující pachatelé při velkých akcích, jako Hooligans, při fotbalových utkáních nebo při demonstracích, koncertech a dále k okamžitému odsouzení hranice překračujících pachatelů na hraničních přechodech (tzv. hraničním soudcem) a v neposlední řadě k rychlému zpracování masových deliktů. Tento způsob řízení se uplatňuje zejména u osob, které nemají stálé bydliště, neboť právě u nich se dá předpokládat nedostavení se k hlavnímu líčení.“¹⁸⁰

Pro úplnost uvádím, že německý trestní řád dále upravuje i tzv. donucovací vazbu, která může být aplikována proti svědkovi s cílem vynutit si jím bezdůvodně odmítanou svědeckou výpověď. Dle ustanovení § 70 odst. 2 StPO může být vazba nařízená i pro účely vynucení si svědectví, avšak ne na dobu delší než samotné trestní řízení či dobu delší než 6 měsíců.¹⁸¹

5.1.2 Odložení výkonu zatýkacího rozkazu

Německý trestní řád nehovoří o prostředcích, jimiž je možné vazbu nahradit, nýbrž užívá pojem odložení výkonu zatýkacího rozkazu, jež je možné uložit pouze v případě, kdy uložená opatření dostatečně zajistí snížení důvodů vazby. Možnost odložit výkon příkazu k zatčení v případě nebezpečí útěků obviněného je opodstatněná za předpokladu, že užitá opatření dostatečně zajistí dosažení účelu vyšetřovací vazby, jde o zajištění tzv. vazební ochrany. Rozhodnutím o vazební ochraně zůstává trestní příkaz v platnosti navzdory skutečnosti, že obviněný nebyl vzat do vazby.¹⁸² Výčet opatření, jimiž je možné zrušit výkon vazby, není uzavřený.

---

¹⁸⁰ SVATOŠ, R. *Zrychlené řízení a vazba pro účely hlavního řízení ve Spolkové republice Německo*, Trestněprávní revue, 11/2005, str. 287

¹⁸¹ IVOR, J. *Zaistenie osôb v trestnom konaní*. Bratislava: IURA EDITION, 1997, str. 68

¹⁸² Srov. ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, str. 39

Vazební důvody útěku¹⁸³ lze dle ustanovení § 116 odst. 1 StPO nahradit opatřeními, mezi které patří:

1. povinnost hlásit se v určitou stanovenou dobu zpravidla u policejního úřadu nebo u státního zástupce;
2. uvedení bydliště nebo místa pobytu nebo určité oblasti, kterou nesmí obviněný bez souhlasu soudce nebo vyšetřujícího orgánu opustit. Kontrola tohoto opatření bývá často velmi komplikovaná, a proto užití tohoto opatření bývá často doplněno o další nařízení, např. o povinnost odevzdání občanského průkazu.
3. opuštění bydliště pouze v doprovodu určené osoby. Toto opatření je velmi často užíváno v případě mladistvých obviněných, jelikož jako osoby určené k dohledu nad mladistvým jsou zpravidla ustanoveni rodiče nebo jiné osoby oprávněné k výchově, kteří v tomto případě disponují potřebnou autoritou, a lze tak snáze dosáhnout účelu opatření. U dospělých se tohoto opatření užívá velmi zřídka, a to v souvislosti s ambulantními vazebními pomocnými projekty, během nichž je obviněný umístěn v zařízení zahrnující péči sociálních pracovníků.
4. složení peněžité záruky, která může mít vedle složení formou hotovosti nebo peněžité záruky třetí osoby, rovněž podobu cenných papírů, bankovní záruky nebo zástavy. Výši a druh kauce určí s odkazem na ustanovení § 116a odst. 2 soud dle svého uvážení.¹⁸⁴

„Za další alternativu vazby lze považovat aplikaci elektronického monitoringu. Zatím je však tento prostředek využíván pouze v rámci pilotního programu ve Spolkové zemi Hesensko. Dle právních expertů však použití elektronického monitoringu jako náhrady za vazbu naráží na některé problémy. Poukazováno je především na skutečnost, že jde v porovnání s ostatními alternativami vazby o přílišný zásah do práv a svobod obviněného. V projektu zavádějícím mj. elektronický monitoring ve Spolkové zemi Bádensko-Württembergsko s ním již jako s alternativou není počítáno.“¹⁸⁵

Nahrazení vazby v případech vazebního důvodu nebezpečí zastírání umožňuje ustanovení § 116 odst. 2 StPO. Tato opatření spočívají v zákazu kontaktu obviněného se spoluobviněnými, svědky a znalci. V podstatě lze pod pojmem „nebezpečí zastírání“ rozumět důvod naší vazby koluzní. Soudce může v těchto případech

---

¹⁸³ § 116 odst. 1 StPO

¹⁸⁴ § 116a odst. 2 StPO

¹⁸⁵ ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, str. 39

pozastavit výkon vazebního rozkazu obviněného za předpokladu, že nehrozí důvodná obava neoprávněné manipulace s důkazy a současně lze tímto méně přísným opatřením dostatečně naplnit důvody pro umístění obviněného ve vazební věznici. Tento druh náhrady vazby není možné uplatnit v případě, chová-li se obviněný tak, že znemožňuje nebo ztěžuje vyšetřování a zajišťování důkazů důležitých pro trestní řízení. Zákaz, který je podstatou tohoto opatření, se vztahuje rovněž na písemný styk nebo styk pomocí prostředníků, např. úředníka, a dále i na další osoby, které by mohly být potencionálními obviněnými, svědky nebo znalci ovlivnění.¹⁸⁶

Možnost nahradit vazbu všemi výše uvedenými prostředky umožňuje v případě vazebního důvodu spočívajícího v obavě z opakování trestné činnosti obviněného ustanovení § 116 odst. 3. StPO.¹⁸⁷ K tomuto však dochází zřídka.

S ohledem na § 116 odst. 1 až 3 StPO soudce nařídí výkon zatýkacího rozkazu v případě kdy:

1. obviněný hrubě porušuje povinnosti a omezení mu uložené;
2. obviněný podniká kroky k útěku, není přítomen u řádného předvolání bez dostatečné omluvy, nebo jedná takovým způsobem, který dokazuje, že nedostal důvěry v něj vložené;
3. vyvstaly nové skutečnosti, které vyžadují zatčení obviněného.

Při srovnání naší právní úpravy trestního řízení s úpravou zakotvenou ve Spolkové republice Německo je nutné zdůraznit skutečnost, že v německém trestním procesu týkajícího se nahrazení vazby, resp. odložení výkonu zatýkacího rozkazu, je možné tyto aplikovat i v případě vazby koluzní dle § 116 odst. 2 StPO. Zásahy do osobní svobody občana v Německu vedle trestního řádu upravují i policejní zákony jednotlivých spolkových zemí. Zbavení osobní svobody občana formou policejního zajištění je navzdory odlišným úpravám jednotlivých krajín vázáno na důvody:

1. kdy se jiným způsobem nedá zabránit bezprostředně hrozícímu narušení veřejného pořádku nebo pokud není možné jiným způsobem odstranit narušení, k němuž došlo;

---

¹⁸⁶ Srov. GATZEWEILER, N., MÜNCHALFFEN, G. *Das Recht der Untersuchungshaft*, München: C. H. Beck, 2002, str. 295

¹⁸⁷ Srov. § 112a StPO

2. je-li to nutné k ochraně osoby před nebezpečím ohrožení zdraví nebo života zejména pokud se tato osoba nachází v bezradné situaci nebo chce spáchat sebevraždu;
3. není-li možné jiným způsobem zjistit totožnost osoby; anebo
4. je to nevyhnutelné při uplatnění přechodného vykázání z určitého místa nebo zákazu vstupu na konkrétní místo.¹⁸⁸

Zhroucení Německé demokratické republiky, opětovné sjednocení Německa a otevření hranic se zeměmi východní Evropy vedlo k prudkému nárůstu migrujících osob a ke zvýšení statistik trestní justice. Navzdory těmto okolnostem bylo však v minulých letech (v přepočtu na počet obyvatel) v Německu zhruba čtyřikrát méně obviněných ve vazbě než u nás. Tato skutečnost vede i přes naši stále klesající tendenci počtu obviněných ve vazbě k zamyšlení.¹⁸⁹

5.2 Slovenská republika

Trestní právo Slovenské republiky prošlo v lednu roku 2006 výraznou změnou spočívající v nabytí účinnosti nových trestních kodexů, které zrušily a nahradily dosavadní trestní kodexy z roku 1961 ve znění jejich pozdějších předpisů. Konkrétně vstoupil v účinnost nový trestní zákon č. 300/2005 Z.z. ze dne 20. 5. 2005 a nový trestní řád č. 301/2005 Z.z. ze dne 24. 5. 2005. Přijetím těchto zákonných úprav se významným způsobem završil proces rekonstrukce základních trestněprávních předpisů, a to i proto, že původně platné kodexy, tj. trestní zákon č. 140/1961 Sb., a trestní řád č. 141/1961 Sb., neprošly ve Slovenské republice tak početnými a zásadními novelizacemi, jako tomu bylo v České republice, kde novely často přinášely zásadní reformní kroky, zavádějící např. nové alternativní sankce, speciální trestní právo pro mládež aj.¹⁹⁰ Tento postup si však současně vyžádal i vypracování dalších všeobecně závazných právních předpisů souvisejících z věcného hlediska s uvedenými trestními kodexy, mezi které patří základní předpisy upravující oblast vězeňství, především výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Je zřejmé, že ačkoli „nedávná“ publikace slovenských trestních kodexů přinesla novou formu domácího trestního práva, novelizace těchto nových ustanovení na sebe nenechaly dlouho čekat. Slovenský trestní řád obsahuje formální

¹⁸⁸ IVOR, J. *Zaistenie osôb v trestnom konaní*. Bratislava: IURA EDITION, 1997, str. 68

¹⁸⁹ JEHLE, Jörg-Martih. *Trestní justice v Německu: Fakta a čísla* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 83 [cit. 2012-08-08]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/326.pdf>

¹⁹⁰ *Slovenský trestní řád*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 200, str. 3

vazební právo zahrnující procesní práva orgánů činných v trestním řízení, obviněného, případně dalších osob a dále materiální vazební právo, jež obsahově vymezuje podmínky pro vzetí obviněného do vazby. Co se týká konkrétního výkonu vazby, toto je upraveno v zákoně č. 221/2006 Z.z.

Snahou zákonné úpravy trestního řízení na Slovensku je především zrychlení a zefektivnění trestního procesu. Dosáhnutí tohoto cíle je mimo jiné uskutečňováno i tím, že činnost orgánů v trestním řízení, tedy prokurátora a policie je důsledně oddělena od činnosti soudů. Pro úplnost uvádím, že pojem prokurátor naší praxí již nahrazený pojmem státní zástupce, představuje ve slovenské úpravě pozůstatek historického vlivu tehdejšího Sovětského svazu. Soudům je dle nové úpravy přiznáno nové postavení, nezávislé na jiných státních orgánech. V přípravném řízení je zvláštní postavení svěřeno tzv. soudci pro přípravné řízení, kterému je přiznána pravomoc rozhodovat o přípustnosti zásahů do základních práv a svobod před započítáním trestního stíhání a v přípravném řízení.

V návaznosti na dosavadní úpravy slovenského trestního řízení lze jednoznačně říci, že tyto změny byly posunem k lepšímu a zákonná úprava Slovenské republiky se tak stala otevřenější právu Evropské unie. Skutečnost, že původní slovenský trestní řád vycházel z právní úpravy používané v České republice, by mohla být v dalším vývoji pro nás inspirací a důvodem pro rychlejší přijetí změn, jež si společenské změny žádají.

5.2.1 Vymezení institutu vazby

Pojem vazby je v návaznosti na čl. 17 odst. 5 Ústavy Slovenské republiky¹⁹¹, dle kterého je možné vzít osobu do vazby jen z důvodu stanovených zákonem a na základě rozhodnutí soudu, upraven v zákoně č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TrP“). Moderní přístup slovenského zákonodárství považuje vazbu za opodstatněnou pouze v případech, kdy se z hlediska dosažení účelu trestního řízení jeví jako opatření nevyhnutelné. I zde jde tedy o prostředek fakultativní, tedy ne vždy za existence vazebních důvodů musí být osoba vazebně omezena. Stejně jako v České republice, je i na Slovensku součástí právního řádu Úmluva, jejíž ustanovení jsou závazná a mají přednost před zákony. Dle čl. 5 odst. 4 Úmluvy má obviněný právo žádat o propuštění z vazby, je-li zbavení jeho svobody nezákonné.

---

¹⁹¹ Zákon č. 460/1992 Zb.

„Vazba je procesní úkon, kterým se osoba obviněného zajišťuje pro účely trestního řízení.“¹⁹² Dle zásad slovenského trestního řízení, jež jsou obdobné jako v České republice, je nutno o vazbě vždy rozhodovat na základě skutečností, které se váží ke konkrétnímu případu, a to s odkazem na zásadu přiměřenosti a zdrženlivosti zakotvenou v § 2 odst. 2 TrP. Respektování zásady přiměřenosti spočívá v takovém postupu orgánů činných v trestním řízení a soudu, který co nejméně zasahuje do základních lidských práv a svobod občanů, a je výrazem humanizace trestního řízení a úcty k lidským právům a svobodám.¹⁹³ Stejně jako v české právní úpravě představuje vazba na Slovensku zajišťovací procesní úkon, kterým je třeba zajistit přítomnost osoby během trestního stíhání. Dle ustanovení § 71 TrP je možné vzít do vazby pouze osobu, proti které bylo vzneseno obvinění, tedy bylo-li již proti ní zahájeno trestní stíhání, spáchaný skutek vykazuje znaky trestného činu a je podezření, že tento skutek byl spáchán osobou obviněnou. Vedle těchto zákonných důvodů musí stejně jako v České republice existovat důvodná obava, že

- a) obviněný uteče, nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání či trestu, zejména nelze-li ihned zjistit jeho totožnost, nemá stálé bydliště či mu hrozí vysoký trest¹⁹⁴ (vazba útečková);
- b) obviněný bude působit na svědky, znalce, spoluobviněné, anebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (vazba koluzní); nebo
- c) obviněný bude pokračovat v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o který se pokusil, anebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil (vazba předstižná).¹⁹⁵

Zákonným důvodem pro omezení obviněného na svobodě nemůže být dle nálezu Ústavního soudu Slovenské republiky pouze fakt, že byla proti obviněnému vznesena obžaloba, ale vždy je třeba, aby soud před rozhodnutím o prodloužení vazby zkoumal skutečnosti relevantní pro daný případ a na základě těchto aktuálních okolností o vazbě rozhodnul.¹⁹⁶

¹⁹² HUSÁR, E. *Trestné právo procesné*, druhé přepracované vydání, Bratislava: IURA EDITION, 2001, str. 92

¹⁹³ MINÁRIK, Š. *Trestný poriadok : Stručný komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, str. 231

¹⁹⁴ Viz. dále Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR č. j. Ntv 97/92 ze dne 25. 5. 1992, dle kterého odůvodnit vazbu pouze z důvodu hrozby vysokého trestu není možné a je třeba, aby v takovémto případě existovala některá další skutečnost týkající se osoby obviněné nebo okolnosti případu, která by v souvislosti s předpokládaným trestem odůvodňovala obavu z útěku.

¹⁹⁵ Viz. § 71 odst. 1 písm. a), b) a c) TrP

¹⁹⁶ Srov. Nález Ústavního soudu Slovenské republiky sp. zn. II ÚS 252/07 ze dne 21. 2. 2008

O vazbě rozhoduje v přípravném řízení soudce pro přípravné řízení na návrh prokurátora a v řízení před soudem předseda senátu vyjma rozhodnutí o propuštění z vazby, o kterém rozhoduje prokurátor. Rozhodnutí o vazbě, jehož vydání musí vždy předcházet výslech obviněného, má formu usnesení, proti kterému je v návaznosti na ustanovení § 83 TrP přípustná stížnost. O této rozhoduje nadřízený soud ve lhůtě pěti dnů od doručení, které je nutno provést nejpozději následující den po jejím podání. Nejen v tomto případě je tedy naplněn požadavek na trvání skutečností spojených s vazbou na co nejkratší možnou dobu. Tento předpoklad je rovněž obsažen v postupu týkající se rozhodnutí o vazbě, o níž musí být rozhodnuto do 48 hodin od zadržení. V návaznosti na rozhodnutí o vzetí do vazby je soudce pro přípravné řízení či předseda senátu povinen dle § 74 odst. 1 TrP oznámit tuto skutečnost rodinným příslušníkům, obhájci, osobě, kterou obviněný označí za předpokladu, že nebude zmařen účel vazby aj.

5.2.2 Prostředky nahrazující vazbu v trestním řízení

Ve smyslu použití prostředků náhrady vazby jde o proces hledání nových prostředků, které jsou schopny dostatečně efektivně umístit ve vazbě obojí a zároveň umožnit individuální přístup v každé trestní věci vůči každému obviněnému.¹⁹⁷ Slovenský trestní řád upravuje alternativní opatření nahrazující vazbu v druhém dílu IV. hlavy, konkrétně lze vazbu nahradit v návaznosti na ustanovení § 80 a 81 TrP, za předpokladu existence důvodu vazby dle § 71 odst. 1 písm. a) nebo c) TrP, tedy pokud půjde o vazbu útěkovou nebo předstižnou, anebo o oba tyto důvody současně. Slovenská právní úprava tedy zakazuje užití institutů náhrady vazby v případech, kdy jsou dány důvody pro vazbu koluzní. Je však nutné zdůraznit, že takovéto omezení je v rozporu s Úmluvou, konkrétně s jejím čl. 5 odst. 3 větou druhou.¹⁹⁸ Dle rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci S. B. C. proti Spojenému království by rozhodnutí o vazbě nemělo být zákonem nikterak omezováno a orgány, jež mají pravomoc o vazbě rozhodovat, by měly být schopny o její náhradě rozhodnout v každém případě samostatně, vždy s ohledem na konkrétní okolnosti případu a osobu obviněného.¹⁹⁹ Nutno však poznamenat, že Ústavní soud Slovenské republiky ve své rozhodovací činnosti připustil možnost nahrazení vazby zárukou i ve vztahu k důvodům vazby koluzní v případě podmíněného řízení, a to s poukázáním na ustanovení čl. 5 odst.

¹⁹⁷ IVOR, J. *Trestné právo procesné*, Prvé vydanie, Bratislava: IURA EDITION, 2006, str. 331

¹⁹⁸ ČENTÉŠ, J. *Väzba jako nejzávažnější zásah do základných práv a slobôd*, Trestněprávní revue, 2008, číslo 5, str. 137

¹⁹⁹ Srov. Rozsudek sp. zn. 39360/98 ze dne 19. 6. 2001

3 věty druhé Úmluvy a čl. 17 odst. 1, 2 a 5 zákona č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky ve znění pozdějších předpisů.²⁰⁰

Obdobně jako český právní řád nabízí ten slovenský ve svém ustanovení § 80 čtyři opatření, jimiž lze vazbu obviněného nahradit, a to konkrétně záruku zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního a mediačního úředníka, nebo peněžitou záruku. „*Trestní řád připouští použití těchto možností soudem a v přípravném řízení soudcem pro přípravné řízení i v případě zvlášť závažného zločinu, pokud to odůvodňují výjimečné okolnosti případu.*“²⁰¹ Těmito výjimečnými okolnostmi jsou především osobní a rodinné poměry pachatele nesouvisející se spáchaným trestným činem a jsou aktuální v době rozhodnutí. U osoby pachatele se věnuje pozornost především jeho předcházejícímu životu (věk, recidiva, postoj ke spáchanému činu apod.). Důležitou okolností při posuzování označeného znaku může být to, že se pachatel dopustil obzvlášť závažného trestného činu v afektu úzkosti a strachu vyvolaném dlouhodobou partnerskou disharmonií a chronickou konfliktní situací, která podstatně snížila jeho schopnost ovládat své jednání.²⁰²

- **Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby**

Zájmovým sdružením může, dle ustanovení § 4 odst. 2 TrP být občanské sdružení, odborové organizace, kolektiv pracovníků a státem uznané církve a náboženské společnosti. Politickým stranám a hnutím není stejně, jako v České republice statut zájmového sdružení přiznán.

Co se týká důvěryhodné osoby, tak touto může být například nadřízený obviněného, vychovatel, pedagog, kněz, rodič nebo jiný příbuzný, jehož pozitivní vliv na chování obviněného, je soudem dopředu náležitě ověřeno. Důvěryhodnost osoby posuzuje soud a v přípravném řízení je tato role přiznána prokurátorovi. Rozhodnutí o povolení záruky má formu rozhodnutí, jež uvádí, že v konkrétním případě je takováto možnost přípustná.

V případě záruky zájmového sdružení je především na obviněném či jeho obhájci, aby se obrátili na sdružení, jež by mohlo předmětnou záruku převzít a mělo

---

²⁰⁰ Nález Ústavního soudu Slovenské republiky sp. zn. I. ÚS 100/2004 a sp. zn. I. ÚS 239/2004. Obdobný názor zastal i Nejvyšší soud Slovenské republiky v rozhodnutích sp. zn. 1 Toš/25/2005 a sp. zn. 1 Toš 60/2004. Z těchto stanovisek lze dovodit rozhodovací činnost soudů Slovenské republiky ve vztahu k nahrazení koluzní vazby.

²⁰¹ MINÁRIK, Š. *Trestný poriadok : Stručný komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, str. 271

²⁰² ČENTĚŠ, J. *Vážba jako nejzávažnější zásah do základních práv a slobôd*, *Trestněprávní revue*, 2008, číslo 5, str. 137

možnost se dostatečným způsobem seznámit s podstatou obvinění a důvody vazby. Na základě takto získaných informací nejen že se sdružení rozhodne, zda záruku za obviněného přijme, ale zároveň si vytvoří schéma, kterým se bude obviněný následně řídit, a které je nutné s odkazem na ustanovení § 5 TrP předložit orgánu rozhodujícímu o vazbě. Povinnost předložení návrhu na převzetí záruky obviněného, ve kterém musí být uvedeny konkrétní způsoby působení na obviněného, musí splnit i důvěryhodná osoba.

Ten kdo nabízí záruku, je odpovědný za to, že se obviněný dostaví na vyzvání k soudu prokurátorovi či policistovi a že obviněný vždy předem oznámí vzdání se z místa pobytu. Podstatou záruky je zabránit v pokračování či dokonání trestné činnosti a snížení možnosti útěku či skrývání obviněného. Shledá-li soud nebo soudce pro přípravné řízení záruku za dostatečnou, rozhodne o jejím přijetí a dle ustanovení § 80 odst. 2 TrP je ten, kdo záruku nabízí, seznámen s tím, co je obviněnému kladeno za vinu a s důvody jeho vazby. V případě je-li záruka přijata, má orgán rozhodující o vazbě možnost uložit obviněnému některé další povinnosti nebo omezení, které však musí být přiměřené k povaze trestného činu a jeho osobě.

Neplní-li obviněný uložené povinnosti nebo porušuje stanovená omezení nebo zájmové sdružení občanů či důvěryhodná osoba ze závažných důvodů odstoupí od záruky, může být obviněný, s odkazem na ustanovení § 71 TrP vzat do vazby. *„Oproti předchozí úpravě trestního řízení upravuje dnes platná úprava možnost důvěryhodné osoby případně zájmového sdružení občanů, kteří nabídli převzetí záruky, odůvodněně od ní odstoupit. V takovémto případě soudce pro přípravné řízení bude oprávněn na návrh prokurátora rozhodnout o vzetí obviněného do vazby, případně nahradit dodání obviněného na další výkon vazby, pokud byl propuštěný na svobodu. V novém trestním řízení není blíže upravená důvodnost odstoupení od záruky. Posouzení těchto skutečností bude věcí soudců pro přípravné řízení v závislosti na konkrétních okolnostech případu. Záměrem zákonodárců bylo postihnout případy, kdy důvod pro odstoupení od záruky bude na straně obviněného.“*²⁰³

- **Písemný slib obviněného**

Z hlediska okolností, jež je ve srovnání s ostatními prostředky, jimiž je možné vazbu nahradit, nutno zajistit, zaujímá písemný slib obviněného co do přípravy nejméně

---

²⁰³ ČENTĚŠ, J. *Vězba jako nejzávažnější zásah do základných práv a slobód*, Trestněprávní revue, 2008, číslo 5, str. 137

náročný způsob náhrady vazby. V případě slibu obviněného zákon předpokládá výlučně písemný slib, v němž se obviněný zaváže, že bude vést řádný život spočívající mimo jiné ve vyhnutí se páčání trestné činnosti a splnění povinností a omezení mu soudem uložených. Rovněž jako v české právní úpravě je možné sepsat slib mimo ruční vyhotovení strojem nebo prostřednictvím počítače, avšak za předpokladu, že bude vždy obviněným vlastnoručně podepsán. Ani zde není vyloučeno, že slib za obviněného sepiše jiná osoba, např. jeho obhájce, s podmínkou však, že obviněný slib vlastnoručně podepíše.²⁰⁴ Soud nebo soudce pro přípravné řízení posoudí, zda je předložený slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu dostatečný a slib přijme či nepřijme. Toto rozhodnutí je svou povahou rozhodnutím o vazbě a má formu usnesení. Nedodrží-li obviněný slib nebo nesplní povinnosti či poruší omezení, přičemž důvody vazby dle § 71 TrP stále trvají, může být vzat do vazby. S ohledem na dosavadní praxi nelze slib obviněného kategorizovat jako prostředek, jež úspěšně nahrazuje vazbu obviněného, a to s odkazem na skutečnost, že účel, jehož má být slibem dosaženo, je zřídka kdy naplněn. Rovněž skutečnost spočívající v častém nepřijetí slibu z důvodu nedostatečné důvěryhodnosti osoby obviněného nepřidává tomuto institutu nahrazující vazbu mnoho kladných výsledků.

- **Peněžitá záruka**

Peněžitou záruku může za obviněného, avšak s jeho souhlasem²⁰⁵, nabídnout prakticky kdokoliv²⁰⁶ za předpokladu, že bude seznámen s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž jsou shledávány důvody pro vazbu. Rovněž musí být osoba poskytující peněžitou záruku za obviněného poučena o možnosti propadnutí peněžité kauce státu, a to za předpokladu, že obviněný uteče, bude se skrývat, ovlivňovat svědky a pokračovat v trestné činnosti.

O tomto opatření nahrazující vazbu obviněného rozhoduje soud a v přípravném řízení soudce pro přípravné řízení, kdy jsou tito povinni přihlížet k povaze spáchaného trestného činu a současně k osobě obviněného a jeho majetkovým poměrům případně

---

²⁰⁴ Viz. V 11/1985

²⁰⁵ Dle R 5/1993 nelze souhlas dospělého obviněného se složením peněžité záruky jinou osobou nahradit stanoviskem jeho obhájce, pokud z něho nevyplývá, že jej obviněný k takovému vyjádření nebo souhlasu výslovně předem nezplnomocnil.

²⁰⁶ Srov. Nález Ústavního soudu sp. zn. ÚS 240/06, dle kterého má soud v případě podání žádosti o nahrazení vazby peněžitou zárukou osobou, která je zbavená osobní svobody, vždy povinnost vypořádat se s touto žádostí. V opačném případě dochází k porušení práv na osobní svobodu dle čl. 7 odst. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenské republiky, příp. čl. 5 odst. 3 Úmluvy.

k majetkovým poměrům osoby, která záruku nabízí. Toto rozhodnutí²⁰⁷ má povahu usnesení a je proti němu přípustná stížnost.

Rozhodování o nahrazení vazby složením peněžitě záruky, má stejně jako v české úpravě dvě fáze. Ta první spočívá v rozhodnutí o přípustnosti kauce s ohledem na osobu a majetkové poměry obviněného nebo toho, kdo za něj složení kauce nabízí, přičemž je posuzována povaha spáchaného činu, výše způsobené škody a způsob složení peněžitě záruky. Je nutné zdůraznit, že proti usnesení o výši peněžitě záruky a způsobu jejího složení není přípustná stížnost. Jakmile dojde ke složení předmětné částky předepsaným způsobem, přichází druhá fáze představující vydání usnesení, kterým je vysloveno přijetí peněžitě záruky a propuštění, resp. ponechání obviněného na svobodě. Proti tomuto rozhodnutí přípustná stížnost je, avšak bez odkladného účinku. V usnesení o přijetí peněžitě záruky může soud obviněnému rovněž uložit určité povinnosti či omezení, které však musí být přiměřené, např. zákaz vycestování do zahraničí, povinnost odevzdat řidičský průkaz, zákaz úmyslně se přiblížit k jiné osobě na vzdálenost menší jako pár metrů apod.²⁰⁸

Odlišností slovenské od naší právní úpravy, jež výslovně stanovuje minimální hranici peněžitě záruky, je úprava zakotvující neomezenou hranici výše peněžitě záruky. Stanovení výše peněžitě záruky s ohledem na okolnosti případu ve vztahu ke konkrétní trestní věci a ke konkrétnímu obviněnému je tedy pouze úkolem soudu. Dle mého názoru představuje stanovení alespoň minimální výše takovéto kauce určité vodítko k nastolení spravedlivého procesu při vyčíslování výše peněžitě záruky. Zákon do určité míry naznačuje způsob, na jehož základě by peněžitá záruka měla být stanovena²⁰⁹, a to s důrazem na skutečnost, že stanovená kauce by měla zabránit obviněnému v útěku nebo skrývání se²¹⁰, jehož cílem by bylo vyhnout se trestnímu stíhání. Dalším rozdílem oproti naší zákonné úpravě je možnost složení peněžitě částky v cizí měně, což s ohledem na členství v Evropské unii považuji za přínosné.

Dojde-li k propuštění obviněného z vazby na svobodu z důvodů nahrazení vazby přijetím peněžitě záruky podle § 81 odst. 1 TrP, neztrácí původní rozhodnutí o vazbě na

---

²⁰⁷ Srov. R 64/1993, kdy v případech, ve kterých je žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu spojená s nabídkou peněžitě záruky, je třeba spolu s rozhodováním o přijetí nebo nepřijetí peněžitě záruky rozhodnout i o žádosti propuštění z vazby na svobodu, pokud je přijetí peněžitě záruky přípustné.

²⁰⁸ LIBANT, S. *Trestné právo procesné a hmotné*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2005, str. 116

²⁰⁹ Viz. R 55/1991

²¹⁰ Srov. 1ToŮ 83/2005, kdy výše peněžitě záruky, jež by dostatečným způsobem odstranila důvodnou obavu z útěku obviněného, ovlivňování svědků atd., je taková, která by v případě ztráty znamenala citelnou újmu.

platnosti.²¹¹ Rovněž dopustí-li se obviněný jednání uvedeného v § 81 odst. 3 TrP a záruka případně státu, neznamená toto pro obviněného zbavení se odpovědnosti za stíhaný trestný čin. V návaznosti na tuto skutečnost orgán rozhodující o vazbě posoudí existenci důvodů vazby dle § 71 TrP, a pokud tyto stále trvají, je oprávněn zajistit dodání obviněného k dalšímu výkonu vazby.

Peněžitá záruka může být zrušena na návrh prokurátora nebo obviněného či osoby, jež ji za obviněného složila a dále i bez návrhu v případě, kdy pominuly důvody, pro něž byla přijata. V případech, kdy byl obviněnému pravomocně uložen trest odnětí svobody, peněžitý trest nebo trest obecně prospěšných prací, může soud ponechat kauci v platnosti do doby splnění těchto povinností. Dostojí-li obviněný všem svým povinnostem a omezením a odpadnou-li důvody vazby, je jemu či osobě, jež kauci poskytla, složená záruka vrácena. Rovněž je obviněnému umožněno požádat o použití záruky na úhradu peněžitého trestu či nákladů spojených s trestním řízením.

- **Dohled probačního a mediačního úředníka**

Institut dohledu probačního a mediačního úředníka představuje v porovnání se zbývajícími prostředky náhrady vazby institut nejmladší, přičemž do slovenského právního řádu byl přijat zákonem č. 550/2003 Zb. Výkon probační a mediační služby je definován v zákoně č. 550/2003 Z.z. O probačních a mediačních úřednících.

„V případě dohledu probačního a mediačního úředníka²¹² musí být splněna podmínka, že příslušný orgán (soud nebo v přípravném řízení soudce pro přípravné řízení) vzhledem k osobě obviněného a na povahu projednávaného případu dospěje k závěru, že účel vazby lze dosáhnout dohledem probačního a mediačního úředníka nad obviněným a následně ho uložit.“²¹³ Návrh pro nahrazení vazby tímto institutem může podat jak obviněný, tak jeho zástupce.²¹⁴ I v případě dohledu je nutné, aby obviněný splnil jeho podmínky a další soudem uložené povinnosti a omezení, mezi které lze jmenovat povinnost pravidelně navštěvovat probačního a mediačního úředníka, zákaz vzdalovat se z místa pobytu bez předchozího oznámení, zákaz styku s určitými osobami či zákaz návštěv určitých míst²¹⁵.

---

²¹¹ Viz. V 65/1993

²¹² Viz. § 80 odst. 1 písm. c) TrP

²¹³ MINÁRIK, Š. *Trestný poriadok : Stručný komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, str. 271

²¹⁴ Dle Nálezů Ústavního soudu SR sp. zn. IV ÚS 215/2010 ze dne 20. 10. 2010 postačí žádost o nahrazení vazby dohledem učinit ústně do protokolu.

²¹⁵ IVOR, J. *Trestné právo procesné*, Prvé vydanie, Bratislava: IURA EDITION, 2006, str. 332

Úkolem probace a mediace v oblasti náhrady vazby je především organizování a výkon dohledu nad obviněným, kterému je napomáháno vést řádný život a vyhovět stanoveným podmínkám dohledu. Činnost probačního a mediačního úředníka zpravidla zahrnuje vedle pravidelné kontroly obviněného rovněž získávání informací o jeho životě a jeho sociálních a finančních podmínkách. Probační a mediační služba v rámci své činnosti často spolupracuje i s dalšími organizacemi, mezi které lze například zařadit školy a zdravotnická zařízení. Na základě takto získaných informací je soudu zaslána zpráva, jež tvoří podklad pro další rozhodování. Je-li zjištěno, že stanovený dohled neplní dostatečným způsobem svou funkci, pro niž byl uložen, a nadále přetrvávají důvody pro vazbu, je orgán rozhodující o vazbě oprávněn rozhodnout o uvalení vazby.

6. Alternativy náhrady vazby z pohledu nové podoby trestního práva procesního

S ohledem na skutečnost, že od účinnosti trestního řádu z roku 1961 prošla samotná společnost řadou změn, které sebou postupně přinášely požadavky na změnu trestního řádu, zformovalo Ministerstvo spravedlnosti nový věcný záměr trestního řádu, který v pozměněné podobě mimo jiné přináší i změny do oblasti náhrady vazby. Tento věcný záměr byl Vládě České republiky předložen již v roce 2008 a zatím zůstává nezodpovězeno, v jaké konečné podobě bude tento zákon přijat. Požadavkem na změnu, kterou trestní řád již po dlouhou dobu postrádá, je i skutečnost, že mimo novelu trestního řádu č. 265/2001 Sb., kterou je možno vzhledem k jejímu rozsahu a konkrétní obsahové náplni možno označit jako rekodifikaci, prošel trestní řád pouze takovými změnami, které byly následkem nutných požadavků praxe, které často postrádaly konkrétní koncepční zadání a hlubší teoretický základ. Šlo tedy především o snahu rychle reagovat na nastalé změny ve společnosti a dohánět to, co bylo předtím zanedbáno. Nová kodifikace trestního práva procesního, jež navazuje na nový trestní zákoník i na návrhy jeho doprovodných novel, vychází z posouzení účinnosti dosavadních předpisů v trestně-procesní oblasti, přihlíží k vývoji právní teorie a praxe jiných rozvinutých evropských zemí a dostává svých závazků, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodních smluv a dalších dokumentů, k nimž se zavázala. S ohledem na náročnost prací spojených s přípravou kodexů trestního práva hmotného i procesního nebylo možné, aby oba návrhy byly přijaty současně.²¹⁶

6.1 Předběžná opatření

„Návrh věcného záměru předpokládá na základě zahraničních zkušeností nově upravit předběžná opatření již v průběhu trestního řízení, je-li naléhavá potřeba chránit zejména poškozeného (oběť trestného činu) a jemu blízké osoby nebo potřeba chránit společnost. Tato potřeba se objevuje zejména v souvislosti s tzv. domácím násilím nebo pronásledováním („stalking“ – slídivé a značně obtěžující pronásledování oběti). V poslední době v České republice narůstá i specifická forma trestné činnosti vázané na sportovní utkání nebo zábavní centra, kdy jde o návštěvu sportovních stadionů nebo

---

²¹⁶ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), str. 4 [online]. [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

*restauračních a jiných zařízení, v nichž došlo k opakované nebo závažné trestné činnosti.*²¹⁷

Aktuální právní úprava umožňuje stanovit obviněnému s odkazem na náhradu vazby písemným slibem či dohledem probačního úředníka omezení uvedená ve výroku rozhodnutí o náhradě vazby, mladistvému jsou ukládána výchovná opatření pouze s jeho souhlasem. Jelikož tyto instituty nelze u výše zmiňovaného trestného činu domácího násilí či pronásledování účinně aplikovat, předkládá nový záměr trestního řádu nabídku předběžných opatření mající podobný účel jako předběžná opatření v občanském soudním řízení, která mají za cíl dočasně upravit vztahy obviněného s obětí nebo jiným poškozeným s cílem zabránit obviněnému v pokračování v trestné činnosti či odstranění jejího původu nebo předpokladu. Mezi předběžná opatření věcný záměr řadí především zákaz styku s poškozeným, jeho vyhledávání, zákaz návštěv konkrétně vymezených míst, akcí, zařízení nebo jiných prostředích, příkaz zdržovat se v místě svého pobytu či příkaz nezdržovat se na určité místo aj.

Pravomoc uložit předběžné opatření bude v rukou soudu, v přípravném řízení státního zástupce a zcela nově o tomto bude oprávněn rozhodovat policejní orgán, avšak pouze za předpokladu předchozího souhlasu státního zástupce. Uložení konkrétního předběžného opatření bude podmíněno přihlédnutím k povaze a závažnosti trestné činnosti a osobě obviněné i poškozené. Změní-li se následně po uložení předběžného opatření zásadním způsobem okolnosti, které byly rozhodné pro jeho uložení, je příslušný orgán oprávněn změnit jednotlivá opatření, případně přidat ke stávajícím ta, která ještě obviněnému dána nebyla.

Cílem předběžného opatření je nejen ochrana poškozeného, ale i obviněného, který by si svými dalšími trestními aktivitami přivodil více újmy než užítku.

6.2 Elektronické sledování

Nová úprava trestního řádu předpokládá nový druh opatření nahrazující vazbu mající podobu elektronického sledování obviněného, čímž je myšleno monitorování osoby obviněné prostřednictvím elektronického náramku, který je tato osoba povinna mít připevněn na těle. Tento druh opatření by měl navazovat na dnes již zavedenou úpravu trestu domácího vězení²¹⁸ mající povahu alternativního trestu, která spočívá

²¹⁷ *Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád)*, str. 41 [online]. [cit. 2012-09-15]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

²¹⁸ Viz. § 60 a 61 TrZ

v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění.²¹⁹

Představa nahrazení vazby elektronickým hlídacím systémem²²⁰ vychází z myšlenky omezení pohybu obviněného pouze na jeho bydliště, popř. pracoviště a v případě obviněného mladistvého na prostory školského či výchovného ústavu. Důležitým předpokladem tohoto opatření by měla zůstat skutečnost, že osoba, která je elektronicky hlídána, s tímto postupem souhlasí a dává písemný slib zdržovat se na určité adrese, přičemž vyslovením tohoto slibu je zabráněno porušit nedotknutelnost jejího obydlí²²¹. Odborná veřejnost však poukazuje na to, že souhlas nebo alespoň určitý druh vyjádření by měly dát i osoby, které s obviněným sdílejí domácnost, neboť elektronickým sledováním bude evidentně narušeno jejich právo na nedotknutelnost obydlí.²²²

Ve srovnání s trestem domácího vězení by se v tomto případě opatření nahrazující vazbu sice snížil pohyb obviněného na minimum, nedošlo by však k tak rapidnímu omezení osobní svobody jedince, které sebou přináší jeho umístění ve vazební věznici. Nejeфекtivněji by se elektronický hlídací systém uplatnil při náhradě vazby z důvodu obavy před útekem či skrýváním [§ 67 písm. a) TrŘ]. U koluzní vazby [§ 67 písm. b) TrŘ] by možnost nahrazení tímto způsobem byla logicky nepřijatelná, ale v případě vazby předstižné [§ 67 písm. c) TrŘ] by bylo možné zpětně vyhodnocovat pohyb obviněného a srovnat jej s případným místem jiného trestného činu. Je obecně známo, že zavedení tohoto opatření sebou nese značné ekonomické výdaje, které by s ohledem na blízkou budoucnost a současný stav ekonomiky státu představovalo vysokou finanční zátěž. Jistým řešením této situace by bylo spolupodílení se obviněného na financování zabezpečovacího zařízení ve formě peněžitého příspěvku. S

---

²¹⁹ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 33

²²⁰ V některých zemích slouží tento prostředek i při nahrazení vazby, a to buď jako samostatné opatření nahrazující vazbu, nebo jako kontrolní prvek v případě nahrazení vazby některým alternativním opatřením, které daný právní řád připouští. V souladu s tím lze v Evropě vysledovat tři hlavní skupiny programů elektronického sledování: tzv. front door programy (opatření nahrazující vazbu), tzv. back door programy (programy před a po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody) a ostatní programy (např. využití elektronického sledování v oblasti přistěhovalecké politiky v Anglii). Dále srov. ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 34

²²¹ Srov. čl. 12 Ústavy

²²² Srov. ŠČERBA, F. *Právní úprava nových alternativních trestů*, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 86

nabytím právní moci odsuzujícího rozsudku by výloha za toto zařízení připadla státu, v případě zprošťujícího rozhodnutí by byla navrácena zpět tomu, kdo ji poskytnul. Podíváme-li se však na toto z druhého pohledu, dá se říci, že elektronické sledování zajisté disponuje nižší nákladností oproti jiným sankcím spojených s odnětím svobody. „*Další výhodou využití elektronického sledování by měla být možnost poměrně efektivně a přitom šetrně ovlivňovat chování odsouzeného. Elektronická kontrola dává šanci vštípit pachatelům určité návyky a naučit je pravidelnému dennímu režimu nikoliv v nápravném zařízení, ale v jejich vlastním prostředí. Lze se setkat s teorií, že pachatel nacházející se tímto způsobem pod kontrolou společnosti v domácím prostředí, je silně motivován k dodržování denního režimu a k proměně v řádného občana.*“²²³ Výše uvedené pouze potvrzuje, že nová podoba trestního zákoníku, resp. zavedení moderních druhů trestných činů, by mělo být současně reflektováno i do ustanovení nové podoby trestního řádu.

„Lze důvodně předpokládat, že dokud nebude elektronický monitoring reálně k dispozici, soudy budou ve velice omezené míře ochotny ukládat trest domácího vězení, jelikož výkon by byl zajišťován pouze namátkovou kontrolou ze strany probačních úředníků²²⁴, i když nepochybně se najdou soudci, kteří budou chtít v jistém smyslu experimentovat a mediálně propagovaný trest domácího vězení v několika málo případech uložit.“²²⁵ „Důvody dosavadní velmi nízké míry ukládání trestu domácího vězení²²⁶ by neměly být hledány primárně v právní úpravě tohoto trestu, tím však v žádném případě není řečeno, že tato úprava je kvalitní a bezproblémová. Nicméně jednoznačně největším a zcela zásadním problémem souvisejícím s tímto trestem je přetrvávající nemožnost využívat při jeho kontrole tzv. elektronického monitoringu. Dosavadní způsob kontroly domácího vězení zajišťovaný prostřednictvím namátkových kontrol prováděných probačními úředníky je nutné považovat za neefektivní a z dlouhodobého hlediska neudržitelný, a to i přes zcela nepopiratelnou a mimořádnou snahu Probační a mediační služby zajistit plnění tohoto úkolu.“²²⁷

²²³ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 35

²²⁴ Dále uvádím, že podrobnosti o kontrole výkonu trestu domácího vězení stanoví vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb.

²²⁵ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, Leges, Praha 2011, str. 329

²²⁶ Dle údajů zveřejněných na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti byl k 7. 6. 2011 trest domácího vězení uložen ve 239 případech. S tím koresponduje i údaj uvedený na internetových stránkách Probační a mediační služby, podle kterého bylo za necelé dva roky uloženo domácí vězení ve 309 případech.

²²⁷ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb.*, Trestněprávní revue, 2012, č. 1, str. 2

Dle sdělení Probační a mediační služby ČR zahájila tato ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR od 1. července tohoto roku experiment s názvem Elektronický monitoring, jež si klade za cíl zkušebně ověřit v malém rozsahu provoz elektronického monitoringu odsouzených a získané zkušenosti využít pro přípravu jeho širšího zavedení. Testovací provoz aktuálně probíhá ve všech osmi soudních krajích a je plánován na dobu 4 měsíců do konce listopadu 2012, přičemž celkové vyhodnocení experimentu proběhne v prosinci letošního roku. V rámci tohoto pokusu je pronajato celkem 25 monitorovacích zařízení, kterými disponují odsouzení mající uložený trest domácího vězení, nebo ti, kterým bylo v rámci podmíněného propuštění uloženo opatření shodné s trestem domácím vězením, a kteří dobrovolně souhlasili s účastí na tomto pokusu.²²⁸

6.3 Navrhované změny současné právní úpravy prostředků náhrady vazby

Co se týká oblasti opatření nahrazující vazbu, počítá věcný záměr trestního řádu se zpřesněním úpravy, a to především v tom směru, že odděluje případy, kdy po přijetí opatření nahrazujících vazbu rozhoduje o ponechání obviněného na svobodě (v přípravném řízení i v řízení před soudem) soudce nebo soud, a případy, kdy se z vazby po jejich přijetí obviněný propouští na svobodu, přičemž v přípravném řízení o tom rozhoduje státní zástupce a v řízení před soudem soud. V souladu s úpravou týkající se rozhodování o žádostech o propuštění z vazby na svobodu se dále přiznává státnímu zástupci ve stádiu přípravného řízení, je-li již obviněný ve vazbě a nejde-li o případ, kdy se rozhoduje o zadržené osobě, možnost rozhodnout, ovšem jen za podmínky, že půjde o tzv. pozitivní rozhodnutí, včetně přijetí některého z opatření nahrazující vazbu.

Další poměrně zásadní změnu spatřuji ve skutečnosti, že se již neuplatní omezení týkající se přijetí opatření nahrazujících vazbu v souvislosti s koluzní vazbou a dále i s vazbou předstižnou, je-li obviněný stíhán pro některé trestné činy. Důvodem pro tuto změnu je i skutečnost vyplývající z judikatury Evropského soudu pro lidská práva²²⁹, že přijetí takovýchto náhradních opatření není vhodné vylučovat pro všechny případy přímo zákonem a že by zákonodárce měl nechat na soudci či případně i na státním zástupci, aby sám vzhledem ke konkrétním okolnostem případu a osobě

²²⁸ Srov. *Zkušební provoz elektronického monitoringu odsouzených*. [online]. [cit. 2012-09-16]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/aktuality/zkusebni-provoz-elektronickeho-monitoringu-odsouzenych>

²²⁹ Srov. např. rozsudek ze dne 19. června 2001 ve věci stížnosti č. 39360/98 S. B. C. proti Spojenému království, § 22

obviněného posoudil, zda nebude možno dosáhnout potřebného účelu jiným opatřením nežli vazbou, i když tomu tak ve většině případů být nemusí.²³⁰

Další změny v oblasti vazebních substitutů mají povahu dílčích úprav, zejména pokud jde o snížení spodní hranice peněžité záruky na 5.000,- Kč a dále u těch opatření, která se uskutečňují v případech, kdy je kauce zrušena nebo bude rozhodnuto o jejím případnutí státu, čímž se zohledňuje skutečnost, že o vzetí do vazby nemůže ve všech případech rozhodovat ten orgán, který rozhodl o zrušení nebo změně peněžité záruky, byl-li to státní zástupce. Domnívám se, že dojde-li k uvedenému snížení spodní hranice peněžité záruky na výše uvedenou částku, představuje tato částka s ohledem na dnešní životní úroveň zanedbatelný obnos, jehož složením nemůže být dosaženo účelu nahrazení vazby.

---

²³⁰ *Justice.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-03-09]. Rekodifikace trestního práva procesního. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>>.

7. Poznatky z výzkumu využívání alternativ za vazbu mezi odborníky

V listopadu roku 2009 proběhlo expertní dotazníkové šetření mezi soudci, státními zástupci a probačními úředníky, jehož cílem bylo získat názory těchto odborníků na právní úpravu prostředků náhrady vazby a seznámit se s jejich praktickými zkušenostmi při uplatňování této úpravy. V rámci tohoto výzkumu byly osloveny všechny okresní a krajské soudy, včetně obvodních soudů a Městského soudu v Praze, dále všechna okresní a krajská státní zastupitelství, včetně obvodních státních zastupitelství a Městského státního zastupitelství v Praze a všechna střediska Probační a mediační služby včetně jejich ředitelství. Finálně se předmětného šetření zúčastnilo 80 soudců, 78 státních zástupců a 43 probačních úředníků, kteří svou účastí přinesli množství volných odpovědí, připomínek a námětů a rovněž svým přínosem potvrdili skutečnost, že prostředky náhrady vazby představují pro tyto skupiny odborníků aktuální téma.

Obecně lze k výsledkům šetření říci, že jeho respondenti vyjádřili spokojenost se současnou nabídkou alternativ náhrady vazby, přičemž se shodli na vhodnosti doplnění těchto prostředků o systém elektronického sledování, a to jak z hlediska kontroly dodržování stanovených podmínek uložených v rámci již existujících surogátů vazby, tak rovněž i jako samostatného opatření nahrazující vazbu.²³¹ *„Elektronické sledování skutečně v některých evropských zemích nachází využití i při nahrazování vazby jiným opatřením. Výzkum hodnotící dosavadní výsledky jeho využívání v zahraničí nicméně naznačuje, že se jedná o opatření se srovnatelnou účinností, jakou mají jiná opatření, přičemž rozhodující je v tomto směru konkrétní podoba příslušného programu. Při zavádění systému elektronického sledování by proto bylo vhodné poučit se z dosavadních poznatků z jiných zemí, a zabránit tak nepřiměřeným očekáváním ve vztahu k tomuto institutu či některým možným negativním dopadům.“*²³² Je nutné doplnit, že nedostatky v oblasti prostředků náhrady vazby dotazovaní spatřovali v jejich aplikaci, kdy dle jejich názoru nedostatky v podmínkách pro realizaci alternativ i v jejich

---

²³¹ ZEMAN, P. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*, Trestněprávní revue, 2011, č. 5, str. 144

²³² ZEMAN, P. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*, Trestněprávní revue, 2011, č. 5, str. 144

samotné aplikaci může vést k jejich výrazně menšímu využití, než je zákonným rámcem nabízeno.

Z aktuální nabídky prostředků náhrady vazby považují dotazovaní za nejvíce efektivní způsob alternativy vazby institut peněžitě záruky a dohled probačního úředníka. Co se týká písemného slibu obviněného, byl tento kladně hodnocen pro jednoduchost jeho provedení, třebaže při posuzování upřímnosti obviněného dávající slib převládá u většiny respondentů podstatná nedůvěra, a sice že jej obviněný obvykle považuje za pouhou formalitu, v rámci níž je schopen slíbit prakticky cokoliv bez toho aniž by posuzoval dopady svého jednání. Za nejméně využitelný prostředek náhrady vazby byla v rámci výzkumu pokládána záruka zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby, kdy jedním z důvodů nedůvěryhodnosti k tomuto nástroji byla absence osoby, jež by mohla být označena za důvěryhodnou a působila na obviněného natolik příznivě, že by bylo dosaženo účelu tohoto nástroje. Je tedy nutné, aby orgán rozhodující o vazbě obviněného provedl v jeho okolí podrobné zkoumání s cílem náležitě zjistit, zda lze takovouto osobu v blízkosti obviněného vůbec nalézt.

*„Téměř čtvrtina respondentů z řad soudců nepovažovala přínos využívání opatření nahrazující vazbu pro snižování počtu vězňených osob za podstatný. Za největší přínos naopak považovali soudci zachování sociálních vazeb obviněného. Státní zástupci označili za pozitivní přínos zejména snížení nákladů trestního řízení.“*²³³ Probační úředníci byli dotazováni v oblasti náhrady vazby dohledem probačního úředníka, přičemž pro většinu dotazovaných toto opatření plní svoji funkci efektivně, tedy bez nutnosti vzetí obviněného do vazby či jeho ponechání ve vazbě. Za nedostatek tohoto opatření považují probační úředníci nízkou možnost kontroly obviněného, který má při aplikaci tohoto prostředku dosti široký rozlet s možností chovat se takovým způsobem, v němž by byl spatřován např. důvod vazby koluzní nebo předstižné, tedy svým jednáním ovlivňovat svědky či dokonat trestný čin. Pro odstranění těchto obav podpořila většina dotazovaných probačních úředníků možnost využití elektronického monitoringu, jež by zaručilo řádnou kontrolu klienta a důkladné monitorování jeho pohybu. Vědomí elektronické kontroly by pro obviněného představovalo výstrahu proti páčání další trestné činnosti a respekt k institutu náhrady vazby. Rovněž skutečnost, že by se obviněný finančně zcela či částečně podílel na nákladech vzniklých v důsledku

---

²³³ ZEMAN, P. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*, Trestněprávní revue, 2011, č. 5, str. 144

využití elektronického sledování při nahrazení jeho vazby, by tomuto prostředku dodala na prestiži. Obecně je však nutné přihlídnout ke smysluplnosti vymáhání takovéto úhrady, aby související náklady nepřevýšily získanou částku.

„Důvěryhodnost jednotlivých alternativních opatření mezi orgány rozhodujícími o vazbě výrazně snižuje pocit absence možností kontroly plnění povinností a omezení, jež tvoří součást nahrazení vazby, ze strany obviněného. V tomto směru by mohlo do budoucna pomoci již zmíněné využití elektronického sledování. Rezervy lze zřejmě nalézt i ve spolupráci mezi jednotlivými subjekty zapojenými do procesu rozhodování o vazbě, příp. i v určité nejednotnosti při aplikaci právní úpravy alternativ. Zde má základní roli vzdělávání v rámci justice, ať již při profesní přípravě nových pracovníků, či ve formě celoživotního vzdělávání, kde by této problematice mohla být věnována větší pozornost.“²³⁴

---

²³⁴ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 119

8. Závěr a úvahy de lege ferenda

K úspěšnému provedení trestního řízení je zajištění přítomnosti osob i věcí podmínkou. Prvořadě se zabezpečuje přítomnost osoby, proti níž se řízení vede. Toto zajištění lze dle ustanovení trestního řádu uskutečnit vedle formy předvolání, pořádkové pokuty, předvedení, zadržení, příkazu k zatčení i vazbou, jako prostředku, při jehož uplatnění je třeba dbát zásady přiměřenosti a zdrženlivosti. Institut vazby je nezbytným opatřením pro dosažení účelu trestního řízení, neboť zabraňuje útěku obviněného, ztrátě nebo ovlivnění důkazů, pokračováním v trestné činnosti nebo jejímu opakování. Na druhé straně se však vazba vyznačuje i závažnými negativními důsledky, jelikož osobu presumovaně nevinou zbavuje svobody před konečným zjištěním její viny, izoluje ji od rodinného a sociálního prostředí, působí ji závažné důsledky na sociálním a psychologickém stavu a rovněž může sloužit jako prostředek nátlaku k dosažení jejího doznání.²³⁵ Institut vazby by proto měl být skutečně opatřením zcela výjimečným, trvajícím jen po dobu nezbytně nutnou a rovněž by měl vytvářet takové podmínky a prostředí, jež otevírá možnosti jejího nahrazení.²³⁶

Vazba je zpravidla z pohledu právníků činných v oblasti právní teorie pokládána za „nutné zlo trestního řízení“. Přístup právníků z oboru aplikační praxe, kteří se s vazbou setkávají v souvislosti s výkonem působnosti orgánů činných v trestním řízení nebo jako obhájci obviněných, které toto „zlo“ postihlo, je typicky dvojí. Státní zástupci, policisté a soudci pohlízejí na vazbu jako na opatření nezbytně směřující proti osobě obviněné, které jim sice v praxi působí značné problémy spočívající především v překážkách spojených s výkladem procesních předpisů a požadavkem rychlosti²³⁷, jež se promítá do podoby lhůt trvání vazby, ale přesto její použití neodmítají. Advokáti, kteří vystupují jako obhájci obviněných, zpravidla a často po právu namítají, že vazba je orgány činnými v trestním řízení používána příliš často a navíc i v případech, kdy namísto zjevně nebyla, např. proto že trestní stíhání obviněného je zcela neodůvodněno. Naproti tomu pohled veřejnosti, který je do značné míry ovlivněn sdělovacími

²³⁵ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, str. 228

²³⁶ K tomu dále NS 26/2004-T 616. Instituty nahrazující vazbu upravené v ustanoveních § 73 a 73a TrŘ jsou neoddělitelně spjaty s přípustnou existencí vazby v tom kterém stádiu trestního stíhání, tj. jsou vázány na existenci důvodů vazby a její přípustnosti z hlediska zákonných vazebních lhůt.

²³⁷ Orgány činné v trestním řízení jsou povinny dle § 71 odst. 1 TrŘ vyřizovat vazební věci přednostně s největším urychlením. Tímto rovněž dochází k rozvedení zásady co nejrychlejšího projednávání trestních věcí uvedené v ust. § 2 odst. 4 TrŘ.

prostředky, pokládá vazbu jako odvetu trestu, který pachatele trestného činu podle očekávání a v očích veřejnosti téměř bez výjimky postihne.

Omezení osobní svobody vazbou představuje zcela zásadní průlom do Listinou zaručených práv jedince, ač na podkladě zákona, jedná se o zásah do dosavadního způsobu jeho života. V současné době nenalezneme v právní úpravě trestního práva žádný jiný institut, který by chránil společnost a bránil pachateli před dalším pokračováním v trestné činnosti takovým způsobem, jako je tomu v případě užití vazby. Co se týče mého postoje k vazbě jako k zajišťovacímu prostředku trestního práva procesního, připouštím, že okolnosti mnohých případů vyžadují nezbytné použití tohoto institutu, zejména jedná-li se právě již o zmíněnou ochranu společnosti před dalším nebezpečným konáním obviněného. Je nutné zdůraznit, že navzdory skutečnosti, že prostředky, jež umožňují vazbu obviněného nahradit, a tento může zůstat na svobodě či může být z vazby na svobodu propuštěn, rovněž omezují osobní svobodu obviněného, přičemž tato zátěž se ukládáním více opatření najednou zvyšuje.

Má-li být systém alternativ k vazbě účinný, je nutno sledovat nejen splnění podmínek na straně obviněného, ale rovněž na straně státu, resp. systému trestní justice. Zřídka kdy totiž postačí existence právní úpravy k dosažení požadovaných cílů.²³⁸ Aplikace alternativ nahrazující vazbu tedy vyžaduje systém, který umožní orgánům rozhodující o vazbě prostředky její náhrady efektivně využívat, tedy je třeba zajistit např. dohlížející instituci, technologickou vybavenost či úschovu finančních prostředků. Při posuzování efektivnosti využívání prostředků náhrady vazby je rovněž nutné zmínit jejich vnímání ze strany veřejnosti, jelikož její nedostatečná informovanost spojená s častými průtahy v trestním řízení může vyvolat mylnou představu, že pachatel zůstává na svobodě a bez trestu a jedinci tak můžou nabýt dojmu, že nadešel čas, aby vzali spravedlnost do vlastních rukou a nastalé okolnosti vyřešili dle svého nejlepšího vědomí a svědomí. K odstranění těchto možných úvah je tedy vedle požadavku na řádné využívání alternativních prostředků náhrady vazby nutné dostatečným způsobem informovat veřejnost, aby tato byla dostatečně obeznámena o účelu a podstatě těchto instrumentů.

Pro naplnění cíle vazebních surogátů je dále nutné náležitě zhodnotit osobu obviněného, především její životní poměry. Není-li totiž obviněný schopen plnit stanovené podmínky náhrady vazby, tedy pokud k tomuto v jeho případě vůbec dojde,

---

²³⁸ ZEMAN, P., a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, str. 15

je více než pravděpodobné, že se tento do vazby dříve nebo později opět dostane. Problematickým faktorem této oblasti může být například již zmiňovaná diskriminace v oblasti stanovování výše peněžité záruky, nemožná pro méně movitější obviněné a zároveň i v současné době objevující se tendence stanovovat výši záruky s ohledem na závažnost trestného činu. Obě tyto okolnosti zpochybňují ustanovení trestního řádu, dle kterého je nahrazení vazby u obviněného přípustné, nikoliv nemožné. Rovněž situace, kdy stanovená opatření spojená s nahrazením vazby omezují obviněného natolik, aby mu např. bránilo ve studiu či přípravně na budoucí zaměstnání, působí v důsledku více negativně než by mělo.

Co se týká aplikace jednotlivých opatření nahrazujících vazbu, spatřuji v této oblasti značné rezervy, přičemž tuto skutečnost potvrzují i statistiky Ministerstva spravedlnosti, které uvádějí nízký počet případů, v nichž je vazba zákonnými prostředky nahrazena. Odborná literatura také upozorňuje na sporadické využívání těchto opatření a mnohdy i na „lenivost“ orgánů rozhodujících o vazbě, kterým je přiznána výhradní pravomoc posuzovat vhodnost jejího nahrazení. Ke zvýšení počtu nahrazených vazeb prostředky uvedenými v trestním řádu, by dle mého názoru přispěla i okolnost častější kombinace jednotlivých opatření. Nahrazení vazby spojením více vazebních substitutů, samozřejmě s co nejnižší možnou zátěží do osobní svobody obviněného, by mohlo přispět k úspěšnějšímu dosažení cíle takového postupu, než v případě aplikace pouze jedné z nabízených možností. Při takovémto postupu by však orgány rozhodující o vazbě měly ještě důkladnějším způsobem posuzovat výhody a nevýhody každého opatření, včetně jejich společného uplatnění. Další nedostatek v možnosti aplikace institutů náhrady vazby spatřuji v jejich nemožnosti užití u vazby tzv. koluzního důvodu, přičemž výjimku tvoří s odkazem na zákon č. 218/20013 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, úprava umístění obviněného v péči důvěryhodné osoby za splnění dalších zákonem stanovených podmínek. S ohledem na uvedené podporuji, aby všechny prostředky náhrady vazby bylo možné užít u všech důvodů vazby a rovněž aby se zákonodárce zamyslel nad odstraněním či alespoň omezením současného počtu trestných činů, u nichž není možné nahradit vazbu obviněného formou peněžité záruky.

Za cíl této rigorózní práce jsem si stanovila nastínit obecné předpoklady vazby, historický vývoj institutů její náhrady, a to až do současné zákonné podoby a výklad současné právní úpravy prostředků, jimiž může být vazba nahrazena. V závěru této práce přikládám vlastní úvahy týkající se opatření náhrady vazby a jejich návrhů de lege ferenda, které si kladou za cíl zefektivnění a modernizaci trestního řízení tak, aby lépe

plnilo své pravé společenské poslání, tedy odhalovat a stíhat skutečné pachatele trestných činů.

Navzdory zmiňovanému trendu spočívajícím ve snižování vazebně stíhaných osob je nadále nutné objevovat způsoby, jak institut vazby aplikovat tak, aby odpovídal zásadám přiměřenosti a zdrženlivosti a aby přispíval k dosažení účelu trestního řízení. Vysoká míra vězeňské populace je stále aktuálním problémem české justice, byť se na ní obvinění umístění ve vazbě podílejí stále méně.

9. Seznam použité literatury

9.1 Knižní publikace

- *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, Filip Ščerba, Nakladatelství Leges, s.r.o., Praha 2011, ISBN 978-80-87212-68-4
- *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*, 1. vydání, Šotolář, Purý, Šámal, C. H. Beck Praha 2000, ISBN 80-7179-350-7
- *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. přepracované vydání, Karel Malý, Leges, Praha 2010, ISBN 978-80-87212-39-4
- *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*, Eduard Vlček, Masarykova univerzita 2007, 1. dotisk 3., nezměněné vydání, ISBN 978-80-210-4056-4
- *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*, Bohumil Repík, Nakladatelství ORAC s.r.o. Praha 2002, ISBN 80-86199-57-6
- *Obhajoba obviněného*, 2. doplněné a přepracované vydání, Vantuch Pavel, C.H.Beck Praha 2002, ISBN 80-7179-612-3
- *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*, Petr Zeman a kol., Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2010, ISBN 978-80-7338-100-4
- *Přípravné řízení trestní*, 2. doplněné a přepracované vydání, Šámal, Novotný, Růžička, Vondruška, Novotná, C. H. Beck Praha 2003, ISBN 80-7179-741-3
- *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*, 2. doplněné vydání, Fenyk, Havlík, Růžička, C. H. Beck Praha 2004, ISBN 80-7179-880-0
- *Teorie práva*, 3. rozšířené vydání, Aleš Gerloch, Aleš Čeněk, Plzeň 2004, ISBN 80-86473-85-6
- *Trestní justice v Německu, Fakta a čísla*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2006, ISBN 3-936999-15-5
- *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a v zahraničí*, František Zborník, Petr Kotulan, Jan Rozum, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 1996, ISBN 80-86008-27-4
- *Trestní právo procesní*, 3. přepracované a doplněné vydání, Musil, Kratochvíl, Šámal, C. H. Beck, Praha 2007, ISBN 978-80-7179-672-8
- *Trestní řád a předpisy související*, 3. přepracované a doplněné vydání, Jan Tolar, Orbis, Praha, 1985

- *Trestní řád komentář*, 6. doplněné a přepracované vydání, Pavel Šámal a kol., C. H. Beck, Praha 2008, ISBN 978-80-7400-043-0
- *Trestní zákon komentář*, 6. doplněné a přepracované vydání, Šámal, Purý, Rizmar, C. H. Beck Praha 2004, ISBN 80-7179-896-7
- *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání podle stavu k 1. 1. 2010, Jiří Jelínek, Leges, Praha 2009, ISBN 978-80-87212-22-6
- *Trestní zákoník a trestní řád, Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*, 2. díl Trestní řád, Jaroslav Fenyk, Igor Stříž, Přemysl Polák a kol., Linde, Praha 2010, ISBN 978-80-7201-803-1
- *Trestní právo procesní*, 1. vydání, Císařová, Fenyk, Gřivna a kol., Aspi a.s., Praha 2008, ISBN 978-80-7357-348-5
- *Trestní právo procesní*, František Novotný, Josef Souček a kol., Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň 2009, ISBN 978-80-7380-237-0
- *Trestní právo procesní*, 2. aktualizované vydání podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011, Jiří Jelínek a kol., Leges, Praha 2011, ISBN 978-80-87212-92-9
- *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení, Zpráva z výzkumu*, odpovědný řešitel JUDr. Petr Zeman, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2008, ISBN 978-80-7338-068-7
- *Vyručení obviněného z vazby vyšetřovací*, František Storch, Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1895
- *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Miroslav Růžička, Jana Zezulová, C. H. Beck Praha 2004, ISBN 80-7179-817-7
- *Zaistenie osôb v trestnom konaní*, Jaroslav Ivor, IURA EDITION, Bratislava 1997, ISBN 80-88715-34-2
- *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*, Václav Mandák, Praktické příručky, Orbis, Praha 1975
- *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*, 2. vydání, Pavel Šámal, Helena Válková, Alexandr Šotolář, Milada Hrušková, C.H.Beck, Praha 2007, ISBN 978-80-7179-375-5

9.2 Zahraniční literatura

- *Heidelberger Kommentar zur Strafprozessordnung*, Michael Lemke, Heidelberg Müller, 2001, ISBN 3-8114-2027-5

- *Strafprozessrecht*, 7. neu bearbeitete, Werner Beulke, Auflage C.F.Müller, 2004, ISBN 3-8114-9005-2
- *Slovenský trestní řád*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2006, ISBN 80-7338-056-0
- *Trestný poriadok, stručný komentár*, Štefan Minárik a kolektív, IURA EDITION, Bratislava 2006, ISBN 80-8078-085-4
- *Trestné právo procesné*, Jaroslav Ivor a kolektív, 1. vydání, IURA EDITION, Bratislava 2006, ISBN 80-8078-101-X
- *Trestné právo procesné*, Ivan Šimovček a kolektív, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2011, ISBN 978-80-7380-324-7
- *Trestné právo procesné a hmotné*, Stanislav Libant, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Olomouc 2005, ISBN 80-244-1183-0

9.3 Články v odborných publikacích a novinovém periodiku

- **Bulletin advokacie**

- *Vazba není trest*, Václav Mandák, 9/1996
- *Stručná rukověť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech*, Eva Hubálková, Zvláštní číslo/Říjen 2000
- *K nové právní úpravě vazebního řízení*, Král Vladimír, 11-12/2001
- *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*, Bohumil Repík, 9/2003
- *Právní úprava nových alternativních trestů*, Filip Ščerba, 10/2009

- **Právní rádce**

- *Trvání vazby*, Pavel Vantuch, 7/2003
- *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*, Pavel Vantuch, 11/8 (2003)
- *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*, Pavel Vantuch, 11/9 (2003)
- *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*, Pavel Vantuch 11/11 (2003)
- *Novela trestního řádu*, Pavel Vantuch, 8/2004
- *Důvody vazby z pohledu orgánů činných v trestním řízení*, Pavel Vantuch, 11/1997

- **Právní praxe**

- *K některým otázkám nahrazení vazby zárukou nebo slibem či peněžitou zárukou*, Pavel Suchánek, 45/7-8 (1997)

- **Trestní právo**

- *Trest domácího vězení*, Karel Kysela, Petr Volevecký, 7-8/2011

- **Trestněprávní revue**

- *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*, Pavel Šámal, 2/2004
- *K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*, Alexander Sotolář, 3/2004
- *K rozhodování státního zástupce o vazbě z hlediska čl. 5 odst. 4 EÚLP*, Bohumil Repík, 11/2005
- *K povaze probačního dohledu nad mladistvými provinilci*, Alexander Sotolář, 11/2005
- *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*, Petr Zeman a kol, 5/2011
- *Zrychlené řízení a vazba pro účely hlavního líčení ve Spolkové republice Německo*, Roman Svatoš, 11/2005
- *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb.*, Filip Ščerba, 1/2012

9.4 Elektronické informační zdroje

- *Bundesministerium der Justiz* [online]. 2009 [cit. 2012-09-10]. German Code of Criminal Procedure. Dostupné z WWW:
<http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/index.html>
- *Justice.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-03-09]. Rekodifikace trestního práva procesního. Dostupné z WWW:
<<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>>
- *Metodický postup Probační a mediační služby ČR v oblasti nahrazení vazby dohledem probačního úředníka* [online]. 2002-2010 [cit. 2012-09-12]. Dostupný z WWW:
<https://www.pmscr.cz/download/NVD_Metodicky_postup_PMS.doc>
- *Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád)* [online]. [cit. 2012-09-12]. Dostupný z WWW:
<<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>>

- *Rathova kauce 14 milionů je 5. nejvyšší v historii Česka.* [online]. [cit. 2012-09-26]. Dostupné z: <<http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/co-se-stane-s-ctrnactimilonovou-rathovou-kauci-zname-podrobnosti.html>>
- *Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – zefektivnění trestního procesu* [online]. 2008 [cit. 2012-09-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=39636>>
- *Zkušební provoz elektronického monitoringu odsouzených.* [online]. [cit. 2012-09-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/aktuality/zkusebni-provoz-elektronickeho-monitoringu-odsouzenych>>

9.5 Seznam použitých právních zdrojů

- *Strafprozeßordnung*, 1975 Fundstelle BGBl. Nr. 631/1975
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., *o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky*, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., *zákon o rodině*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 120/1976 Sb., *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*
- Zákon č. 209/1992 Sb., *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*
- Zákon č. 283/1993 Sb., *o státním zastupitelství*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 293/1993 Sb., *o výkonu vazby*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2000 Sb., *o Probační a mediační službě* a o změně zákona č.2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999

Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 306/2009 Sb.
- Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů

9.6 Judikatura

- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15.2.1968 sp.zn. 5To 11/68
- R 34/1994
- III. ÚS 2198/09
- II. ÚS 1528/12
- II. ÚS 331/10
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 4.2010 ÚS 6/10, publikován pod. č 163/2010 Sb.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2003 sp. zn. 4 Tz 24/2003
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 12/2004
- IV. ÚS 104/08
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 1998 sp. zn. Stn 4/97
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 1993 sp. zn. 7 To 251/1993
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003 sp. zn. 4 To 558/2003
- Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 5. 1997 sp. zn. 8 To 203/1997
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. února 2006 sp. zn. I. ÚS 263/2005
- R 18/2008
- R 29/1993
- Usnesení Krajského soud v Praze ze dne 11. 7. 1997 sp. zn. 14 To 408/1997
- NS ČR – Tpj 93/1998
- Rozsudek ESLP ve věci Wemhoff v. Německo ze dne 27. června 1968
- Rozsudek ESLP ve věci Neumeister v. Rakousko ze dne 27. června 1968
- Usnesení Nejvyššího soudu v České republiky ze dne 23. 11. 2005 sp. zn. 20 Cdo 470/2004
- Usnesení Najvyššieho súdu v Bratislave ze dne 8. 2. 1992 sp. zn. To 6/91
- R 54/1991
- R 44/2003
- R 32/2000
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004 sp. zn. I. ÚS 40/04
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 1. 1993 sp. zn. 3 To 799/92
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 2001 sp. zn. 4 To 9/2001

- Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 6. 2001 sp. zn. 3 To 464/2002
- R 25/00 – I
- Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2002 sp. zn. 4 To 561/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 1996 sp. zn. 2 Tzn 44/95
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 7. 2002 sp. zn. 33 Odo 836/2002
- NS 26/2004-T 639
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 2. 2007 sp. zn. 2 To 41/2007
- Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 7. 1997 sp. zn. 13 To 325/97
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 5. 2002 sp. zn. 3 To 383/2002
- III. ÚS 1822/11
- ÚS 186/2000
- R 5/1975-II
- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 9. 1994 sp. zn. 5 To 441/1994
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2005 sp. zn. II ÚS 321/2004
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR č. j. Ntv 97/92 ze dne 25. 5. 1992
- Nález Ústavního soudu Slovenské republiky sp. zn. II ÚS 252/07 ze dne 21. 2. 2008
- Rozsudek sp. zn. 39360/98 ze dne 19. 6. 2001
- Nálezy Ústavního soudu Slovenské republiky sp. zn. I. ÚS 100/2004 a sp. zn. I. ÚS 239/2004
- Nejvyšší soud Slovenské republiky v rozhodnutích sp. zn. 1 Toš/25/2005 a sp. zn. 1 Toš 60/2004
- V 11/1985
- R 5/1993
- Nález Ústavního soudu sp. zn. ÚS 240/06
- R 64/1993
- R 55/1991
- 1ToŮ 83/2005
- V 65/1993
- Nálezu Ústavního soudu SR sp. zn. IV ÚS 215/2010 ze dne 20. 10. 2010
- NS 26/2004-T 616

10. Summary

My thesis is focused on the means of custody substitution in the criminal proceeding. In the Czech legal system this dilemma belongs to the branch of criminal law and is regulated by the Rules of Criminal Procedure. Custody is a clear interference to the basic citizens' rights and freedoms because it is applied to persons, who haven't been lawfully convicted of a crime. This is also the reason why custody law stands in the center of scientific and laical public and why it belongs to the most monitored part of criminal procedure. Custody is one of the penal provisory instruments, the other provisory instruments are compelling the accused, criminal arrest or subpoena. The purpose of custody is to protect society or particular individuals from serious offences, which is written in the Constitution of the Czech Republic and the Rules of criminal procedure.

The main theme of this thesis is substitutions of custody and is dividend into eight chapters. The first chapter gives an explanation of the term of custody, its position and purpose in criminal proceedings. The second one presents the historical and constitutional background of substitutions of custody in the context of its current legal regulation. In the third one the individual choices of custody's substitutions are given. These are civil association or trustworthy person guaranties, probation officer supervision, written promise of the accused and a bail. The fourth chapter is dedicated to substitution of custody of juvenile offender as a special type of criminal procedure. The next chapter includes the comparison of Czech substitution of custody with legal regulations in Germany and Slovak Republic in this area. The sixth chapter of my thesis is dedicated to alternatives of substitution of custody in terms of new form of Rules fo criminal procedure. The seventh chapter discusses the finding of the survey among experts in the area of substitution of custody. Finally, the last chapter is about my opinion of the legal regulation on substitutions of custody in Czech law.

I think that present regulation is in conformity with human rights and tends to restrict the number of people in custody, but according to the statistics of Ministry of Justice the Czech Republic still has the high number of people who are placed in custody. In my opinion the legal regulations about substitution of custody, which are included in the Rules of Criminal Procedure, are still limited and there should be done some changes for improving their conditions. I think that the Czech regulation could be inspired by another european law and replace some of their criminal instrument, which are connected with the substitution of custody.

ABSTRAKT

Cílem této rigorózní práce je nastínit obecné předpoklady vazby v trestním řízení, historický vývoj institutů její náhrady, a to až do současné zákonné podoby, a výklad současné právní úpravy prostředků náhrady vazby. Mezi tyto alternativy za vazbu patří záruka zájmového sdružení osob nebo důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka a peněžitá záruka. Dále se tato rigorózní práce věnuje právní úpravě náhrady vazby mladistvých, předkládá srovnání se zahraniční právní úpravou v oblasti náhrady vazby se Spolkovou republikou Německo a Slovenskou republikou a rovněž obsahuje nástin nové podoby úpravy těchto institutů s ohledem na přípravu nového znění trestního řádu. Tato práce je rovněž doplněna o poznatky a konkrétní výsledky týkající se současného využívání prostředků náhrady vazby v praxi.

Závěr této práce zahrnuje vlastní úvahy týkající se opatření náhrady vazby a návrhů jejich podoby *de lege ferenda*, které si kladou za cíl zefektivnění a modernizaci trestního řízení tak, aby toto lépe plnilo své pravé společenské poslání, tedy odhalovat a stíhat skutečné pachatele trestných činů.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to outline the general assumptions of custody in criminal proceedings, the historical development of institutes of custody means up to the present legal form, and interpretation of current legislation of means of custody substitution. Among these alternatives belongs association or trustworthy person guaranties, written promise of accused, probation officer supervision and bail. Furthermore, this thesis includes the means of custody substitution for juveniles, comparison with foreign legislation in area of custody substitution with the Federal Republic of Germany and the Slovak Republic and also includes an outline of a new form of treatment of these institutes with a view to preparing the new version of the Criminal Procedure. This work is complemented by specific findings and results concerning the use of funds in the custody of compensation practice.

The conclusion includes my own arguments relating to means of custody substitution and form their proposals *de lege ferenda*, which aim to streamline and modernize the criminal proceedings so that this better fulfill its true social purpose, which is to detect and prosecute the real criminals.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vazba, prostředky nahrazení vazby, záruka zájmového sdružení nebo důvěryhodné osoby, dohled probačního úředníka, písemný slib obviněného, peněžitá záruka, trestní řízení.

KEYWORDS

Custody, the means of custody substitution, association or trustworthy person guaranties, probation officer supervision, written promise of the accused, bail, criminal procedure.